

Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти
у Рівненській області

МЕТОДИЧНИЙ ВІСНИК

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ ЗБІРНИК

№ 1/2016

Методичний вісник.

Інформаційно-методичний збірник. №1/2016. Рівне: НМЦ ПТО, 2016. – 115 с.

Збірник містить нормативні, розпорядчі та інструктивні матеріали; методичні розробки і рекомендації, статті, присвячені актуальним питанням системи професійно-технічної освіти, матеріали з досвіду роботи педагогічних колективів та педпрацівників професійно-технічних навчальних закладів Рівненської області а також методичні розробки уроків та позаурочних і виховних заходів.

За достовірність фактів, цитат, власних назв та інших відомостей відповідають автори публікацій.

Інформаційно-методичний збірник призначений для керівників, методистів, педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів.

Відповідальний за випуск:

Бондарчук В.М., директор НМЦ ПТО у Рівненській області

Комп'ютерний набір та верстка:

Мосійчук Л.М., методист НМЦ ПТО.

Матеріали обговорено та схвалено навчально-методичною радою НМЦ ПТО у Рівненській області від 24.02.2016 року (протокол №1), рекомендовано для використання у ПТНЗ області.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
--------------------	----------

ОФІЦІЙНІ ДОКУМЕНТИ

Про проведення державної підсумкової атестації в професійно-технічних навчальних закладах у 2015-2016 навчальному році. Лист Міністерства освіти і науки України № 1/9-93 від 22.02.2016.....	6
---	----------

АКТУАЛЬНО

Аналіз стану комп'ютеризації, інформатизації та впровадження ІКТ у ПТНЗ області за 2015 рік.....	9
--	----------

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

П. Семенюк. Веб-квест технологія та її використання у професійно-технічних навчальних закладах.....	16
---	-----------

ДІЛИМОСЯ ДОСВІДОМ

Л. Гоменюк. Професійна компетентність педагогів як складова позитивного іміджу ПТНЗ.....	31
В. Сидорова. Інноваційні підходи щодо організації роботи з обдарованими учнями у ДНЗ „Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі”.....	34
Н. Петровська. Розвиток навичок креативного мислення через спілкування в контексті оновлення змісту математичної освіти та технологій навчання.....	42
О. Лохвич. Впровадження інноваційних технологій з підтримкою ІКТ на уроках біології як умова розвитку пізнавальних здібностей учнів.....	49

СКАРБНИЧКА ПЕДАГОГА

Т. Марчук. Методична розробка уроку спецтехнології „Технологія облицювання стін МДФ панелями”.....	53
Н. Кіткайло. Методична розробка бінарного уроку „Технологія приготування виробів із січеної натуральної маси м'яса та котлетної маси”.....	61
Л. Добринська. Методична розробка уроку правознавства „Екологічне право”.....	71
А. Болдишева. Методична розробка уроку основ екології „Вплив діяльності людини на навколишнє середовище”.....	76

Н. Гузовата. Методична розробка уроку історії України „Гетьманський переворот Павла Скоропадського”.....	82
І. Кривошеєва. Методична розробка уроку фізики „Лінзи. Побудова зображення в лінзі. Формула тонкої лінзи”.....	94

ПОЗАУРОЧНА ТА ВИХОВНА РОБОТА

Н. Мельник. Методична розробка позаурочного виховного заходу професійного спрямування „Казковий вечір „Чудо-пічка”.....	98
Н. Себа. Методична розробка виховного заходу до дня української писемності та мови „Нетлінний скарб століть”.....	105

ВСТУП

Сучасний етап розвитку суспільства ставить перед українською системою освіти цілий ряд принципово нових проблем, обумовлених політичними, соціально-економічними, світоглядними та іншими факторами, серед яких слід виділити необхідність підвищення якості та доступності освіти, збільшення інтеграції у світовий науково-освітній простір, створення оптимальних в економічному плані освітніх систем, посилення зв'язків між різними рівнями освіти.

Сьогодні традиційні педагогічні засоби змісту й організації навчально-виховного процесу все частіше не спрацьовують. Через невідповідність темпів і характеру соціальних та педагогічних процесів виникають кризові явища в педагогіці. Найважливіші з них виявляються у нездатності навчально-виховних закладів, по-перше, впливати на дитину для формування цілісної особистості, по-друге, у невмінні враховувати індивідуальні, вікові та соціо-біопсихологічні особливості учня, неповторність особистості кожного. Тому у сучасному вимогливому та швидкозмінному соціально-економічному середовищі рівень освіти, її вплив на особистісний розвиток дитини, значною мірою залежатиме від результативності запровадження технологій навчання, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах та психолого-педагогічних теоріях, які розвивають діяльнісний підхід до навчання.

Інформаційно-методичний вісник містить нормативні документи, інформаційні матеріали навчального та методичного спрямування, матеріали з досвіду роботи педагогічних колективів та педпрацівників професійно-технічних навчальних закладів Рівненської області а також авторські розробки педагогів з актуальних проблем освітньої та виховної діяльності.

В подальшому ми плануємо висвітлювати на сторінках цього збірника новинки у сфері професійно-технічної освіти, впровадження сучасних педагогічних та виробничих технологій у навчальний процес, кращий досвід роботи педагогів ПТНЗ області, надавати корисні поради та ознайомлювати вас з новими законодавчими та нормативними документами.

Запрошуємо до співпраці і пропонуємо надавати нам свої цікаві матеріали, які можуть бути розміщені у збірнику.

Колектив НМЦ ПТО у Рівненській області

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

пр. Перемоги, 10, м. Київ, 01135, тел. (044) 481- 32 -21, факс (044) 236-1049
E-mail: ministry@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Від 22.02.2016 № 1/9-93

Департаменти (управління) освіти і
науки обласних та Київської міської
державних адміністрацій

Навчально-методичні (науково-
методичні) центри (кабінети)
професійно-технічної освіти

Про проведення державної підсумкової
атестації в професійно-технічних навчальних
закладах у 2015-2016 навчальному році

Інформуємо, що закінчення 2015-2016 навчального року і проведення державної підсумкової атестації учнів професійно-технічних навчальних закладів визначено Положенням про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 30.12.2014 року № 1547, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 14 лютого 2015 року за № 157/26602 (далі - Положення про ДПА); наказом Міністерства освіти і науки України від 16.09.2015 року № 940 «Про проведення державної підсумкової атестації учнів у системі загальної середньої освіти у 2015-2016 навчальному році», зі змінами (далі-наказ МОН № 940).

Державна підсумкова атестація проводиться у письмовій формі (п. 2 розділу II Положення про ДПА) в терміни, передбачені робочими навчальними планами, з трьох предметів: українська мова, іноземна мова, математика або історія України - за вибором учня (наказ МОН № 940).

Завдання для проведення атестації укладаються викладачами відповідного фаху, погоджуються педагогічною радою та затверджуються керівником навчального закладу.

Випускники професійно-технічних навчальних закладів, які виявили бажання вступати до вищих навчальних закладів, беруть участь у зовнішньому незалежному оцінюванні з предметів, які обрані ними згідно з умовами вступу до конкретного вищого навчального закладу за умови попередньої реєстрації. Інформацію щодо проведення у 2016 році зовнішнього незалежного

оцінювання розміщено на офіційному сайті Українського центру оцінювання якості освіти.

Звертаємо увагу на необхідність передбачення термінів проведення зовнішнього оцінювання при розробленні графіку державної кваліфікаційної атестації з метою недопущення створення перешкод випускникам щодо їх участі у зовнішньому незалежному оцінюванні.

Заступник Міністра

П. К. Хобзей

Карбишева В.О. 287 8206

*Петро Семенюк,
методист НМЦ ПТО
у Рівненській області*

Аналіз стану комп'ютеризації, інформатизації та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у закладах професійно-технічної освіти Рівненської області за 2015 рік

Проведено щорічний аналіз та підведено підсумки комп'ютеризації та інформатизацій профтехзакладів області, використання можливостей Інтернет та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виробничий процес у професійно-технічних навчальних закладах області за 2015 рік.

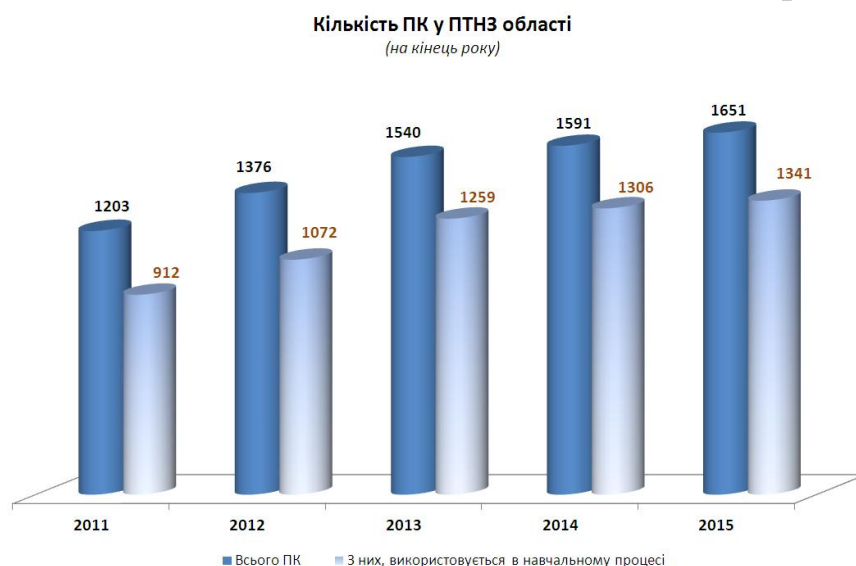
Станом на 01.01.2016 у **19-и** профтехзакладах області навчалось **10343** (10505 на 01.01.2015; у дужках після цифр будуть вказуватись дані на вказану дату минулого року) учнів, яких навчали **1186** (1190) педагогічних працівники. Порівняно з минулим роком кількість учнів зменшилась на 162 чол., кількість педпрацівників зменшилась на 4 чол. Середня кількість учнів у закладі ПТО області становить **544,4(553)** особи. В середньому на одного педагога приходить майже **8,7(8,8)** учнів. Протягом останніх років спостерігається в цілому незначне скорочення кількості учнів, у той час як кількість педагогів суттєво не змінюється.

На 01.01.2016 у профтехзакладах області нараховувалось **1651(1591)** персональний комп'ютер, що на **60(51)** ПК, або на **3,8%(3,9%)** більше, порівняно з минулорічним. З наявної комп'ютерної техніки **1341(1306)** ПК, або **81,2%** (82,0%) використовувалось безпосередньо у навчальному процесі.

Як і протягом минулих років спостерігається тенденція до зростання загальної кількості персональних комп'ютерів у навчальних закладах та збільшення їх кількості у використанні безпосередньо у навчальному процесі (див. Діаграму 1).

Діаграма 1

Найбільше персональних комп'ютерів знаходиться на балансі ВПУ № 22 м. Сарни – 142 ПК, Рівненського професійного ліцею – 141 ПК, ДНЗ „Здолбунівське вище професійне училище залізничного транспорту“ – 131 ПК, ДПТНЗ „Сарненський професійний аграрний ліцей“ – 128 ПК. У 8-и із

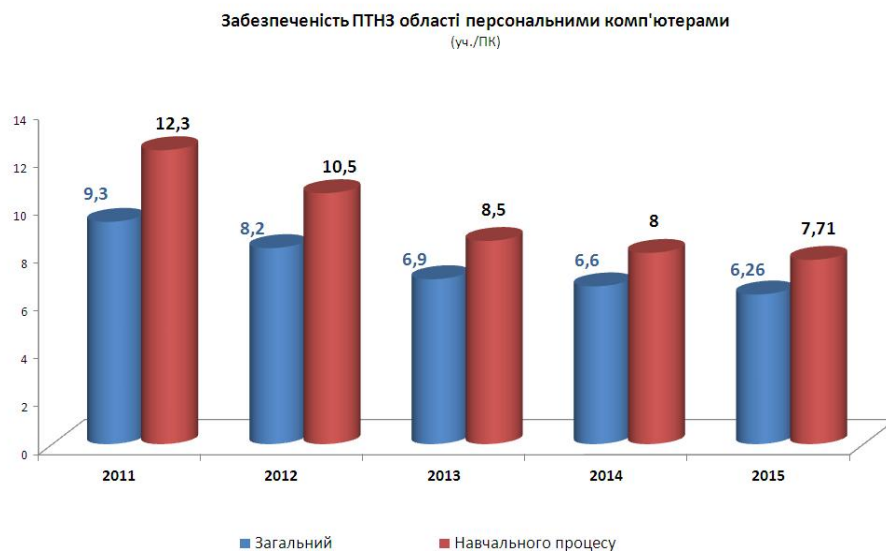

19-и закладів ПТО області нараховується більше 100 персональних комп'ютери.

Загальний рівень комп'ютерного забезпечення закладів ПТО області становив **6,26(6,6)** учнів на 1 ПК, рівень забезпеченості навчального процесу – **7,7(8,0)** уч./ПК. Забезпеченість навчально-виробничого процесу персональними комп'ютерами (кількість учнів на 1 ПК, що використовується у навчальному процесі) у профтехзакладах області щорічно покращується, що відображається на Діаграмі 2.

Станом на 01.01.2016 найвищий загальний рівень забезпеченості комп'ютерною технікою був: у ДНЗ **Діаграма 2**

„Здолбунівське вище професійне училище залізничного транспорту“ **3,34(3,7)** уч./ПК, ДПТНЗ „Сарненський професійний аграрний ліцей“ **4,05(4,15)** уч./ПК; Рівненському професійному ліцеї – **4,48(5,39)** уч./ПК, ДНЗ „Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі“ **4,96(4,88)** уч./ПК.

За станом забезпечення навчального процесу найкращі показники: у ДНЗ „Здолбунівське вище професійне училище залізничного транспорту“ **3,65(3,92)** уч./ПК, ДПТНЗ „Сарненський професійний аграрний ліцей“ **4,29(4,36)** уч./ПК, Рівненського професійного ліцею **4,98(6,08)** уч./ПК.

У 2015 році суттєво покращився стан комп'ютерного забезпечення у Рівненському професійному ліцеї, де придбано 19 нових ПК; 6 нових ПК придбано у ДНЗ „Здолбунівське ВПУ залізничного транспорту“, по 4 ПК – у ВПУ № 1 м. Рівне та Квасилівському професійному ліцеї.

Найнижчий рівень забезпеченості залишається у Рокитнівському професійному ліцеї (загальний – **24,9** уч./ПК; навчального процесу – **44,8** уч./ПК).

Потребують ремонту або списання **171(165)** ПК або **10,4%** (10,37%) від загальної кількості.

Станом на 01.01.2016 у закладах ПТО області нараховувалось **99(95)** мультимедійних проектори, **14(10)** мультимедійних дошок, **86(84)** широкоформатних TV-приймачів з USB-входом для підключення ПК, **22(22)** цифрових відеокамери, **31(29)** цифрових фотокамер, **59(51)** веб-камер.

Мультимедійним та цифровим фото-відеообладнанням найкраще забезпечені ДНЗ „Здолбунівське ВПУ залізничного транспорту“, ДНЗ „Рівненське ВПУ ресторанного сервісу і торгівлі“, Рівненський професійний ліцей.

Кабінетів комп'ютерної техніки обладнано у закладах ПТО області – 47(47), інших кабінетів, обладнаних комп'ютерною технікою –258(236), що разом становить 47,5%(44,36%) від загальної кількості навчальних приміщень у профтехзакладах.

У 18-и(18-и) закладах обладнані комп'ютерною технікою бібліотеки, у яких встановлено 86(72) ПК, у 17(17) закладах 82(72) ПК забезпечені доступом до Інтернет.

Для забезпечення учнів, які проживають у гуртожитках, доступом до мережі Інтернет у 16-и профтехзакладах області гуртожитки облаштовані комп'ютерною технікою (всього встановлено 91(67) ПК; з них, 87(68) забезпечені доступом до мережі Інтернет).

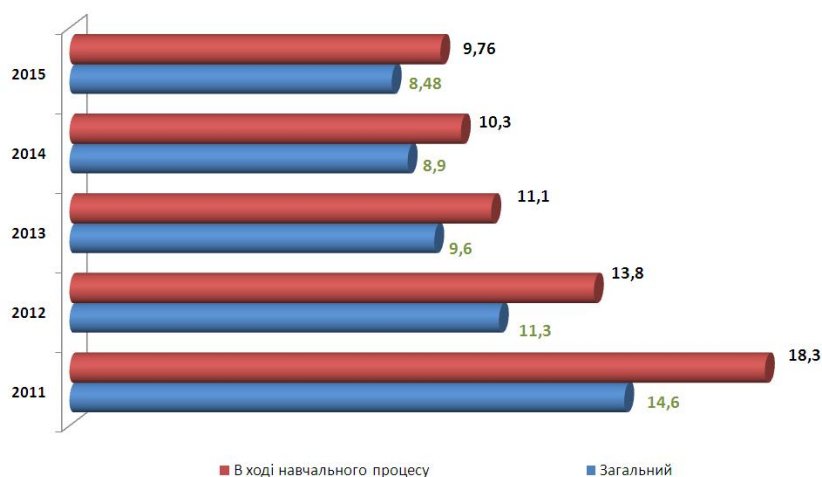
В усіх 19 закладах ПТО області забезпечено під'єднання до мережі Інтернет, діє електронна пошта, розроблені та функціонують Інтернет-сайти навчальних закладів.

На кінець 2015 року до мережі Інтернет було під'єднано навчальних та адміністративних приміщень навчальних закладів – 462(434), з них, навчальних –267(244), або 41,6%(38,27%) від усіх навчальних приміщень; 1219(1187) персональних комп'ютерів забезпечені виходом у мережу Інтернет, з яких 1060(1024) ПК використовується безпосередньо у навчальному процесі.

Забезпеченість учнів доступом до мережі Інтернет станом на 01.01.2016 становить 8,48(8,85) учнів на 1 персональний комп'ютер, що має вихід в мережу Інтернет; забезпеченість доступом до Інтернет в ході навчального процесу – 9,76(10,26) уч./ПК (Див. Діаграму 3).

Діаграма 3

Забезпеченість учнів доступом до мережі Інтернет (уч./ПК)

Найкраще доступом до мережі Інтернет забезпечені учні ДНЗ „Здолбунівське ВПУ залізничного транспорту“ (3,4(3,7) уч./ПК – загальний та 3,65(3,92) уч./ПК – навчального процесу), ДПТНЗ "Сарненський професійний аграрний ліцей (відповідно: 4,36(4,55) уч./ПК та 4,9(4,94) уч./ПК), Рівненського

професійного ліцею (4,48(5,39) уч./ПК та 4,98(6,08) уч./ПК), ДНЗ „Рівненське ВПУ ресторанного сервісу і торгівлі (5,09(4,97) уч./ПК та 5,89(5,84) уч./ПК), ВПУ № 29 смт Володимирець (4,95(5,7) уч./ПК та 5,27(6,18) уч./ПК).

Найнижчі показники із забезпечення учнів доступом до мережі Інтернет у Рокитнівському професійному ліцеї – 29,9(27,8) та 44,8(52,6) уч./ПК, ВПУ № 24 м. Корець – 28,2(32) та 28,2(32) уч./ПК.

Продовжувалась робота за освітньою програмою „Intel® Навчання для майбутнього“. У 2015 році проведено чотири тренінги за вказаною програмою на базі ВПУ № 25 смт Демидівка (3 тренінги) та ДНЗ „Рівненське вище

професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі“, де навчання пройшли 33 педпрацівників закладів.

З початку запровадження програми на базі ПТНЗ області було проведено 36 тренінгів, у яких прийняли участь **447** педпрацівників; ще **4** педпрацівники пройшли навчання у системі профтехосвіти. Всього у програмі „Intel® Навчання для майбутнього“ на базі ПТО навчання пройшли **37,7%** педпрацівників закладів.

У 2015 році інформаційно-комунікаційні технології у навчальному процесі використовували **70,5%**(66,64%) педпрацівників (проводили заняття з використанням ІКТ).

У навчально-виробничому, виховному процесах у профтехзакладах у 2015 році використовувалось приблизно **5200**(4100) різноманітних електронних засоби навчального призначення (навчально-тематичні презентації, відеофільми, електронні посібники, тестові програмні засоби, тренажери, навчально-тематичні сайти тощо). З них, **3356**(2186) ЕЗНП розроблені педпрацівниками профтехзакладів. Розробку власних ЕЗНП проводять **488**(370) педпрацівників, що становить **41,15%**(31,1%) від загальної кількості.

У 2015 році було проведено обласний конкурс веб-сайтів професійно-технічних навчальних закладів. Конкурс проводився згідно плану спільної роботи управління освіти і науки Рівненської облдержадміністрації та навчально-методичного центру профтехосвіти у Рівненській області. У конкурсі взяли участь усі професійно-технічні навчальні заклади, які представили свої веб-сайти. Згідно рішення журі кращими були визнані веб-сайти Державного навчального закладу „Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі“ (<http://www.rtpl.com.ua>) – I місце; Державного навчального закладу „Здолбунівське вище професійне училище залізничного транспорту“ (<http://zplzt.com>) та Вищого професійного училища № 25 смт Демидівка (<http://vpu25.at.ua>) – II місце; Рівненського професійного ліцею (<http://rpl.ucoz.com>), Державного професійно-технічного навчального закладу „Острозьке вище професійне училище“ (<http://ovpu.ostrog.rv.ua>) та Вищого професійного училища № 1 м. Рівне (<http://www.vpu1.inf.ua>) – III місце.

Упродовж січня-квітня 2015 року навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Рівненській області спільно з Львівським науково-практичним центром Інституту професійно-технічної освіти НАПН України проведено конкурс методичних розробок „Навчально-методичне забезпечення предметів професійної підготовки з використанням інформаційно-комунікаційних технологій“.

Конкурс проводився у два тури: I тур - обласний, II тур - регіональний. У першому (обласному) турі взяли участь усі професійно-технічні навчальні заклади Рівненської області, у II (регіональному) турі - профтехзаклади Львівської, Рівненської, Тернопільської та Івано-Франківської областей.

Для участі у другому турі від Рівненської області було подано 12 методичних розробок педпрацівників професійно-технічних навчальних закладів.

За результатами оцінювання журі другого етапу перше місце у відповідних

до умов конкурсу номінаціях посіли вісім робіт педагогічних працівників профтехзакладів області та друге місце посіли 3 роботи.

У 2015 році організовано та проведено чотири вебінари, у яких взяли участь педпрацівники профтехзакладів області та навчально-методичного центру.

Питання впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виробничий процес у профтехзакладах області, поширення інноваційних педагогічних технологій, перспективного педагогічного досвіду та поточної діяльності розглядались на засіданнях методичної секції педагогічних працівників комп'ютерних дисциплін, які були проведені 23.04.2015 на базі Рівненського професійного ліцею та 05.11.2015 на базі НМЦ ПТО у Рівненській області.

На заняттях секції велика увага приділялась використанню можливостей Інтернет у навчальному процесі, зокрема, - проведенню занять у формі веб-квестів, створенню дистанційних курсів у системі дистанційного навчання Moodle, використанню інтерактивних технологій навчання та ін.

Питання використання інформаційно-комунікаційних технологій, електронних засобів навчального призначення, можливостей мережі Інтернет, дистанційних форм навчання, висвітлення інформації на веб-сайті НМЦ ПТО та веб-сайтах ПТНЗ розглядались на засіданні дев'ятох методичної секції педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів.

За результатами діяльності закладів профтехосвіти області з питань комп'ютеризація та інформатизації, використання Інтернет, впровадженні інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виробничий процес проведено рейтингову оцінку діяльності ПТНЗ області за 2015 рік.

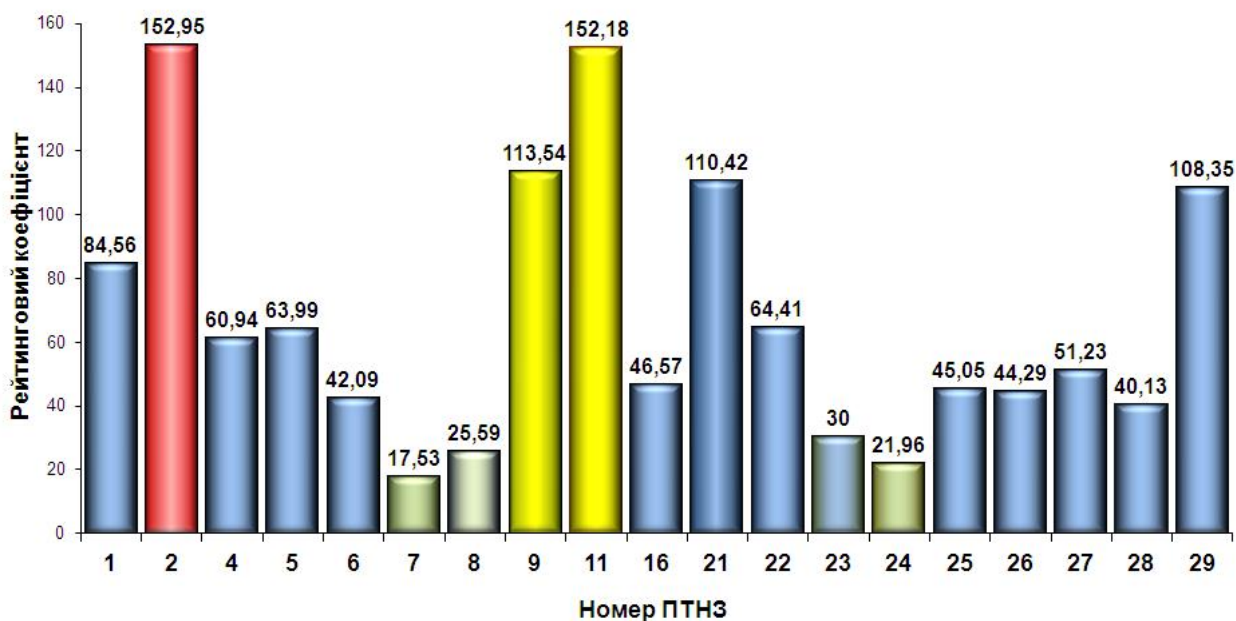
Кращі результати у **Здолбунівського професійного ліцею** (562 рейтингових балів) – **I місце**, **Рівненського професійного ліцею**(427,5 рейтингових балів) - **II місце**, **ДНЗ „Рівненське ВПУ ресторанного сервісу і торгівлі“** (373,3 рейтингових балів) – **III місце**. (Див. діаграми 4-7).

Діаграма 4

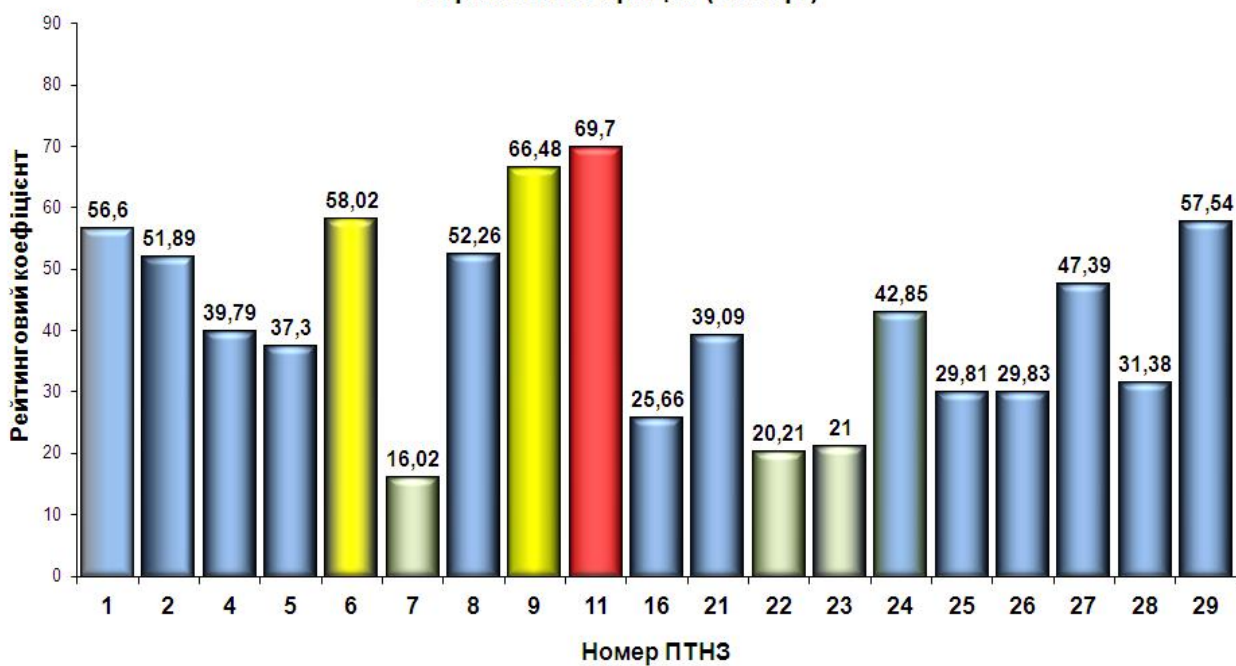
Діаграма 5

Забезпечення можливостями Інтернет навчально-виробничого процесу у ПТНЗ Рівненської області (2015 р.)

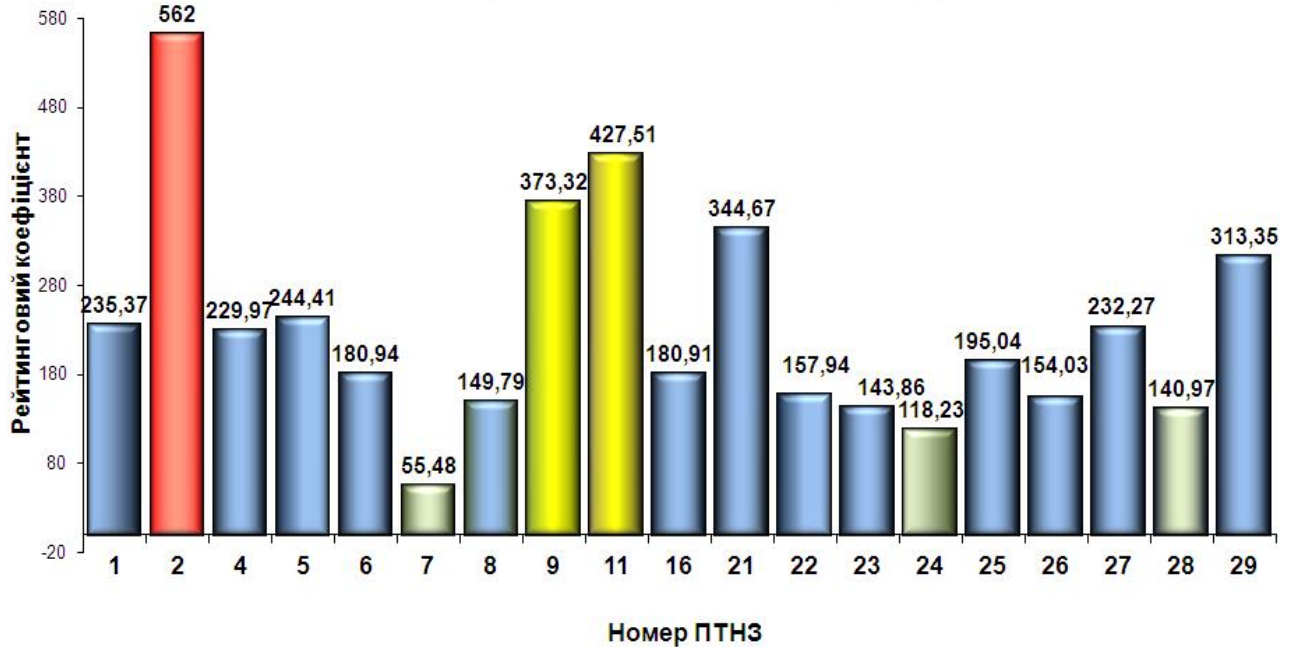

Діаграма 6

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в навчально-виробничий процес (2015 р.)

**Загальний рейтинг ПТНЗ Рівненської області
з питань комп'ютеризації та впровадження інформаційно-
комунікаційних технологій (2015 р.)**

Номер ПТНЗ задається за старою нумерацією згідно таблиці

№ ПТНЗ	Назва ПТНЗ
1	Вище професійне училище № 1 м. Рівне
2	Державний навчальний заклад „Здолбунівське вище професійне училище залізничного транспорту“
4	Державний професійно-технічний навчальний заклад „Березнівське вище професійне училище“
5	Державний професійно-технічний навчальний заклад „Рівненський центр професійно-технічної освіти сервісу та дизайну“
6	Державний професійно-технічний навчальний заклад „Дубровицький професійний ліцей“
7	Рокитнівський професійний ліцей
8	Державний професійно-технічний навчальний заклад „Соснівський професійний ліцей“
9	Державний навчальний заклад „Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі“
11	Рівненський професійний ліцей
16	Квасилівський професійний ліцей
21	Державний професійно-технічний навчальний заклад „Сарненський професійний аграрний ліцей“
22	Вище професійне училище № 22 м. Сарни
23	Клеванський професійний ліцей
24	Вище професійне училище № 24 м. Корець
25	Вище професійне училище № 25 смт Демидівка
26	Радивилівський професійний ліцей
27	Державний навчальний заклад „Дубенське вище художнє професійно-технічне училище“
28	Державний професійно-технічний навчальний заклад „Острозьке вище професійне училище“
29	Вище професійне училище № 29 смт Володимирець

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Веб-квест технологія та її використання у профтехзакладі

*Петро Семенюк,
методист НМЦ ПТО
у Рівненській області*

Одним із важливих навиків, яким сьогодні має володіти випускник професійно-технічного навчального закладу є використання інформаційно-комунікаційних технологій та можливостей мережі Інтернет у професійній діяльності. Загальновідомо, що тих знань, умінь і навичок, яких здобуває учень ПТНЗ, та використовує у своїй подальшій професійній діяльності, через короткий час стає недостатньо. Адже, освоєні у навчальному закладі технології застарівають; з'являється нові технології, матеріали, обладнання, і для того, щоб бути конкурентоздатним на ринку праці, нове приходиться освоювати самостійно. Саме Інтернет є тим джерелом інформації, де кожен із нас може знайти практично будь яку інформацію, в тому числі і ту нову, що стосується професійної діяльності. Тому важливо, щоб випускник системи ПТО вмів працювати із персональним комп'ютером, володів навиками роботи у мережі Інтернет, умів шукати, оцінювати, аналізувати інформацію та використовувати її у практичних цілях.

Наведу особистий приклад. Після установки газового котла помітив, що під ним накопичується вода. Звернувся до продавця, який повідомив, що причиною цього є паровий конденсат, який утворюється через неутеплений димар. Виникла проблема утеплення димаря та стіни, до якої він прилягає. Проблему вирішив розв'язувати самостійно, для чого скористався інформацією з мережі Інтернет. Переглянув спеціалізовані сайти, відео на тему утеплення (сайт youtube.com), презентації (slideshare.net), побував у будівельних Інтернет-магазинах та зайшов на сайти будівельних магазинів Рівного, ознайомився із думкою колег з даної проблеми на форумах. При цьому мені прийшлося побувати у різних ролях: технолога, матеріалознавця, бухгалтера-обліковця, спеціаліста з охорони праці і техніки безпеки, покупця і, нарешті, майстра з утеплення будівель. В ході вивчення питання переконався, що на сайтах не завжди подається достовірна та повна інформація, методи виконання робіт часто бувають недосконалими, при цьому допускаються недоліки та помилки, те ж саме стосується і матеріалів, - тому, важливо інформацію оцінювати та аналізувати, як кажуть „відрізнити зерно від полови“. І нарешті, – після пошуків, аналізу, вибору необхідного, – настав час побудувати свій алгоритм (послідовність дій із вирішення задачі) та практичної її реалізації.

Подібні задачі часто трапляються як у побуті, так і професійній діяльності.

При вирішенні наведеної вище задачі я скористався технологією, яка називається „веб-квест“ (англ. web-quest).

Quest – у перекладі із англійської означає тривалий цілеспрямований пошук. Часто такий пошук супроводжується елементами гри та пригод. Термін став особливо популярним у 1990-х роках, у зв'язку із великою популярністю на той час комп'ютерних ігор (квестів).

Web – „павутина“, назва Всесвітньої мережі Інтернет.

Під терміном „веб-квест“ розуміють: 1) технологію навчання, вирішення проблемних завдань з використанням ресурсів мережі Інтернет (це найбільш широке трактування поняття); 2) проблемне завдання для вирішення якого використовуються ресурси мережі Інтернет (в цьому розумінні під терміном розуміють деякий пакет документів (папку з документами), що міститься завдання, інструкції з порядком його виконання, перелік Інтернет-ресурсів для виконання завдання, критерії оцінювання тощо. Часто такий пакет оформляють у формі веб-сайту.); 3) веб-сайт, на якому розміщуються названі вище матеріали, а також можуть розміщуватись зразки учнівських робіт та інші матеріали.

Вперше модель web-квесту була представлена викладачем університету Сан-Дієго Берні Доджем у 1995 р. Сьогодні ця технологія використовується як найбільш вдалий спосіб використання Інтернету на уроках.

Веб-квест спрямований на розвиток в учнів навичок аналітичного, критичного, творчого мислення; дає можливість учням ефективно використовувати інформацію, яку вони знаходять у мережі.

В ході веб-квесту учні не лише добирають і упорядковують інформацію, отриману з Інтернету, а також скеровують свою діяльність на вирішення поставленого перед ними завдання.

Технологія Веб-квест включає в себе елементи ігрової, проектної, інтерактивної технологій навчання.

Вона передбачає роботу в групах (від трьох до п'яти чоловік), розвиває конкурентність і лідерські якості.

Використання веб-квест технології сприяє досягненню таких цілей:

- підвищення мотивації до самоосвіти;
- формування нових компетенцій;
- реалізація креативного потенціалу;
- підвищення особистісної самооцінки;
- розвиток особистісних якостей.

Освітні веб-квести застосовуються як для **засвоєння програмного матеріалу**, так і **розширення та поглиблення знань учнів** із окремих предметів (дисциплін).

Освітні веб-квести можна поділити на ряд категорій (видів).

У **журналістських веб-квестах** учасники мають зібрати факти та організувати їх у жанрі репортажу новин, інтерв'ю і т. ін.

Конструкторський веб-квест потребує від учасників створення продукту або плану з виконання раніше визначеної мети в певних межах.

Творчий веб-квест вимагає від студентів створення продукту в заданому форматі. Творчі проекти схожі на конструкторські, проте є вільними і непередбачуваними в своїх результатах. У процесі оцінки таких проектів необхідно більше уваги приділяти творчості й самовираженню учнів.

Веб-квестиз - розв'язання спірних проблем, яке передбачає пошук і представлення різних, а інколи суперечливих думок з однієї проблеми і спробу привести їх до консенсусу.

Переконуючий веб-квест має на меті створення продукту, здатного переконати будь-кого. Таке завдання виходить за межі звичного перекладу і вимагає від учнів розробки аргументів на користь будь-якого твердження, думки, варіанту розв'язку проблеми на основі матеріалів, одержаних у процесі роботи з квестом. Кінцевим продуктом такого проекту може бути лист, стаття, прес-реліз, постер, відеозапис, мультимедійна презентація, веб-сторінка і т. ін.

Веб-квести, які орієнтовані на самопізнання мають на меті краще пізнати самих себе, що може здійснюватися через дослідження он-лайн і офф-лайн.

Аналітичний веб-квест досліджує взаємозв'язок речей реального світу в межах заданої теми. Такі завдання дають підґрунття для одержання учнями знань в умовах, за яких вони мають уважно вивчати речі, знаходити спільне і різне, а також знаходити скриті схожі явища, зрозуміти зв'язок причин і наслідків, обговорюючи їх значення.

Наукові веб-квести слугують для знайомства та залучення студентів до наукових досліджень у різних галузях знань. Інтернет містить історичну та свіжу інформацію, яка може бути корисною в будь-якій галузі науки.

Оцінні (оціночні) веб-квести представляють учасникам низку предметів (речей) із запрошенням до їх оцінки або класифікації, вибору розв'язку з обмеженого списку або оцінки результатів проведених досліджень.

Веб-квести поділяються:

- за тривалістю (короткотривалі – 1-3 заняття/години та довготривалі – тиждень, місяць, семестр, курс, навчальний рік);
- за кількістю навчальних предметів, на яких базується веб-квест (монопредметний – 1 предмет, та поліпредметний – кілька предметів);
- за кількістю учасників веб-квесту (один учасник, група із кількох осіб, весь клас або група);
- за структурою (лінійний – наступне завдання учні отримують після розв'язання попереднього; нелінійний (розгалужений) – наступне завдання залежить від результату виконання попереднього; кільцевий (циклічний) – виконання завдань повторюється до певних умов).

Порядок роботи над веб-квестом

В ході роботи над веб-квестом виділяють 3 головні етапи.

На початковому етапі - вступ - викладач проводить підготовчу роботу, знайомить учнів із темою, формулює основну проблему, розподіляє ролі, визначає термін веб-квесту. Учні отримують завдання, інструкції з описом покрокової дії, критерії оцінювання.

Для кожної ролі необхідно прописати порядок (план) роботи, або, по-іншому, - інструкції з описом покрокових дій, кінцевого результату та способу оформлення їх роботи. До завдання додається список інформаційних ресурсів (в тому числі посилань на ресурси мережі Інтернет, де можна знайти необхідну

інформацію), критерії оцінювання виконаних завдань. Задаючи посилання на ресурси мережі Інтернет, необхідно їх коротко характеризувати. Учасники можуть використовувати також власні ресурси. Питання слід формувати чітко і однозначно, щоб учень розумів принципи відбору інформації.

На наступному етапі – центральне завдання - учасник (група) виконують завдання. В ході виконання центрального завдання в учнів розвивається критичне мислення, уміння порівнювати та аналізувати, класифікувати об'єкти і явища, мислити абстрактно. Викладач може надавати певну допомогу учням шляхом постановки запитання, надання учням зразків, прикладів, схем тощо.

Після вирішення завдань веб-квесту – знаходження та обробки інформації, отримання відповіді на поставлені питання, учні виконують оформлення результатів веб-квесту. Це може бути презентація, слайд-шоу, буклет, анімація, таблиця, плакат, креслення, фоторепортаж тощо. Часто результати оформляють у формі веб-сайту, який також називають терміном „веб-квест“, для чого у мережі Інтернет навіть існують спеціалізовані веб-сайти.

Підсумки та висновок роботи у веб-квесті можна провести у формі конференції, щоб учні мали можливість продемонструвати власні доробки, могли критично оцінити як власну роботу, так і роботу своїх товаришів.

На цьому етапі розвиваються такі риси особистості як відповідальність за виконану роботу, самокритика, взаємопідтримка, уміння виступати перед аудиторією.

На завершення проводиться оцінювання. Критерії оцінки можуть бути різними (за часом презентації, оригінальністю, новаторством та інше). В оцінці підсумовується досвід, який був отриманий учнями у ході веб-квесту; намічаються шляхи подальшої навчальної діяльності учнів.

Технологію веб-квесту відображено на наступній схемі.

Види завдань для веб-квеста

- *Переказ* – учень має продемонструвати розуміння теми на основі матеріалів із різних джерел, які представлені ним у новому форматі: презентація, плакат, розповідь.
- *Планування і проектування* – розробка плану або проекту за заданими умовами.
- *Самопізнання* – будь-які аспекти дослідження особистості.
- *Компіляція* – трансформування інформації, отриманої із різних джерел, в інший формат: створення книги кулінарних рецептів, віртуальної виставки, капсули часу.
- *Творче завдання* – творча робота у певному жанрі – створення оповідання, вірша, пісні, відеоролика тощо.
- *Аналітична задача* – пошук та систематизація інформації.
- *Детектив, головоломка, таємна історія* – висновки на основі суперечливих фактів.
- *Досягнення консенсусу* – знаходження вирішення із гострої, спірної проблеми.
- *Оцінювання* – обґрунтування певної точки зору.
- *Журналістське розслідування* – об'єктивне висвітлення інформації (розділення думок і фактів).
- *Переконання* – схиляння на свій бік опонентів або нейтрально налаштованих осіб.
- *Наукові дослідження* – вивчення різноманітних явищ, відкриттів, фактів на основі унікальних онлайн - джерел.

Розробка критеріїв оцінювання веб-квеста

Для створення бланку оцінювання необхідно:

1. Сформулювати найбільш значимі критерії оцінювання. Критерії повинні враховувати тип завдання, цілі і види діяльності, та в однаковій мірі враховувати:

- досягнення зазначеної мети;
- якість виконання роботи;
- якість організації процесу виконання роботи;
- зміст роботи;
- складність завдання.

2. Визначити шкалу оцінювання: - наприклад, трьох-,чотирьох-, п'ятибальну.

3. Підготувати опис параметрів оцінювання.

Необхідно починати з опису ідеального варіанту виконання завдання, а потім переходити до опису можливих недоліків виконання роботи за кожним критерієм. Вимоги до опису параметрів:

- мова опису має бути зрозумілою учням;
- опис повинен надавати змогу визначити кількісні відмінності одного параметру від іншого;
- різниця між кількісними показниками має бути приблизно однаковою (наприклад, при 5 бальній шкалі оцінка 4 ставиться при наявності 1-2 помилок, оцінка 3 – при наявності 3-4 помилок і т.д.)

4. При необхідності можна вказувати значимість кожного критерію у загальній оцінці (наприклад, у відсотках).

Критерії оцінювання зручно оформляти у формі таблиці; зразок подано нижче.

Критерії	Обґрунтування критеріїв	Оцінка
Вміст веб-квесту		
Розуміння учнями завдання	Робота показує правильне та чітке розуміння учнями завдання	10
	У роботі учнів є матеріали, які мають безпосереднє відношення до теми, а також ті, які до теми відношення не мають	5
	Включені матеріали, які не мають безпосереднього відношення до теми. Зібрана інформація не аналізується та не оцінюється.	0
Повнота розкриття теми	Повністю	10
	Частково	5
	Не розкрито	0
Викладення аспектів теми	Викладено повністю	10
	Частково	5
	Не викладено	0
Викладення стратегії вирішення проблеми	Викладено стратегію вирішення проблеми	10
	Процес вирішення частковий	5
	Процес вирішення неточний, або неправильний	0
Логіка викладення матеріалу	Викладено логічно	10
	Наявні логічні порушення	5
	Логіка відсутня	0
Самостійна робота групи		
Узгодженість роботи у групі	Робота групи чітко спланована	5
	Робота групи спланована частково	3
	Робота у групі не спланована	0
Розподіл ролей у групі	Уся діяльність рівномірно розподілена між членами групи	5
	Робота рівномірно розподілена між більшістю учасників команди	3
	Декілька членів групи відповідають за роботу усієї команди	0
Авторська оригінальність	Унікальна робота. Міститься велика кількість оригінальних, винахідницьких прикладів	5
	В роботі наявні авторські знахідки	3
	Стандартна робота, не містить авторської оригінальності	0
Ступінь самостійності роботи групи	Повна самостійність при виконанні роботи	5
	Часткова самостійність роботи групи	3
	Несамостійна робота групи	0
Оформлення роботи		
Граматика, словниковий запас, відсутність помилок правопису та опечаток	Якісна робота із точки зору граматики, стилістики, правопису (орфографії)	5
	Негрубі помилки із точки зору граматики, стилістики, правопису (орфографії)	3
	Грубі помилки із точки зору граматики,	0

	стилістики, правопису (орфографії)	
Захист роботи		
Якість доповіді	Аргументованість основних позицій, логічно побудована структура доповіді, повнота представлення в доповіді результатів роботи	10
	Порушення логіки виступу, неповне представлення результатів роботи, неповна система аргументації	5
	Не наведені аргументи з основних позицій, повна відсутність логіки, не представлені результати дослідження	0
Об'єм та глибина знань теми	Доповідачі показують ерудицію, відображають міжпредметні зв'язки	10
	Доповідачі грамотно викладають матеріал, але не показують достатньо глибоких знань	5
	Доповідачі показують повне незнання матеріалу	0
Культура мови, манера триматися перед аудиторією	Доповідачі впевнено тримаються перед аудиторією, впевнено і грамотно володіють мовою, дотримуються регламенту, тримають увагу аудиторії	10
	Доповідачі допускають не грубі мовні помилки при виступі, незначно порушують регламент, частково утримують увагу аудиторії	5
	Доповідачі губляться перед аудиторією, проявляють бідність мови, порушують регламент, не можуть утримувати увагу аудиторії	0
Відповіді та запитання	Доповідачі переконливо та повно відповідають на запитання, тримаються приязно, намагаються використовувати відповіді для успішного розкриття теми	10
	Доповідач не на усі питання може знайти переконливі відповіді	5
	Доповідач не може відповісти на питання, або при відповідях веде себе агресивно, некоректно	0
Ділові та вольові якості доповідача	Доповідач прагне до досягнення високих результатів, готовий до дискусії, толерантний, приязний	10
	Доповідач готовий до дискусії, не завжди проявляє приязність	5
	Доповідач не готовий до дискусії, агресивний, уникає спілкування	0

Оцінка «12-10» - 140 -110

Оцінка «9-7» - 109 - 80

Оцінка «6-4»- 79 -60

Оцінка «3-1» – 59 - 0

Особливості використання веб-квест технології у професійно-технічних навчальних закладах

Оскільки, у професійно-технічній освіті учні (студенти) отримуються загальноосвітню та професійно-теоретичну підготовку, то все, сказане про веб-квести, відноситься і до професійно-технічної освіти і має право на застосування у професійно-технічних навчальних закладах.

Поряд з тим, профтехосвіта надає учням професійні знання, вміння та навички, що є основою у їх подальшій діяльності. Ці знання, вміння та навички є цілком конкретними, точними і практичними. Вони визначають подальшу професійну діяльність випускника, його матеріальне та моральне благополуччя. Тому, при підготовці кваліфікованого робітника у профтехзакладі важливо виховувати у ньому відповідальність, акуратність, вміння та бажання вчитися (вчитися впродовж життя), самостійність в освоєнні професійних компетенцій, самостійність у прийнятті рішень, комп'ютерну та інформаційну грамотність. Цьому має сприяти використання технології „веб-квест“.

Завдання, які учні мають розв'язувати у ході веб-квестів (незважаючи, в ході вивчення яких навчальних дисциплін проводяться веб-квести) повинні мати професійне спрямування, бути конкретними, чіткими, направленими на вирішення конкретних практичних завдань, включати у себе завдання із різних предметів, перш за все, - професійного спрямування (спецтехнологія, матеріалознавство, охорона праці, інформаційні технології тощо). Оскільки, результатом професійної діяльності робітника, - кінцевим продуктом його діяльності, є конкретний продукт, виконана робота, надана послуга, то ефективним буде той веб-квест, на виході якого, буде не просто обговорення та оцінювання виконаної у ході веб-квесту роботи, а представлення готового продукту, виготовленого учнями, виконаної роботи, наданої послуги. Тому, доцільно передбачити у завданнях веб-квесту виготовлення продукції, виконання відповідних робіт, надання послуг, та відповідно, розробити критерії їх оцінювання.

Такі веб-квести, - максимально наближені до виробничої діяльності, дозволятимуть учням максимально наблизитись, увійти безпосередньо у роль майбутнього робітника, при цьому розвивають не лише професійні знання, вміння і навички, але і виховують впевненість у своїх силах.

При роботі над веб-квестом, у якому передбачено кілька ролей, завдання для кожної ролі мають бути реальними та дійсно відповідати цій ролі. Не намагайтеся перевантажити учнів завданнями – це знижує інтерес до веб-квеста. Як кажуть: „Все добре в міру“. Це ж саме стосується і переліку ресурсів, - багато ресурсів розсіюють увагу. Дозволяйте учням використовувати свої ресурси.

Хотів би звернути увагу на такі Інтернет ресурси, як форуми. Враховуючи велику кількість матеріалів, інструментів, обладнання та технологій, які сьогодні наявні на ринку та застосовуються у професійній діяльності, - буває досить важко вибрати необхідне. Саме тут допоможуть професійні форуми, які доцільно додавати у перелік ресурсів.

Щодо представлення інформації: сьогодні у різноманітних джерелах, пов'язаних із технологією „веб-квест“, концентрується увага на поданні інформації, яку отримали (засвоїли) учні у ході веб-квесту, у формі веб-сайту. Навіть, створені спеціалізовані сайти у мережі Інтернет для розміщення веб-квестів. Це може дезорієнтувати викладача та стримувати використання технології „веб-квест“. Адже, чи багато педагогічних працівників (і не лише у ПТНЗ), не кажучи про учнів, уміють створити власний сайт, чи скористуватися спеціалізованими ресурсами мережі Інтернет для створення сайтів? Тому, практикуйте подання інформації у простішому вигляді: у формі переказу, текстового документу, набору фото чи/та відеоматеріалів, таблиці, презентації тощо. Виходьте із того, що уміють робити учні.

Починайте із простішого веб-квеста: для одного учня, або 1-2 ролі; для кожної ролі – 1-2 завдання; 2-3 ресурси Інтернет; подання матеріалу у формі переказу, текстового документу, набору фото, чи таблиці; тривалість 20-30 хвилин упродовж уроку. В міру вироблення певних навичок, щодо організації та проведення веб-квестів, а також, привикання учнів до такої форми роботи, - веб-квести ускладнюйте.

При проведенні веб-квестів професійного спрямування долучайте до його проведення викладачів кількох дисциплін, наприклад, спецтехнології, матеріалознавства, креслення, інформатики та інформаційних технологій, охорони праці та майстрів виробничого навчання Вони можуть готувати завдання веб-квесту, бути консультантами, експертами під час представлення результатів (конференції). Це також сприятиме поширенню використання веб-квестів педагогами у навчально-виробничій діяльності. Організатором проведення веб-квестів та використання даної технології у навчальному закладі має бути, у першу чергу, методист закладу.

Нижче наводжу зразок організації і проведення веб-квесту на основі наведеного мною прикладу із особистого досвіду. Він може бути використаний у навчально-виробничій діяльності за професіями будівельного напрямку, наприклад, муляр, штукатур, опоряджувальник будівельний, монтажник систем утеплення будівель – як при освоєнні програмового матеріалу, так і розширення знань, умінь і навичок (як варіативний компонент).

СЦЕНАРІЙ ТА МАТЕРІАЛИ ВЕБ-КВЕСТУ

Професія: 7129 „Монтажник систем утеплення будівель“; може бути використаний при вивченні варіативного компоненту на тему „Утеплення будівель та споруд“ за професіями муляр, штукатур, опоряджувальник будівельний; а також для самонавчання за названими професіями.

Предмет: міжпредметний (спецтехнологія, матеріалознавство, креслення, інформатика та інформаційні технології, охорона праці).

Тема: *Розрахунок матеріалів, необхідного обладнання, інструментів, ознайомлення із технологією утеплення будівель та споруд. Виконання утеплення будівель чи споруд.*

Мета: ознайомитись із матеріалами, обладнанням, технологією утеплення будівель і споруд, проведенням вибору матеріалів за замовленням клієнта,

розрахунком їх кількості та вартості, дотриманням правил техніки безпеки та охорони праці при проведенні утеплення будівель; провести утеплення будівлі (споруди) за замовленням клієнта.

Виховувати в учнів акуратність, зібраність, старанність, вміння працювати в колективі, самостійність у прийнятті рішень, толерантність та повагу до людей, виробничу культуру.

Розвивати навички мислення високого рівня (аналіз, синтез, оцінювання), вміння використовувати інформаційні технології до розв'язання практичних задач, вміння обробляти інформацію та приймати правильне рішення.

Місце проведення веб-квесту: кабінет спецтехнології (учні в ході вступу ознайомлюються з своєю роллю, отримують завдання), кабінет інформатики та інформаційних технологій, або інші кабінети, що мають доступ до мережі Інтернет (для пошуку та обробки інформації мережі Інтернет), інші приміщення з доступом до мережі Інтернет (бібліотека, комп'ютерний зал, вдома). Об'єкт виконання робіт із утеплення будівель (споруд).

Обладнання: персональні комп'ютери із доступом до мережі Інтернет, мультимедійний проектор, інше мультимедійне обладнання (колонки, мікрофон, веб-камера тощо). Матеріали, обладнання та інструменти, необхідні для виконання робіт із утеплення.

Термін роботи на у веб-квесті: з 21.11 по 15.12

Вступ

Легенда. Професійно-технічний навчальний заклад проводить підготовку кваліфікованих робітників будівельного профілю. З метою залучення учнів до виконання практичних будівельних робіт та отримання додаткових фінансових надходжень заклад надає послуги населенню з виконання будівельних робіт на замовлення. Для пенсіонерів, інвалідів, малозабезпечених сімей надає суттєві знижки.

Нещодавно на адресу закладу надійшло замовлення від самотнього пенсіонера на виконання утеплення димаря до газового котла та зовнішньої стіни приміщення, при якій цей димар розміщено. До будинку, де проживає замовник, був направлений майстер, який провів необхідні виміри. На прохання замовника виконавець має сам підібрати необхідні матеріали, технологію виконання робіт, у розрахунку: оптимальна ціна-якість, тобто, належна якість при невисокій ціні.

Організація веб-квесту

Для виконання роботи на замовлення залучаються учні групи 32 (опоряджувальник будівельний); можуть залучатися усі учні групи, або лише частина. Для підготовки до виконання завдання учні повинні підготуватися, для чого організовується навчання у формі веб-квесту. Організатором веб-квесту є методист закладу, до якого звернувся майстер за методичною допомогою. До організації проведення навчань учнів методистом були залучені: викладач спецтехнології будівельної справи, викладач матеріалознавства, викладач математики, викладач охорони праці.

Для вивчення питання учні поділяються на групи (3-8 осіб), кожна з цих груп вибирає собі певну роль. Кожну роль (групу, якій ця роль призначена) курує відповідний педпрацівник, який надає консультаційну допомогу, а також є експертом при захисті робіт групи (ролі). Між педпрацівниками існує домовленість: прямої відповіді учням на поставлені їм завдання не надавати – направляти на веб-ресурси, де можна отримати відповідь. Виконувати практичну роботу доручено учням групи 32 (об), у кількості 8 осіб, під керівництвом майстра виробничого навчання.

На першому занятті (21.11; предмет „Спецтехнологія“ або „Виробниче навчання“), де присутні викладач спецдисциплін, майстер виробничого навчання, методист (можна запросити інших педпрацівників, зайнятих у квесті), учням доводиться головне завдання та порядок його виконання, розподіляються ролі, призначаються експерти-консультанти із числа педпрацівників, кожна роль отримує своє завдання із зазначенням Інтернет-ресурсів, критеріїв оцінювання. Задається термін роботи у веб-квесті, дата захисту робіт (дата проведення конференції).

В подальшому учні працюють самостійно.

15.12 (дата завершення роботи у квесті) проводиться конференція у якій присутні усі учні групи та педпрацівники учасники веб-квесту. Учні кожної групи (ролі) звітують про виконані завдання, представляють матеріали; проводиться оцінювання роботи учнів згідно зазначених критеріїв.

Конференцію можна проводити по завершенню теоретичної частини завдання (до виконання практичного замовлення), однак після виконання замовлення проводити конференцію, очевидно, - краще, оскільки при виконанні практичного завдання можуть виникати певні проблемні питання, учні ознайомляться з певними особливостями (тонкощами) матеріалів, інструментів, застосуванням технологій, що буде корисним при обміні досвідом у ході конференції.

Матеріали роботи учнів у веб-квесті (тексти, таблиці, презентації, фото та відеоматеріали, гіперпосилання на ресурси мережі Інтернет) доцільно передати викладачу інформатики та інформаційних технологій, або відповідальному за сайт профтехзакладу для розміщення в мережі Інтернет (створити окремий сайт по веб-квесту, розмістити та спеціалізованих сайтах, або сайті навчального закладу).

Головне завдання

Головне завдання: Провести виконання робіт на замовлення з утеплення димаря та прилеглої до нього стіни.

Порядок виконання головного завдання:

1. Ознайомитись із технологією проведення утеплення будівель і споруд.
2. Ознайомитись із матеріалами, інструментами, облаштуванням для проведення утеплення будівель та споруд.
3. Ознайомитись із правилами техніки безпеки та охорони праці при проведенні робіт із утеплення.

4. Ознайомитись із цінами на матеріали, інструменти та інше, необхідні для проведення утеплення; ознайомитись із цінами на виконання робіт з утеплення.

5. Визначитись із технологією, матеріалами та іншим обладнанням, особливостями щодо охорони праці та техніки безпеки при виконанні даного конкретного завдання із виконання утеплювальних робіт.

6. Розрахувати кількість та вартість необхідним матеріалів, інструментів та інше; розрахувати вартість виконання робіт. Розрахувати загальну вартість замовлення та вартість із знижкою на виконання робіт, яку надає заклад.

7. Узгодити ціни та вартість замовлення із замовником.

8. Виконати замовлення: провести роботи з утеплення.

Ролі

Для вивчення питання та виконання завдання були створені окремі групи учнів із зазначеними ролями:

технологи – вивчають технологію проведення утеплення;

матеріалознавці – вивчають матеріали, інструменти, облаштування для проведення утеплення;

бухгалтери-обліковці – розраховують кількість та вартість необхідних матеріалів, інструментів та ін.;

майстри-виконавці робіт – проводять утеплення під керівництвом майстра виробничого навчання, дотримуються при цьому правил техніки безпеки та охорони праці.

Порядок роботи для кожної групи (ролі):

1. Ознайомтесь із завданнями своєї ролі;
2. Вивчіть список ресурсів;
3. Складіть план пошуку інформації для своєї ролі;
4. Перегляньте та проаналізуйте ресурси для своєї ролі, визначте головне, та те, що необхідно вам для вирішення поставленого завдання;
5. Дайте відповіді на поставлені питання; запропонуйте вирішення проблеми; проведіть розрахунки тощо;
6. Обговоріть питання у своїй групі (ролі);
7. Оформіть звіт, представте інформацію у зазначеному вигляді (текстовий документ, таблиця, база даних, презентація чи ін.);
8. Підготуйтеся до захисту результатів роботи у веб-квесті. Продумайте хід проведення захисту (хто, що, як, у якій послідовності буде представляти);
9. Виконайте захист роботи своєї групи (ролі).

Завдання для кожної групи (ролі) із зазначенням ресурсів

Технологи

1. Перегляньте відеоролики про утеплення будівель та споруд;
2. Перегляньте спеціалізовані сайти, що висвітлюють питання утеплення будівель та споруд;
3. Дайте відповіді на запитання:

- 1) З якою метою перед утепленням на поверхню наносять шар ґрунтівки? Які інструменти для цього використовуються?
- 2) Як приготувати клейову суміш? Які інструменти для цього потрібні? Як наносять клейову суміш на утеплюючу плиту?
- 3) Через який час після приклеювання плити її фіксують з допомогою дюбелів (зонтиків)? Яких правил необхідно дотримуватись щоб якісно укріпити плиту з допомогою дюбелів?
- 4) Яким чином приклеюють на утеплюючу панель армувальну сітку? Опишіть особливості приклеювання армувальної сітки.
- 5) Опишіть процес нанесення фінішної шпаклівки на утеплюючу плиту?
- 6) Як укріпити кути при утепленні?
- 7) Яку, на вашу думку, технологію необхідно використати для вирішення поставленого завдання? Вкажіть особливості виконання робіт на кожному з етапів.
4. Складіть алгоритм (послідовність дій) та/або технологічну карту проведення утеплення димаря та стіни (*див. креслення*).
5. Підготуйте пакет документів (текст, фото, відео, презентації тощо), що стосуються вашого питання для розміщення на сайті профтехзакладу.

Для роботи використайте наступні ресурси:

1. <https://www.youtube.com/watch?v=om8nCNx215o> – відеоролик „Утеплення фасаду - навчальний фільм (повна версія)“
2. <https://www.youtube.com/watch?v=JbRw7NTHsnI> – відеоролик „Правильне утеплення будівель“;
3. <http://montagnik.com/bydivnuztvo/2543-uteplena-fasadiv-pinoplastom.html> - Утеплення фасадів пінопластом - робимо зовнішню теплоізоляцію з мінімальними витратами часу і коштів

Матеріалознавці

1. Перегляньте електронну презентацію (посібник) про утеплення будівель та споруд;
2. Перегляньте спеціалізовані сайти, що висвітлюють питання утеплення будівель та споруд;
3. Дайте відповіді на запитання:
 - 1) Які матеріали-утеплювачі використовуються для утеплення будівель і споруд? Який з них доцільно використати для утеплення цегляного димаря та зовнішньої стіни?
 - 2) Як вибрати товщину шару утеплювача? Якої товщини пінопласт доцільно використовувати у нашій зоні?
 - 3) Назвіть оптимальну щільність пінопласту. Які переваги і недоліки використання пінопласту для утеплення?
 - 4) Назвіть які суміші, матеріали та інструменти використовуються при утепленні?
 - 5) Які вимоги до армувальної сітки?
 - 6) Які, на вашу думку, утеплювачі, суміші, інструменти та інше необхідно використати для вирішення поставленого завдання?

4. Підготуйте електронну презентацію на тему „Матеріали для теплення будівель і споруд“ .

5. Підготуйте пакет документів (текст, фото, відео, презентації тощо), що стосуються вашого питання для розміщення на сайті профтехзакладу.

Для роботи використайте наступні ресурси:

1. http://www.slideshare.net/jalyana/ss-41315909?qid=4348b862-6d0b-4e08-bbae-e709f106be0d&v=default&b=&from_search=1 – посібник (електронна презентація) „Утеплення будинку. Комфорт та економія
2. <http://montagnik.com/bydivnuztvo/2543-uteplena-fasadiv-pinoplastom.html> - Утеплення фасадів пінопластом - робимо зовнішню теплоізоляцію з мінімальними витратами часу і коштів
3. http://www.stolit.ua/zastospin_articles/189.htm - сайт компанії „Століт“ – виробник утеплюювальних матеріалів. Все для утеплення.

Бухгалтери - обліковці

1. За наданим креслення необхідно розрахувати: 1) площу поверхні, яку необхідно утеплити; 2) загальний об'єм пінопласту, що необхідний для цього; 3) кількість листів (площа листів 100x50 см) товщиною 5 см та 8 см, яка необхідна для виконання завдання;

2. Використовуючи матеріали сайтів, які наведені нижче, дізнатися ціни на матеріали та необхідні інструменти, виконання робіт та розрахувати вартість виконання робіт з утеплення, згідно умов договору (домовленості) із замовником?

3. Домовитись із замовником щодо матеріалів, їх ціни вартості виконання робіт;

4. Дайте відповіді на запитання:

1) Які на даний час ціни на утеплюючі матеріали, інструменти, виконання робіт з утеплення у місті?

2) Чому становить вартість утеплення 1 квадратного поверхні на даний час пінопластом товщиною 5 і 8 см?

3) Які, на вашу думку, утеплювачі, суміші, інструменти та інше необхідно використати для вирішення поставленого завдання, виходячи із їх ціни і якості, з врахуванням вимог замовника?

5. Підготувати електронну таблицю, у якій вказати необхідні для виконання завдання матеріали, інструменти та інше, їх кількість та ціну, розрахувати вартість матеріалів та інструментів, вартість виконаних робіт із знижкою та загальну вартість утеплення.

6. Підготуйте пакет документів (текст, таблиці, фото, відео, презентації тощо), що стосуються вашого питання для розміщення на сайті профтехзакладу.

Для роботи використайте наступні ресурси:

1. http://www.slideshare.net/jalyana/ss-41315909?qid=4348b862-6d0b-4e08-bbae-e709f106be0d&v=default&b=&from_search=1 – посібник (електронна презентація) „Утеплення будинку. Комфорт та економія

2. http://www.stolit.ua/zastospin_articles/189.htm - сайт компанії „Столїт“ – виробник утеплювальних матеріалів. Все для утеплення.
3. <http://ibud.ua/region-rovenskaya-oblast/ua/city-prices/rovno-41/15-121-uteplenie-domov-142> - фірми з утеплення фасадів, ціни з виконання утеплення
4. <http://ibud.ua/region-rovenskaya-oblast/ua/city-prices/rovno-41/5-110-penoplast-513> - ціни на пінопласт
5. <http://rivnemarket.com/pinoplast-3301.html> - ціни на пінопласт у Рівному

Майстри-виконавці робіт

1. Перегляньте відеоролики про утеплення будівель та споруд;
2. Опишіть порядок виконання утеплення димаря та стіни, згідно замовлення та поданого креслення;
3. Опишіть правила техніки безпеки та охорони праці при виконанні утеплювальних робіт на замовлення;
6. Виконайте роботу із утеплення під керівництвом майстра;
7. При проведенні робіт з утеплення проводьте фото та відеозйомку, на основі якої створіть слайд-шоу (фотогалерею, презентацію чи відеофільм).
8. Підготуйте пакет документів (текст, фото, відео, презентації тощо), що стосуються вашого питання для розміщення на сайті профтехзакладу.

Для роботи використайте наступні ресурси:

1. <https://www.youtube.com/watch?v=om8nCNx215o> – відеоролик „Утеплення фасаду - навчальний фільм (повна версія)“
2. <https://www.youtube.com/watch?v=JbRw7NTHsnI> – відеоролик „Правильне утеплення будівель“;
3. <http://montagnik.com/bydivnuztvo/2543-uteplena-fasadiv-pinoplastom.html> - Утеплення фасадів пінопластом - робимо зовнішню теплоізоляцію з мінімальними витратами часу і коштів

Критерії оцінювання роботи учнів у веб-квесті

Критерії оцінювання веб–квеста (зразок) подано вище.

Професійна компетентність педагогів як складова позитивного іміджу ПТНЗ

*Ліана Гоменюк,
методист ДПТНЗ „Соснівський
професійний ліцей”*

Перед колективом ДПТНЗ “Соснівський професійний ліцей” стоїть важливе завдання – підготовка висококваліфікованих робітників, які досконало володіють сучасними технологіями виробництва, є конкурентоспроможними на ринку праці, здатні самостійно діяти і приймати рішення у нестандартних умовах. Досягнення поставлених державою завдань неможливе без відповідного науково-методичного забезпечення, спрямованого на формування професійної компетентності педагогічних кадрів, вироблення інноваційного пошукового стилю їхньої діяльності, залучення до науково-дослідної та експериментальної роботи, розвитку творчого потенціалу всього педагогічного колективу. Методична робота є найвагомим засобом підвищення професійної майстерності викладачів та майстрів виробничого навчання. Вона побудована таким чином, щоб кожен педагог міг на повну розкрити свої здібності й талант, розвивати ініціативу і творчий пошук, самореалізуватися в професійній діяльності. Саме методична робота об'єднує в єдине ціле всю систему роботи ліцею.

У 2014-2015 н.р. педагогічний колектив ліцею працював над єдиною методичною проблемою „Впровадження сучасних педагогічних та виробничих технологій у процесі підготовки кваліфікованих робітників”. Усі заходи методичної роботи в ліцеї здійснювались з урахуванням мети і завдань проблемної теми. Методична служба ліцею намагалася реалізувати зміст і завдання єдиної методичної теми, плануючи та організовуючи методичні семінари, круглі столи, засідання методичних комісій. Вся система методичної роботи в ліцеї базувалася на аналітичній, діагностичній, науково-практичній та інформаційній діяльності і була спрямована на підвищення рівня професійної компетентності інженерно-педагогічних працівників і, як наслідок, підвищення ефективності навчально-виробничого та навчально-виховного процесів.

Основні питання навчально-виробничої діяльності розглядалися та погоджувалися на засіданнях педагогічної ради, яка є вищим колегіальним органом ПТНЗ.

Упродовж навчального року в ліцеї працювали три методичні комісії:
методична комісія викладачів спецдисциплін та майстрів виробничого навчання;

методична комісія викладачів загальноосвітніх дисциплін ;

методична комісія з виховної роботи .

На засіданнях обговорювалися відкриті уроки, заслуховувалися доповіді,

проводився обмін досвідом, розроблялася та коригувалася плануюча документація, завдання для підсумкових контрольних робіт, державної кваліфікаційної та підсумкової атестації, олімпіад, конкурсів професійної майстерності, розглядалися творчі напрацювання педпрацівників, проводилося ознайомлення педагогів з новинками педагогічної та методичної літератури.

Упродовж навчального року проведено предметні тижні з біології та екології, фізики, історії, математики, світової літератури, рідної мови та права. Заходи, організовані в рамках тижнів, сприяли активізації пізнавальної діяльності учнів з навчальних предметів.

З метою виховання любові до обраної професії, розвитку в учнів творчих здібностей було проведено тижні за професіями “Муляр; пічник; штукатур”, “Штукатур; лицювальник-плиточник; маляр”, “Електрогазозварник”, “Кухар; кондитер”.

Упродовж жовтня - листопада 2014 року в ліцеї було проведено олімпіади із предметів професійно-теоретичної та загальноосвітньої підготовки. У ході їх написання учні мали можливість проявити свої знання, творчі здібності та ерудицію. На високому методичному рівні були складені диференційовані завдання для олімпіад з економіки, технології столярних робіт, технології приготування їжі, математики.

Протягом року викладачі, майстри виробничого навчання плідно попрацювали над поповненням комплексно-методичного забезпечення уроків та удосконаленням бази навчальних кабінетів, виробничих майстерень та лабораторій. Результатом індивідуальної методичної роботи педагогічних працівників є підготовка ними ряду методичних розробок. Кращі напрацювання педагогічних працівників були висвітлені на сайті навчального закладу та презентовані на виставці “Методичні здобутки педагогів ліцею”.

Спрямованими на удосконалення професійної компетентності, підвищення фахового рівня педагогів та формування у них прагнення до самоосвіти були такі проведені мною методичні заходи : педагогічні світлиці “Творча спадщина Василя Сухомлинського”, “Творча спадщина Антона Макаренка”; тренінг “Вчитель - вічний учень”; семінар-практикум “Сучасні форми та методи навчання”; майстер-клас “Шляхи формування мотивації пізнавальної діяльності на уроках”; педагогічне дослідження “Технологія проблемного навчання”; заняття з елементами тренінгу “Професійна компетентність педагогів”.

З метою активізації творчої діяльності педагогічних працівників, проведено конкурс методичних напрацювань “Мислимо, діємо, працюємо творчо”, на який було представлено 33 роботи від 24 авторів.

З метою підтримки молодих фахівців, створення належних умов для розвитку їх творчого потенціалу, у ліцеї працює школа молодого педагога, до роботи в якій у цьому році було залучено шестеро молодих та новопризначених педагогічних працівників. Основними напрямками роботи школи були: індивідуальне консультування молодих педагогів, наставництво, взаємовідвідування уроків, залучення їх до роботи у методичних комісіях, колективних методичних заходах.

У ДПТНЗ „Соснівський професійний ліцей” постійно проводиться робота по залучення педпрацівників до активного використання ІКТ у навчально-виробничому та виховному процесах. Інформаційні технології в навчальній діяльності використовують 84% педпрацівників. У 2014-2015 н.р. викладачі та майстри виробничого навчання ліцею активно попрацювали над розробкою власних електронних засобів навчального призначення. Зокрема, підготовлено тести з предмета „Технологія приготування їжі” (Гореньчук В.О.), тести для контролю знань учнів з фізики (Стахнюк І.Й), мультимедійні презентації та альбоми з технології столярних робіт (Марчук Т.М.), технології кам'яних робіт (Мельник Н.Г.), біології (Гоменюк Л.В.), математики (Власюк Л.В.), основ правових знань (Бойчук І.В.). Всього у навчальному процесі використовується 117 електронних засобів навчального призначення.

З метою підвищення комп'ютерної грамотності педагогів методичною службою було організовано семінар-практикум “Впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій у практику роботи ПТНЗ”. Викладач інформатики Стахнюк І.Й. провів майстер-класи “Створення мультимедійних презентацій” та “Використання Інтернет-ресурсів у навчально-виробничому процесі”.

Працівники ліцею Бойчук С.Г., Довмат Р.М., Гореньчук В.О., Марчук Т.М., Мельник Н.Г., Савчук Н.І., Яніцька Н.С. приймали участь регіональному конкурсі методичних розробок “Навчально-методичне забезпечення предметів професійної підготовки з використанням інформаційно-комунікаційних технологій”, в якому викладач спецдисциплін Мельник Н.Г. посіла I місце.

Щоденна клопітка праця педагогів, їх активна життєва позиція, створює сприятливі умови для здійснення якісної професійної підготовки учнів, Самоосвіта, творчий пошук, прагнення до професійного вдосконалення є пріоритетними складовими компетентного педагога. Адже, “лише хороші вчителі створюють хороших учнів” (М.Остроградський).

Допитливий погляд або ж, навпаки, учнівська байдужість спонукають педагогів до пошуку нових творчих підходів, які дали б можливість задовольнити інтерес до знань або ж (у випадку байдужості) зацікавити дитину, пробудити в ній бажання вчитися, діяти. І якими б не були умови праці, матеріальне забезпечення, ключовою особою у процесі навчання все-таки є ВЧИТЕЛЬ, компетентний, досвідчений, творчий, здатний підготувати хорошого учня, кваліфікованого робітника і забезпечити позитивний імідж навчального закладу.

Інноваційні підходи щодо організації роботи з обдарованими учнями в ДНЗ „Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі”

*Валентина Сидорова,
заступник директора з навчальної
роботи ДНЗ „Рівненське вище
професійне училище ресторанного
сервісу і торгівлі”*

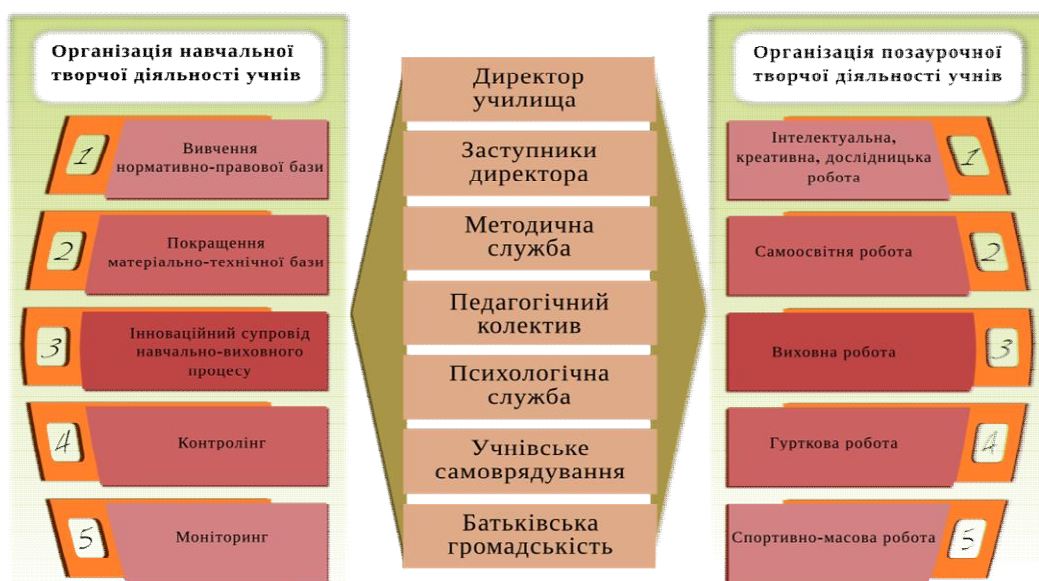
*Не навчайте дітей так, як навчали вас, - вони
народились в інші часи....*

Основною метою ДНЗ «Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі» є пошук та розвиток творчих здібностей кожного учня. Пріоритети училища: розвиток та підтримка обдарованих учнів, формування високої культури поведінки, підвищення авторитетного іміджу училища. Педагогічний колектив училища реалізує наступні методи підтримки обдарованих учнів: створення ситуації успіху, забезпечення взаємодопомоги, спонукання до пошуку альтернативних рішень, розкриття і розвиток креативності на основі особистісно-орієнтованого підходу.

Характерною особливістю системи роботи з обдарованими учнями у закладі є чітка, структурна організаційно-управлінська модель роботи, з метою демократизації управління та встановлення зворотного зв'язку. Структурну модель подано у схемі 1.1.

Схема 1.1.

Структурна модель організації
управлінської та методичної роботи з обдарованими учнями в
ДНЗ "Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі"

В училищі створені необхідні умови для пошуку та розвитку потенційних здібностей кожного учня. Ми даємо можливість кожному учневі відчувати радість досягнення успіху, усвідомлення своїх здібностей та віри у власні сили. З метою виконання поставлених завдань в закладі напрацьована власна система роботи з обдарованими учнями. Систему роботи структуровано в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

**Система роботи з обдарованими учнями в ДНЗ
«Рівненське ВПУ РС і торгівлі»**

<i>№ з/п</i>	<i>ЕТАПИ РОБОТИ</i>	<i>ЗМІСТ РОБОТИ</i>	<i>ВИД РОБОТИ</i>
1.	I. Підготовчий	Виявлення обдарованих учнів	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Діагностика, пошук, відбір. ➤ Створення картотеки обдарованих учнів. ➤ Створення банку даних з урахуванням типів обдарованості .
		Планування роботи з обдарованими учнями	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Укладання плану роботи на навчальний рік .
2.	II. Основний	Створення умов для розкриття обдарованості учнів	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Робота психолога. ➤ Залучення сім'ї. ➤ Забезпечення індивідуального супроводу.
		Формування творчого педагогічного колективу	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Створення творчих груп, банку досвіду. ➤ Систематизація літератури. ➤ Написання дидактичних посібників. ➤ Написання дидактичних посібників. Участь у роботі журі олімпіад, конкурсів, турнірів тощо.
		Організація навчання обдарованих учнів	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Впровадження інноваційних освітніх технологій. ➤ Закріплення за учнями наставників. ➤ Індивідуальна та диференційована робота. ➤ Участь в олімпіадах, конкурсах, предметних тижнях, тижнях за професією, виховних та спортивних заходах. Зміцнення та покращення матеріально-технічної бази.
		Створення системи заохочення	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Рейтинг. ➤ Матеріальне стимулювання. ➤ Нагородження. ➤ Інформація на сайті. ➤ Подяка батькам.
3.	III. Узагальнюючий	Аналіз роботи	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Аналіз досягнутих результатів. ➤ Визначення перспектив і шляхів подальшої роботи.

Інноваційні підходи щодо організації роботи з обдарованими учнями в училищі - це: використання інноваційних методів роботи; підвищення рівня науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення; науково-методичний та психолого-педагогічний супровід виявлення, навчання та підтримки обдарованих учнів; індивідуальний супровід; сприяння підвищенню статусу обдарованих учнів і наставників; забезпечення стимулювання обдарованих учнів та її наставників.

В училищі запроваджено інформаційні технології навчання:

- використання спеціалізованих електронних підручників на уроках теоретичного та виробничого навчання;
- вивчення інформаційних технологій в кабінеті, обладнаному мультимедійними засобами та інтерактивною дошкою;
- використання у навчально-виховному процесі власних програмних засобів навчального призначення з професій: „Кухар”, „Кондитер”, „Офіціант”.
- здійснюється систематичний електронний аналіз рівня успішності учнів, складаються діаграми по групах та предметах за окремими професіями.

Використовуються інформаційні технології в адмініструванні училища. Створений електронний табель, рейтингова система оцінювання знань учнів, відеоекскурсія училищем (матеріально-технічна база). Інформацію подано на сайті училища rtpl.com.ua

Досвід ДНЗ „Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі” щодо організації навчальної та позаурочної діяльності з обдарованими учнями є оптимальним та цілісним. Він охоплює послідовно всі складові системи навчально-виховного та виробничого процесів: навчальну, виховну, виробничу, соціальну, психологічну, оптимально поєднує інноваційні технології, творчість викладачів та майстрів, індивідуальну творчу особистість учнів, можливість учнів в освітньому просторі розвинути та практично реалізувати в майбутньому власні здібності.

Тільки творчий педагог у змозі підготувати творчого обдарованого учня. Саме тому велику увагу в закладі приділяють професійному росту педагогів, творчому використанню сучасних освітніх інновацій, орієнтованих на особистісний розвиток і творчу самореалізацію учнів, закладання основ розвитку та співпрацю з учнями.

Найефективнішим засобом досягнення цієї мети є інноваційні технології навчання. Інноваційний підхід забезпечує позитивну мотивацію здобуття знань, активне функціонування інтелектуальних і вольових сфер, сприяє розвитку обдарованих учнів.

В ДНЗ „Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі” апробовано спосіб інтеграції окремих елементів сучасних інноваційних технологій навчання, зокрема:

Інтерактивні технології, ідея яких полягає в тому, що процес пізнання відбувається за умови постійної активної взаємодії всіх учнів. Залежно від мети уроку, форм організації навчальної діяльності використовуються інтерактивні технології кооперативного навчання, колективно-групового навчання,

ситуативного моделювання, опрацювання дискусійних питань, використання пізнавальних, рольових ігор.

Технологія особистісно-зорієнтованого навчання полягає у створенні оптимальних умов для розвитку й становлення особистості як суб'єкта діяльності і суспільних відносин. Реалізація особистісно-орієнтованого навчання потребує зміни в педагогіці: від навчання до учіння, як індивідуальної діяльності учня, її корекції і педагогічної підтримки.

Інформаційні технології навчання надають доступ учням до нетрадиційних джерел інформації - електронних носіїв. Створюють можливості для творчої діяльності, формування професійних навичок, реалізації нових форм та методів навчання.

Використовуючи інноваційні технології в навчально-виховному процесі, змінюємо і форму уроків. В училищі успішно проводяться нестандартні уроки: урок-семінар, урок-дослідження, урок-прес-конференція, урок-гра, урок-симпозіум, урок-подорож, урок-панорама, урок-калейдоскоп, урок-інтерактивна лекція. На відміну від звичайних уроків, метою яких є оволодіння знаннями, вміннями та навичками, нестандартний урок найбільш повно враховує вікові особливості, інтереси, нахили, здібності кожного учня.

Робота викладачів та майстрів виробничого навчання у ДНЗ „Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі” з обдарованими учнями має комплексний характер як у навчальній діяльності на уроках теоретичного та виробничого навчання, так і в позаурочній роботі. Це сприяє розвитку інтересу учнів до предметів, виробничого навчання, спонукає їх до вдосконалення здібностей, надає їм можливість підготуватися до різноманітних конкурсів і олімпіад, самореалізуватися в тій галузі пізнання, якій вони надають перевагу.

Методичною службою училища створено та рекомендовано викладачам і майстрам виробничого навчання до використання методичну папку по організації роботи з обдарованими учнями. Структуру папки подано в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

**Методична папка викладача, майстра виробничого навчання
«Організація роботи з обдарованими учнями»**

<i>№ з/п</i>	<i>Компоненти</i>	<i>Розділи</i>	<i>Зміст</i>
1.	Змістовний	I. Нормативно-правові документи з питань роботи з обдарованими учнями	Програма роботи. Положення про олімпіади, конкурси.
		II. Перелік літератури	Для педпрацівників – з проблем роботи з обдарованими учнями. Для учнів – по розширенню кругозору, для підвищення рівня знань, умінь і навичок.
2.	Організаційно-функціональний	I. Діагностика	Зразки методик для визначення обдарованості. Анкети учнів, з якими проводилася діагностика.

			Список учнів із зазначенням здібностей та напрямків роботи педпрацівника.
		II. Організація роботи	План роботи з обдарованими учнями. Індивідуальний маршрут супроводу кожного учня. Перелік заходів (олімпіад, конкурсів тощо) протягом року із залученням обдарованих учнів.
3.	Оцінювально-результативний	I. Результативність роботи	Результати роботи з обдарованими учнями протягом року (таблиця).
		II. Самоаналіз роботи	Визначення позитивних і негативних сторін системи роботи з обдарованими учнями. Перспективний план дій і шляхів подальшої роботи з обдарованими учнями.

На уроках теоретичного та виробничого навчання педагогічні працівники спостерігають за здійсненням розвитку мислення учнів, що допомагає у виявленні саме обдарованих учнів (подано в таблиці 1.3., схемі 1.2.).

Таблиця 1.3.

Програма спостереження на уроці за здійсненням розвитку мислення учнів

1. Загальні відомості про урок (тема, мета, завдання, роль, місце в системі тощо).
2. Виявлення рівня розвитку мислення на уроці.

№ з/п	Рівні мислення	Що робить викладач	Що робить учень
1.	<i>Активне мислення</i>	Ставить проблему, формує, розв'язує її	Намагається зрозуміти, запам'ятати матеріал
2.	<i>Самостійне мислення</i>	Ставить проблему, може формулювати її та пропонує учням самостійно розв'язувати	Сам відкриває незнайоме, пропонує оригінальні способи розв'язання
3.	<i>Творче мислення</i>	Загальна організація коригування, контроль, вмiле керівництво. <i>Зауваження:</i> кожний наступний рівень включає попередній	Формує проблему, самостійно розв'язує, опрацьовує навчальний матеріал за підручником, конспектом
4.	<i>Репродуктивне мислення</i>	Пояснює, закріплює	Запам'ятовує, репродукує

Система пошуку обдарованих учнів

Саме обдаровані учні – це перші помічники викладачів та майстрів на уроці. Вони з радістю готують реферати і цікаві повідомлення, постійно переглядають телепередачі, Інтернет, читають додаткову літературу і пресу, беруть активну участь у підготовці і проведенні семінарських занять, конференцій тощо.

Важливе значення має індивідуальна форма роботи, коли здійснюється безперервна співпраця учня і наставника, під час якої найбільш повно реалізуються індивідуальні особливості учня, враховується його особистісний потенціал. Для цього наставниками для обдарованих учнів складається індивідуальний маршрут супроводу.

Індивідуальний маршрут супроводу учня _____

1. Анкетування, тестування з метою виявлення обдарованості.
2. Графік індивідуальних консультацій з предмета.
3. Створення учнівського портфоліо.
4. Графік консультацій з підготовки до контрольних робіт.
5. Підготовка до участі в конкурсах, олімпіадах.
6. Участь в конкурсах, олімпіадах.

Передумовою розвитку інтересу обдарованих учнів до навчальної роботи як на уроці, так і в позаурочний час виступає проблемність викладання.

Коротка характеристика методів роботи з обдарованими учнями

- ТРВЗ (теорія розв'язання винахідницьких завдань) – пропонується певний набір прийомів мислення, кінцевою метою яких є свідоме досягнення стану „осаяння”, підказок, інтуїції тощо. Використання алгоритму розв'язання проблемних виробничих ситуацій у ході навчального процесу виробляє в учнів такий стиль мислення, в основі якого є гнучкість, оригінальність, чутливість до протиріч, вміння свідомо моделювати ситуацію найкоротшим шляхом.

- Ейдетика – технологія формування ейдетичного мислення, в основі якого запам'ятовування інформації через образи, асоціації й відчуття. В учнів розвивається уява та фантазія, гнучкість мислення, здатність створювати

об'ємні й яскраві образи. Відбувається стимулювання роботи правої півкулі головного мозку, що забезпечує розвиток здатності створювати варіативність у розв'язанні творчої задачі, що є основою для активізації креативного мислення та використання його у вирішенні навчальних та життєвих задач.

- Принцип відкритих перспектив: будь-який учень, навіть найслабший, може сьогодні спробувати вивчити тільки один урок, добре написати конспект і відразу одержати свою першу позитивну оцінку, а потім другу, третю... Спочатку ці оцінки майже нічого не важать (крім того, що учень старається, але хіба цього мало?), однак поступово приходять і справжні знання, а разом з ними, і інтерес до предмета. Наприклад, можна застосувати випереджувальні завдання: самостійно скласти схему-опору до теми, яка буде вивчатися. На уроці учні презентують свою роботу. Оцінюється не тільки правильність, а й оригінальність подачі.

- Повідомлення про будь які внески.

- Акцентувати увагу на цінності активності учня в усних відповідях і дискусіях, пам'ятаючи, що вони вносять власний внесок у колективну роботу.

- Похвала, висловлена з очевидним ентузіазмом. Ми можемо „аплодувати” досягненням як навчальним, так і деяким іншим, що мають певне відношення до навчання. „Оплески” повинні бути без порівнянь з іншими, без очікувань на майбутнє.

- Проблемні запитання. При вивченні різних тем з предмета підбираються проблемні запитання, на які учень у підручнику готової відповіді не знайде. При цьому для вірної відповіді учню потрібно ще застосувати знання з вивчених раніше розділів. Ще в запитання закладається якась проблемна ситуація, розв'язати яку потрібно неординарним способом.

- Побудова гіпотез. Учні висувають власні гіпотези щодо вирішення поставленого завдання. Роблять свої припущення, що можуть стати темою дослідження.

- Інтерактивне навчання: „запитання-відповідь”. Для цього група поділяється на декілька підгруп. Кожна група одержує завдання прочитати текст з підручника і скласти запитання до нього. Коли учень замислюється над постановкою запитання, то в його уяві має бути варіант відповіді, це розвиває логічне мислення. Або кожна група отримує завдання і після виконання звітує перед групою. Разом робимо висновки, узагальнення, які записуємо в зошит. Така методика роботи допомагає формулювати певні судження, висловлювати свої думки, знаходити правильні висновки.

Виконання лабораторно-практичних робіт на уроках є також самостійним творчим процесом, який спонукає до творчого мислення, виявлення потенціалу креативності. Даний вид роботи навчає учнів бути дослідниками, закріплює навички роботи з обладнанням, роздатковим матеріалом.

Для виконання домашніх завдань слід підбирати творчі, диференційовані завдання і причому завдання, які б зацікавили учня, надихнули його на пошук. Це може бути написання вірша, казки, твору-роздуму, виготовлення аплікації моделі, малюнка, складання кросворда, ребуса.

За допомогою таких домашніх завдань в учнів розвивається уява, образне мислення. Така самостійна робота може перетворитися на творчий процес, якщо перед учнями поставити проблему і вказати можливі шляхи її вирішення.

Роботу з обдарованими учнями проводять не лише на уроках, а й в позаурочній діяльності. Причому, в позаурочній діяльності для цього більше часу і можливостей. Значну роль у формуванні інтересу до предметів відіграють проведення позаурочних заходів: конкурсів, турнірів, тренінгів, ігор в рамках предметних тижнів та тижнів за професіями. Вони допомагають викладачам та майстрам виробничого навчання побачити свій актив обдарованих учнів (тих учнів, у яких певний інтерес уже сформувався), а також привернути увагу до предмета інших учнів. Для обдарованих учнів ігрові і конкурсні компоненти – це прекрасна можливість помірятися своїми інтелектуальними силами, показати свої здібності, не тільки беручи участь у самих заходах, але й в їхньому створенні й проведенні.

Результативністю роботи з обдарованими учнями в ДНЗ „Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі” є підвищення інтересу до вивчення предметів, збільшення кількості учнів – призерів та переможців, тенденція до зростання успішності, підвищення проценту якості знань.

Практичні рекомендації щодо організації роботи з обдарованими учнями в ПТНЗ

1. Навчання на більш високому рівні з використанням інноваційних технологій (використання ЕЗНП, додаткової інформації, проблемних пошукових завдань).

2. Упровадження інтерактивних методів навчання (проблемно-дослідницьких, проектних, модульних), що розвивають в учнів творче й дослідницьке мислення.

3. Індивідуальна й диференційована робота. Створення умов для творчої самореалізації особистості. Налаштування учнів на досягнення успіху.

4. Вироблення навичок самостійної роботи учнів на уроці та в позаурочній роботі (використання нестандартних завдань).

5. Принцип ролі дидактичних наглядних посібників, використання мультимедіа. Залучення обдарованих учнів до їх розробки.

6. Створення в навчальних кабінетах картотеки матеріалів підвищеного рівня складності.

7. Застосування нестандартних прийомів проведення лабораторно-практичних робіт. Допомога кожному учневі ставити перед собою посильні завдання, які б відповідали його інтересам і носили дослідницький характер.

8. Застосування пізнавальних, ділових, дидактичних ігор, які викликають інтерес, спонукають до власної думки, творчого мислення.

Розвиток навичок креативного мислення через спілкування в контексті оновлення змісту математичної освіти та технологій навчання

*Наталія Петровська,
викладач математики
Клеванського професійного ліцею*

„Дуже важливе вміння вчителя правильно визначити ті „вузли” знання, від міцності яких залежить розвиток мислення, розумових здібностей, уміння користуватись знаннями”

В.О.Сухомлинський

В даний час існує гостра соціальна потреба у творчості і творчих індивідах. Розвиток у учня творчого мислення одна з найважливіших задач у сьогоднішній школі. Прагнення реалізувати себе, виявити свої можливості – це той направляючий початок, що виявляється у всіх формах людського життя – прагнення до розвитку, розширення, удосконалення, зрілості, тенденція до вираження і прояву всіх здібностей організму і „я”.

Вирішальне значення для систематичної освіти має формуючий аспект предмета математики, її широкі можливості для інтелектуального розвитку особистості. Йдеться насамперед про розвиток логічного мислення, просторових уявлень та уяви, алгоритмічної та інформаційної культури, пам'яті, уваги, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між окремими фактами, обґрунтовувати твердження, математизувати реальні ситуації. Загальноновизнана роль математики у формуванні позитивних якостей особистості, рис характеру, вольової сфери учня, (розумової активності, пізнавальної самостійності, саморегуляції), розвитку продуктивного та творчого мислення.

Що ж таке творчість?

Творчість - це створення духовних і матеріальних цінностей, високої значущості, це діяльність в яку людина вкладає немов би частинку своєї душі і чим більше вкладає, тим багатшою вона стає. Процес творчості характерний тим, що творець самою своєю працею і її наслідком справляє величезний вплив на тих хто поряд із ним.

Творчі здібності особистості – це синтез її властивостей і рис характеру, які характеризують ступінь їх відповідності вимогам певного виду навчально-творчої діяльності й які обумовлюють рівень результативності цієї діяльності. Можна представити структурну модель творчих можливостей учнів у навчально-творчій діяльності керувати процесом формування і розвитку творчих здібностей учнів потрібно знати актуальні і потенціальні їхні рівні. Можна робити висновок, перш за все, за їхніми досягненнями в процесі навчання, в позакласній роботі, але важливо своєчасно виявити творчий потенціал, який є лише можливістю творчих успіхів.

Тому для виявлення творчого потенціалу важливо звернути увагу не лише на успіхи в навчанні та на позакласні захоплення учнів але й звернути увагу на інтелектуальні здібності. Оскільки в школі можна спостерігати за розвитком розумових здібностей на протязі багатьох років, то в ліцеї на це часу обмаль. Саме сучасний науково-технічний прогрес потребує особливого стилю мислення, який характеризується точністю, визначеністю, обґрунтованістю, тобто тими якостями, які властиві й математичній діяльності.

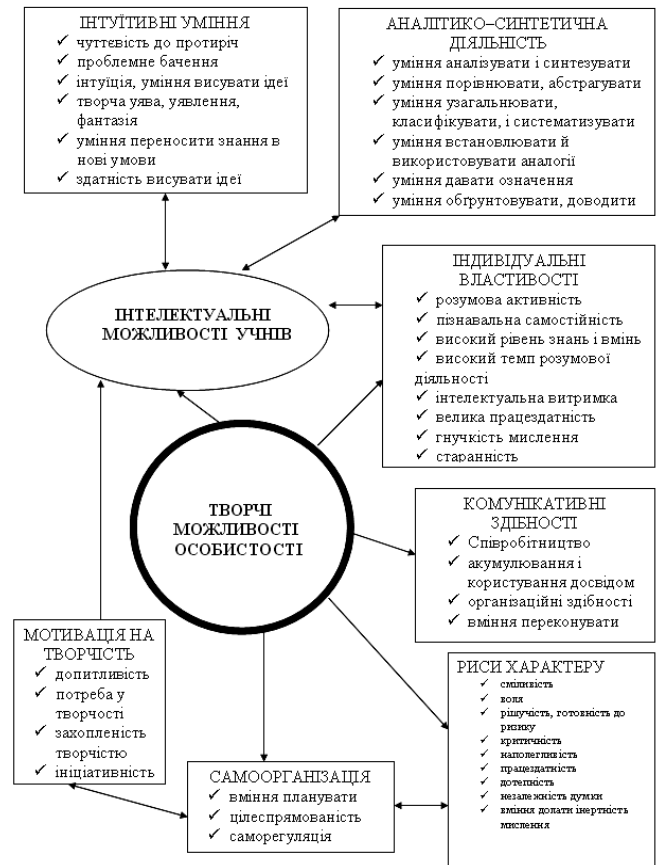
Сучасний науково-технічний прогрес потребує особливого стилю мислення, який характеризується точністю, визначеністю,

обґрунтованістю, тобто тими якостями, які властиві й математичній діяльності.

На мою думку потрібно звернути увагу на саме на креативне мислення. Креативність – це творчість і водночас праця. При застосуванні креативного мислення на уроках математики в учнів виробляється звичка зосереджуватися, самостійно мислити, розвивається увага, прагнення до знань. Учні не помічають, що навчаються: пізнають, запам'ятовують нове, орієнтуються в незвичайних ситуаціях, розвивають уяву, фантазію.

Тому застосування на уроці креативного мислення робить процес навчання цікавішим, створює в учнів бадьорий робочий настрій, полегшує подолання труднощів у засвоєнні навчального матеріалу. Різноманітні креативні дії, за допомогою яких розв'язується те чи те розумове завдання, підтримують і підсилюють інтерес учнів до математики. Креативність – це могутній незамінний важіль розумового розвитку дитини.

Легких шляхів у науці немає. Креативне мислення на уроці не самоціль, а засіб навчання й виховання. Його не можна плутати з розвагою, розглядати як

заняття, від якого маємо втіху заради втіхи. Креативне мислення – це вид перетворювальної творчої діяльності, тісно пов'язаний з іншими видами навчальної роботи.

Уже в самому терміні „**креативність**” від англійського **create** - творити, створювати – відображено її педагогічну спрямованість, багатогранність її застосування. А тому найістотнішими для вчителя математики є, на мій погляд, такі питання:

- визначення креативного мислення у системі інших видів діяльності на уроці математики;
- доцільність використання його на різних етапах вивчення різноманітного за характером навчального матеріалу;
- розроблення методики застосування креативного мислення з урахуванням мети уроку та рівня підготовленості учнів;
- вимоги до змісту креативного мислення у світлі ідей розвивального навчання;

Креативність – одна з найважливіших сфер життєдіяльності дитини, підлітка. Зливаючись з працею, навчанням, мистецтвом, спортом, вона забезпечує необхідні емоційні умови для всебічного гармонійного розвитку особистості. В руках учителя вона стає інструментом виховання, що дає змогу якнайповніше враховувати вікові особливості підлітків, розвивати ініціативу й самодіяльність, створювати атмосферу свободи, творчого розкріпачення в колективі та умови для саморозвитку.

Креативність – явище багатогранне, її можна розглядати як особливу форму існування всіх без винятку сторін життєдіяльності колективу. Креативне мислення — це особлива сфера людської активності, в якій особистість не має жодної іншої мети, крім як мати втіху.

Питання креативного мислення виникло в Північній Америці після війни. На Україні воно не розвивалось. Причини – радянська схема виховання.

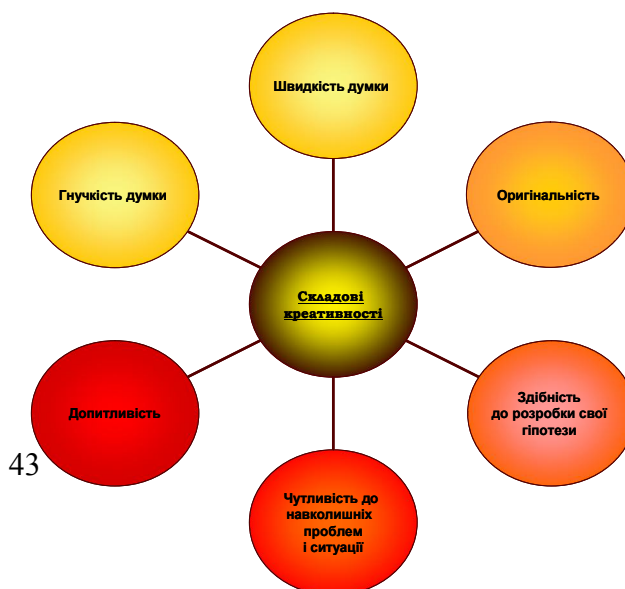
Перший поширив цю думку на Україні канадський українець, професор Тарас Закидальський (м. Харків 1995 р. Семінар « Трансформація гуманітарної освіти в Україні»)

СІЛА - штат Нью Джерсі, університет - Монт Клер - займається питаннями креативного мислення.

Креативність - здатність генерувати нові оригінальні ідеї. Знаходити не традиційні, нешаблонні способи вирішення проблемних завдань.

Складові креативності:

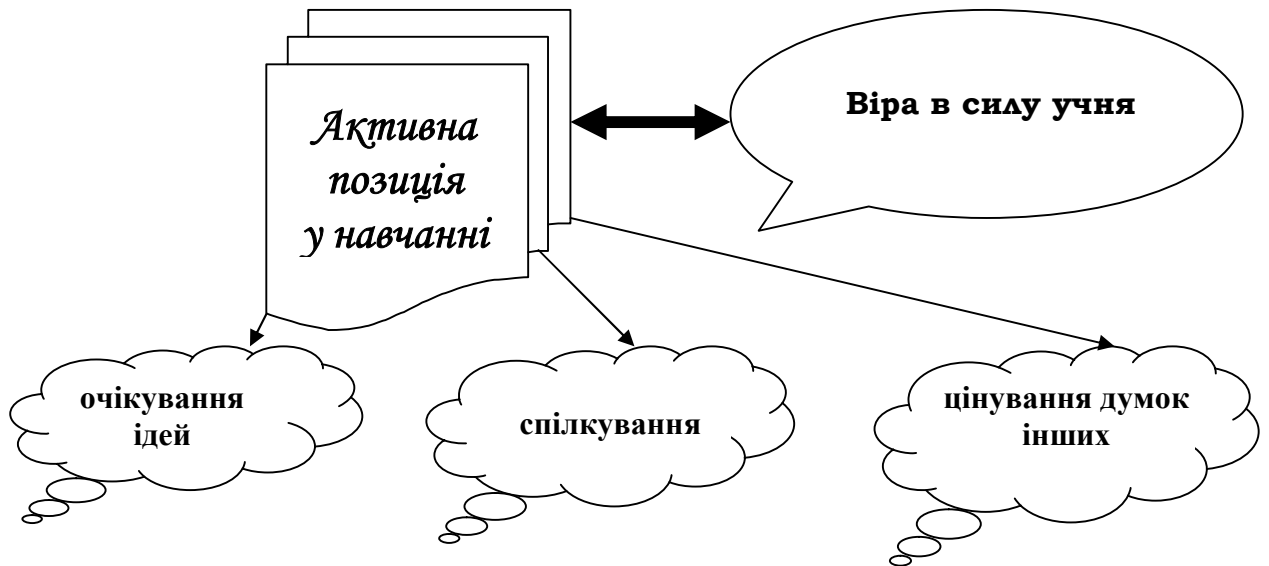
- Швидкість думки - кількість ідей, що виникають за одиницю часу.
- Гнучкість думки - здатність переходити з однієї ідеї на іншу.
- Оригінальність - здатність знаходити ідеї, що відрізняються від загальноприйнятих.
- Допитливість.
- Чутливість до навколишніх

проблем і ситуації.

– Здібність до розробки свої гіпотези.

Якщо говорити про розвиток креативного мислення учнів то його можна показати у вигляді схеми:

Опрацювавши певну тему (час (учні його мають мати, щоб опрацювати тему, доповідь (домашнє завдання – упереджувальність))) в учнів виникають певні ідеї (очікування ідей) з якими вони діляться з іншими, обговорюють (спілкування) - в результаті формується певна позиція. Ми повинні самі цінувати думку учнів і навчити це робити їх, адже кожна думка має право на життя, навіть та, що здається абсурдною на перший погляд.

Розвиваючи креативне мислення учнів перевага надається таким формам взаємодії, які забезпечують високий рівень активності кожного учня, максимальне включення його досвіду. Сучасними педагогами розроблена ціла низка методів розвитку креативного мислення.

На початковому етапі вивчення математики я проводжу серію занять, на яких навчаю учнів: працювати з підручником, допоміжною літературою та додатковою, знайомлю з математичними моделями, навчаю різним прийомам рішення задач, конспектування, складання тезисів, графіків, таблиць, схем, працювати з моделями, бачити проблеми та шукати шляхи їх рішення. Так, для визначення рівня індивідуальних досягнень та встановлення кількісних і якісних індивідуальних психологічних відмінностей можна використати тести і відкрити шлях діагностування і корекції особливостей. У ролі критерію у таких тестах виступають конкретні знання, вміння та навички.

Тести на обізнаність дають змогу перевірити як володіє учень такими прийомами розумової діяльності як синтез, аналіз, порівняння. Учень з кількох відповідей має вибрати правильну.

Застосовую також метод «Павутинка» - при підведенні підсумків уроку.

Наприклад. *Геометрія. Тема: «Правильні многогранники».*

Завдання: Опишіть кожний тип правильних многогранників, використовуючи схему:

I учень	II учень	III учень	IV учень
---------	----------	-----------	----------

Назва многогранника	Число		
	граней	вершин	ребер

Учні сидючи хаотично, перекидають клубок питань один одному, тримаючи нитку в руці. Та дитина, що отримала клубок має дати чергову відповідь.

I учень	II учень	III учень	IV учень
Назва многогранника	Число		
	граней	вершин	ребер
Правильний тетраедр	4	4	6
V учень	VI учень	VII учень	VIII учень
Правильний гексаедр (куб)	6	8	12
IX учень	X учень	XI учень	XII учень
Правильний октаедр	6	8	12

Створюється своєрідна павутина, що символізує єдину групу.

Особливістю творчого мислення учня є те, що дитина некритично відноситься до свого продукту творчості. Дитячий задум не спрямовується ніякими ідеями, критеріями, вимогами, а тому він суб'єктивний.

Розвиток творчого мислення невіддільно від формування виконавських умінь і навичок. Чим різнобічніші і досконаліші уміння і навички учнів, тим багатша їхня фантазія, реальніші їхні задуми, тим більш складні математичні завдання виконують діти.

Це є і виготовлення моделей різноманітних геометричних фігур, написання математичних казок, віршів, створення кросвордів, малювання малюнків для заданої теми, і т.д.

Хто в своєму житті ще з шкільної парти не мріяв стати вчителем, саме таку можливість я і надаю своїм учням. Рольова гра, коли учень перебуває у ролі вчителя дає дуже високий результат.

На мою думку потрібно звернути увагу саме на креативне мислення. Креативність – це творчість і водночас праця. При застосуванні креативного мислення на уроках математики в учнів виробляється звичка зосереджуватися, самостійно мислити, розвивається увага, прагнення до знань. Учні не помічають, що навчаються: пізнають, запам'ятовують нове, орієнтуються в незвичайних ситуаціях, розвивають уяву, фантазію. Саме наприкінці уроку я застосовую метод „Рефлексії”, який допомагає мені, за допомогою відповідей учнів, перевірити знання, вміння та навички.

Креативне мислення спрямоване на зміну існуючих моделей (певним чином розташованої структурованої інформації), тобто перебудову її ланок, зборку за іншим типом. Тому важливо налаштувати себе на скасування абсолютизації устояної моделі, навіть якщо вона приносить чималу користь. Необхідно прагнути до пошуку альтернативного рішення, не зупиняючись, як може здаватись, на вже досягнутому правильному рішенні.

Форми роботи можуть бути різноманітними – це й індивідуальна робота з малюванням і записи в зошиті, і фронтальна робота, а також виконання завдань на комп'ютері. Тому я в своєму досвіді систематично застосовую метод

„Проектів” , адже саме цей метод містить в собі: об’єкт дослідження – процес творчого мислення, предмет дослідження – внутрішній діалог як механізм креативності мислення, мету дослідження - з’ясувати залежність креативності мислення від рівня розвитку його діалогічності.

Ще один напрямок реалізації творчої потреби учня в умовах навчання – це ігрова діяльність. У грі розвивається уява, утверджуються образи фантазії, виниклі ідеї, створюються продукти діяльності, які є для дитини емоційно привабливими.

Важливість гри у тому, що вона надає учню можливість помріяти, проявити уяву, дає свободу самовияву і творчості. Доречно систематично проводити ігри з використанням інтерактивних технологій.

Завдання з розвиваючого навчання, які я використовую у своїй роботі на уроках математики:

- хвилинки-цікавинки;
- математичні ребуси;
- математичні загадки;
- геометричні головоломки;
- математичні ігри;
- числові головоломки;
- та інші.

Розвиток креативного мислення неможливий без оволодіння і застосування таким тонким і точним інтелектуальним інструментарієм, яким є прийоми розумової діяльності:

- виділення основного, аналіз та синтез,
- порівняння та абстрагування,
- узагальнення,
- систематизація і кваліфікація,
- конкретизація,
- визначення та пояснення понять,
- доказ та спростовування тверджень

Дамо пояснення деяким прийомам розумової діяльності

Виділення основного, аналіз та синтез

Навчитись виділяти основне (усвідомлення інформації як частини цілого). Виділити основне можна завдяки аналізу (розчленуванню цілого на складові частини) та синтезу (взаємозв’язку його частин)

Порівняння:

Операція зіставлення полягає у визначенні подібних ознак якогось об’єкта, операція протиставлення різних ознак.

Абстрагування:

Відокремлюють якісь ознаки досліджуваних явищ, речовин, матеріалів і узагальнюють правила, поняття, закони, тощо.

Узагальнення полягає у:

- виявленні загальних істотних властивостей, особливостей явищ, та предметів,
- встановленні між ними причинно-наслідкових зв’язків,

- формуванні на їх основі висновків: загальних положень, тверджень, закономірностей, тенденцій, що подається у вигляді доказів, пояснень провідних ідей.

Систематизація:

Здатність виділити ознаку класифікації забезпечує успішність формування узагальнення і систематизації, достатньо ефективно розвиває мислення.

Класифікація

Поділяє систему, що розглядається, на частини з метою впорядкувати її і зробити придатною для огляду та розуміння

Конкретизація

Уточнюється найбільш істотне в узагальненні, формується визначення поняття, закону, правила, тощо.

Визначення і пояснення понять

Визначення або дефініція – це уточнення знань, понять на підставі відмежування вибраного предмета від усіх інших.

Пояснення – це твердження істинності понять при використанні очевидного або аксіоматичного шляхом усних та письмових виступів

Технологія креативного мислення передбачає формування цих розумових прийомів через використання різних форм роботи.

Форми роботи

- Дійові, творчі ігри та моделювання, розв'язування кросвордів.
- Семінари, диспути.
- Тести-роздуми, критеріально-орієнтовані тести та інше.
- Робота з підручником.
- Розв'язування розрахункових задач.
- Задачі-малюнки.
- Самостійна робота (з підручником, дидактичним матеріалом).
- Дослідницька робота.
- Експериментальна робота (індивідуальна, групова).
- Розумовий експеримент.
- Рішення проблемних ситуацій.

Отже, розвитку творчого мислення на уроках математики необхідно керувати. Організація такої діяльності – створення умов для якісної навчально-виховної роботи, які передбачають:

- проводити навчання на високому рівні складності;
- посилити роль гіпотетичного мислення, що сприяє здібності передбачати, висловлювати свої думки, ідеї та захищати їх;
- систематично створювати ситуації вибору для учнів і давати можливість здійснювати цей вибір;
- підвищити роль діалогічної форми навчання, як особливої взаємодії повноцінного розуміння, що зумовлює поєднання зовнішнього і внутрішнього діалогу.

У процесі педагогічної роботи я виявила, що розвиток творчого мислення на уроках математики безпосередньо залежить від активації здібностей,

пізнавального інтересу до навчання; науково-діяльного і евристичного мислення.

На мою думку основними умовами розвитку творчого мислення є :

- відповідна побудова навчального процесу з орієнтації на теоретичне мислення;
- використання методів проблемного навчання, забезпечення необхідної емоційно-доброзичливої атмосфери і активних способів розвитку самостійності учнів, їхньої фантазії, уяви;
- опора на зону найближчого розвитку дитини, диференційований підхід у навчанні.

Впровадження інноваційних технологій з підтримкою ІКТ на уроках біології як умова розвитку пізнавальних здібностей учнів

*Олександр Лохвич,
викладач загальноосвітніх
предметів,
ДПТНЗ „Сарненський
професійний аграрний ліцей”*

Основним завданням сучасної освіти є розвиток особистості учнів, а не тільки передача знань. Гуманізація навчання передбачає ціннісне відношення до особистісних проявів учнів. Знання стали не метою, а способом розвитку особистості.

В той же час спостерігається зниження зацікавленості учнів до вивчення природничих наук, що не може не турбувати викладачів, оскільки саме ці науки формують наукове сприйняття оточуючого світу та сприяють формуванню особистості.

Однією з причин означеної проблеми є те, що наочні посібники, які збереглися в кабінетах біології застаріли, а значення наочності під час викладання біології загальноновизнана. Наочність – один з основних принципів дидактики. Необхідність конкретно-чуттєвої опори була обґрунтована ще Я. Каменським та розвинута К.Д. Ушинським, який підкреслював значення наочності для розвитку спостережливості, уваги, мови та мислення учнів.

Другою причиною є стрімка інформатизація суспільства. Можна впевнено говорити про те, що інформатизація охопила всі сфери діяльності

людства, в тому числі освіту. Сучасні діти все менше звертаються за інформацією до книг, а намагаються її отримати з комп'ютера.

Розв'язати ці проблеми в значній мірі дозволяє використання інформаційних технологій.

Тому метою ставлю донести до учнів великий потік інформації, акцентувати їх увагу на важливих об'єктах за рахунок фрагментарної подачі матеріалу. При цьому використовується всі переваги ІКТ, які полягають у взаємозв'язку декількох компонентів: тексту, малюнка, анімації, звукового супроводу та ін; а завданнями:

✓ за допомогою комп'ютера змоделювати складні біологічні процеси та закономірності;

✓ провести контроль знань учнів;

✓ пояснити і закріпити новий матеріал;

✓ підвищити якість навчання з предмета.

За способом використання ІКТ практикую наступні типи уроків:

- уроки, на яких комп'ютер використовується в демонстраційному режимі: один комп'ютер, проектор, екран;

- уроки, на яких комп'ютер використовується в індивідуальному режимі: урок в комп'ютерному навчальному кабінеті без виходу в Інтернет;

- уроки, на яких комп'ютер використовується в індивідуальному режимі: урок в комп'ютерному кабінеті з виходом в Інтернет.

В своїй практиці найчастіше використовую уроки першого типу, оскільки два останніх пов'язані зі значними труднощами, які залежать не тільки від викладача: обмежена кількість робочих місць в комп'ютерному кабінеті, накладки в розкладі занять тощо.

Продовж останніх п'яти років активно формую власний комп'ютерний банк даних для кожної паралелі. „Методична” папка біологічного курсу містить:

- навчальну програму;

- критерії оцінки знань та вмінь учнів;

- календарно-тематичне планування;

- плани-конспекти уроків;

- презентації до окремих уроків;

- ілюстративний матеріал;

- картки із завданнями різної складності для організації самостійної індивідуальної та групової роботи;

- тестові завдання;

- тексти контрольних робіт;

- інструкції щодо виконання лабораторних та практичних робіт.

Найбільш ефективною формою представлення навчального матеріалу на уроках є демонстрація мультимедійні презентації. Метою якої є формування в учнів системи мислеобразів, скорочення часу на пояснення, попередження фізичної та психологічної втоми.

Мультимедіа (muti – багато, media – способи, можливості) – це представлення об'єктів та процесів не традиційним текстовим описом, а за

допомогою фото, відео, графіки, анімації, звуку, тобто з використанням всіх відомих на сьогодні форм.

Презентація дає можливість викладачу проявити творчість, індивідуальність, попередити формальний підхід до проведення уроку. Вона дозволяє представити навчальний матеріал як систему яскравих опорних образів, наповнених вичерпною структурованою інформацією в алгоритмічній послідовності. Під час використання презентацій задіяні різні канали сприйняття учнів.

Крім зазначених переваг, використання презентацій на уроці дає можливість:

- використати повноекранне відео, яке несе великий обсяг інформації (1,2 Гб за 1-2 хвилини), та й всі ми знаємо, що краще один раз побачити, ніж сто раз почути;

- використати значну кількість таблиць, малюнків, діаграм, портретів вчених, фотографій, карт, схем;

- активізувати сприйняття учнів за рахунок звукових та зорових демонстрацій;

- виділити головний зміст;

- під час пояснення не витрачається час на запис на дошці;

- під час пояснення викладач не повертається до дошки, таким чином не втрачається контакт з групою;

- учням легше відповідати, коли вони спираються на відображений на екрані план відповіді.

В практичній діяльності я широко використовую презентації створені у форматі Microsoft PowerPoint власноручно або за допомогою учнів.

Використання презентацій практикую на будь-якому етапі вивчення теми.

Увагу приділяю мотивації навчальної діяльності: демонстрації об'єктів або явищ, які будуть вивчатися на уроці з метою створення проблемної ситуації, прийомам „Що це може значити?“, „Що далі?“, „Чому?“.

Вивчення нового матеріалу відбувається у вигляді: демонстрації наочного матеріалу під час розповіді викладача, роботи з таблицями, пояснення схемами в ході фронтальної бесіди, пошуку відповіді на запитання, складання опорного конспекту на основі текстового матеріалу, теоретичного обґрунтування процесу або явища, виконання лабораторної або практичної роботи за допомогою віртуальної лабораторії.

Закріплення знань – прийоми: „знайди зайве“, „розташуй у послідовності“, термінологічний диктант, навчальне тестування.

Велике значення має також досвід, який отримують учні під час роботи в групі та представлення результатів своєї діяльності на конференції. Виступи з використанням мультимедійної презентації розвиває їх мову, мислення, пам'ять, сприяють формуванню навичок конкретизувати, виділяти головне, встановлювати логічні взаємозв'язки.

Не можливо не сказати про використання можливостей Інтернету викладачем, який все більше проникає в освітній процес. Інтернет – це не тільки необмежений біологічний інформаційний ресурс, він має велике

значення для моєї самоосвіти, використання ресурсів мережі під час підготовки до уроків. Зазначу, що не слід відмовлятися від англomовних сайтів, оскільки вони містять цікаві ілюстрації, які можна зберегти та використовувати під час створення мультимедійних презентацій.

А для того, щоб використання можливостей Інтернету учнями було корисним та ефективним обов'язково підкреслю причину та мету пошуку інформації в Інтернеті, це здійснюю наступними чином:

- по-перше, даю учням завдання знайти додаткову навчальну інформацію, зберегти її на електронних носіях для подальшого багаторазового використання іншими користувачами. Наприклад, під час вивчення теми „Селекція”, учні отримали завдання знайти відомості про сучасні методи селекції, успіхи вітчизняних селекціонерів по виведенню нових порід тварин та сортів рослин;

- по-друге, ставлю перед учнями завдання знайти нову інформацію, якої немає в підручнику, або яка не звучала на уроці, порівняти її з відомою інформацією, таким чином створити проблемну ситуацію, яка ініціює конструктивне спілкування на уроці. Так, вивчаючи тему „Генна та клітинна інженерія”, учні виконують завдання знайти відомості про останні розробки в галузі клонування та відношення різних вчених до цього питання. На уроці під час обговорення цього питання виникає дискусія в ході якої учні висловлюють свою думку та своє відношення до цієї проблеми.

Мною було розроблено систему уроків з використанням презентацій з тем: „Органи багатоклітинних організмів”; „Будова та функції ядра клітин еукаріот”; „Історія вивчення клітини. Методи цитологічних досліджень”; „Закони Г. Менделя, їх статистичний характер та цитологічні основи”.

Підсумовуючи вище сказане, слід підкреслити, що використання інформаційної мережі не повинно бути самоціллю. Весь сенс в тому, щоб зробити можливості мережі необхідними для розв'язання пізнавальних задач, перемістити навчальний акцент з накопичення інформації на формування вмінь учнів діяти в умовах, коли будь-яка інформація є легкодоступною. Щоб пошук інформації не займав багато часу на уроці, тому найчастіше варто використовувати можливості мережі під час індивідуальної роботи з учнями: підготовці їх до участі в конкурсах та олімпіадах.

Використання інформаційних технологій дозволяє провести урок на якісно новому рівні, значно посилити інтерес учнів до вивчення біології, розвивати їх логічне мислення, навички пошуку інформації, групової роботи, формувати ключові компетентності, а отже, покращити їх якість знань з предмета.

Звичайно використання ІКТ в навчальному процесі не замінить «живе» знайомство з природою, проте за ними майбутнє.

СКАРБНИЧКА ПЕДАГОГА

Методична розробка уроку спецтехнології „Технологія облицювання стін МДФ панелями”

*Тамара Марчук,
викладач ДПТНЗ „Соснівський
професійний ліцей”*

Тема уроку: Технологія облицювання стін МДФ панелями.

Форма проведення: урок-консультація

Тип уроку: урок засвоєння нових знань

Метод проведення: рольова гра

Міжпредметні зв'язки: матеріалознавство, математика, основи дизайну, виробниче навчання

Обладнання:

виставка інформаційних джерел про МДФ панелі;

мультимедійна презентація уроку;

зразки натуральні МДФ вагонки;

калькулятор;

клямер;

технологічна карта

На уроці формуємо життєві компетентності:

навчальні: формування поняття про стінові панелі, МДФ вагонку, обрешітку, кріпильні пристосування - клямери.

розвивальні: розвиток вміння складати алгоритм влаштування стінової панелі із МДФ плит і аналізувати інформацію; розвиток вміння самостійно приймати рішення у виборі вагонки; розвиток комунікативної компетентності; розвиток навичок підрахунку необхідної кількості МДФ панелей;

виховні: виховання свідомого ставлення до обраної професії столяр будівельний; виховання свідомого розуміння зв'язку між технологією влаштування МДФ вагонки і комфортом у кімнаті, якістю виконаних робіт; забезпечення умов для професійного самовизначення.

План уроку:

I. Організаційний момент - 1 хв.

II. Підготовчий етап - 6 хв.

III. Проведення консультації - 33 хв.

IV. Підведення підсумків - 4 хв.

V. Домашнє завдання - 1хв.

Хід уроку

I. Організаційний момент

- перевірка присутніх;

- готовність до уроку

II. Підготовчий етап

Вступне слово викладача.

Девіз уроку: „Думати – найважча робота; ось, мабуть, чому цим займаються декотрі”. (Г.Форд).

Усім доброго дня! Такими слова ми почали урок засвоєння нової інформації за темою „Технологія влаштування МДФ вагонки”. Урок-консультація пройде у формі рольової гри. Для цього ми запросили представників фірми «...» (у ролі представників фірми будуть виступати учні, що отримали попередньо випереджуючі завдання), які нададуть нам професійні консультації з таких основних питань:

Що таке МДФ панелі?

Які переваги і недоліки МДФ панелей?

Які способи укладання на стіну (дизайнерські рішення);

Алгоритм підрахунку необхідної кількості МДФ панелей;

Технологічна послідовність монтажу МДФ;

Вимоги ОП при виконанні монтажу

Актуалізація і мотивація навчання.

Методичний коментар. Плануючи ремонт в будинку, квартирі чи на балконі, хочеться, щоб було не тільки просто по-другому, а і оригінально, красиво, затишно, дешево і практично. Хочеться жити в будинку, наповненому теплом. Значить, потрібні натуральні лицевальні матеріали, проте це може дорого коштувати. У такій ситуації варто звернути увагу на такий матеріал, як вагонка МДФ. Спеціалісти фірми, що займається монтажем МДФ панелей нададуть сьогодні професійні консультації, які допоможуть вам вирішити ці проблеми. Будь-яка робота починається з вибору матеріалу. Перше правило споживача: “Перш ніж купувати товар, отримай інформацію про нього”

Консультація №1 «Інформація про матеріал»

Перед покупкою матеріалу зверніть увагу на етикетку. Що вона має містити, дізнаємося з 1 консультації.

Представник фірми №1. Етикетка на упаковці повинна містити:

- перелік основних споживацьких властивостей товару, наявність шкідливих для здоров'я речовин;
- вартість і умови придбання товару;
- гарантійні обов'язки виробника товару;
- правила і умови безпечного користування товаром;
- адресу виробника і підприємства, уповноважених приймати претензії від споживача.

Методичний коментар. Купуючи матеріал переконайтеся, що вагонка МДФ, рейки для обрешітки і всі кріпильні елементи доставлені в необхідній кількості, не пошкоджені упаковання чи панелі (подряпини, сколи, тріщини).

Консультація №2 «Що таке МДФ?»

Представник фірми №2:

МДФ скорочення англійських слів, які розшифровуються як середньої щільності (М) волокнисте (D) покриття (F). Така вагонка надійна і практична, відповідає всім сучасним стандартам якості, так як виготовляється по новітніх технологіях.

Вона виготовляється під дією сухого пресування деревної стружки, що склеюється лігніном (клеючою речовиною). Лігнін виділяється із деревини під дією високої температур і ніяких других домішок чи смол, що здатні нанести шкоду здоров'ю людини в процесі виготовлення панелей МДФ не використовується.

Цей матеріал екологічно чистий і може використовуватися у жилих зонах. МДФ панелі діляться на два види:

1. Плоскі;
2. Рельєфні.

По розміру панелі діляться на: вагонку; квадратні плиточні набірні; великі листові.

Особливостями вагонки МДФ можна вважати легкий монтаж і демонтаж, що дає можливість використовувати панелі більше одного разу. Цей натуральний матеріал має широкий колірний ряд (різні однотонні відтінки, під цінні породи деревини, камінь і т.д.).

Методичний коментар. Пропоную переглянути слайд-шоу „Види вагонки із МДФ”. Щоб використовувати матеріал, необхідно знати його переваги і недоліки.

Консультація №3 «Переваги і недоліки вагонки із МДФ»

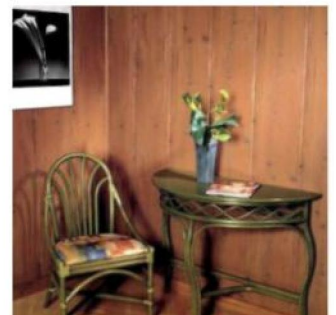
Представник фірми №3

Крім явних переваг, таких як довговічність, зовнішня привабливість і екологічність, вагонка МДФ має і інші переваги:

естетичність;
простота і доступність монтажу;
безліч дизайнерських рішень по комбінуванню варіантів укладки (вертикаль, горизонталь, діагональ, мозаїка); багато відтінків; хороша звукоізоляція; світлостійкість;

хороші теплоізоляційні властивості;

простота догляду і відсутність ускладнень при подальшому використанні. МДФ вагонка має різні розміри. Самі популярні - 148 мм, 153 мм, рідше використовуються 198 мм на 2600 мм. Проте, використовуючи панелі 2,6 м, можна суттєво скоротити час на монтаж, так як довжина відповідає висоті стелі стандартних квартир.

Недоліки:

відносно невелика міцність;

невисока вологостійкість;

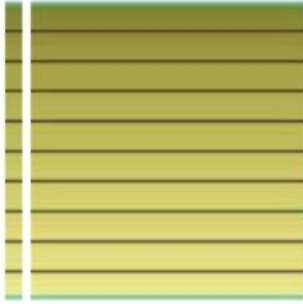
низька пожежна безпека, все-таки це дерево.

Методичний коментар. Думаю, що вас цікавить і таке питання, як способи укладки вагонки МДФ на стіни. Надамо слово наступному консультанту.

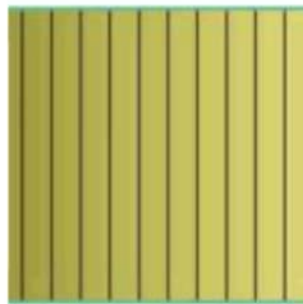
Консультація №4 «Способи укладки вагонки із МДФ на стіни»

Консультант №4

Найбільш поширені такі способи укладки МДФ вагонки на стіни:

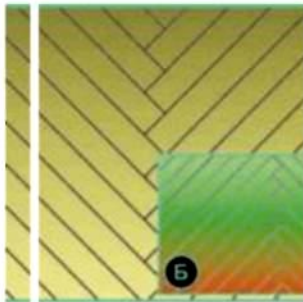
Горизонтально

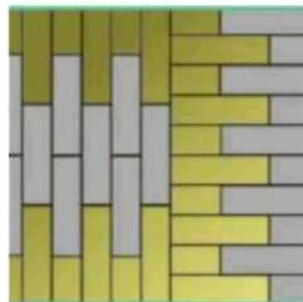
Вертикально

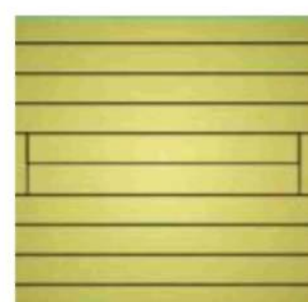
По діагоналі

Ялінка

Цегляна кладка

Рамка

(замалюйте способи укладання МДФ вагонки у зошити)

Методичний коментар. Думаю, що вас цікавить і таке питання, як підрахувати кількість і вартість матеріалів для виконання облицювання. Тут стануть у пригоді ваші знання із математики. Надамо слово наступному консультанту. *(можна задіяти викладача математики)*.

Консультація 5. «Підрахунок необхідної кількості матеріалу».

Консультант №5. Для розрахунку вагонки, що необхідна для установки у нескладних кімнатах, достатньо вирахувати площу стіни, відняти площу вікон і дверей і поділити на площу панелі.

Підрахунок необхідної кількості МДФ панелей при влаштуванні у вертикальному напрямку, коли висота кімнати і вагонки збігається.

1. Визначаємо довжину стіни *(рулеткою)*.
2. Визначаємо ширину МДФ панелі *(рулеткою)*.

3. Визначаємо необхідну кількість МДФ. (довжину стіни поділити на ширину вагонки).

Підрахунок необхідної кількості МДФ панелей при влаштуванні у горизонтальному напрямку, коли висота кімнати і вагонки збігається.

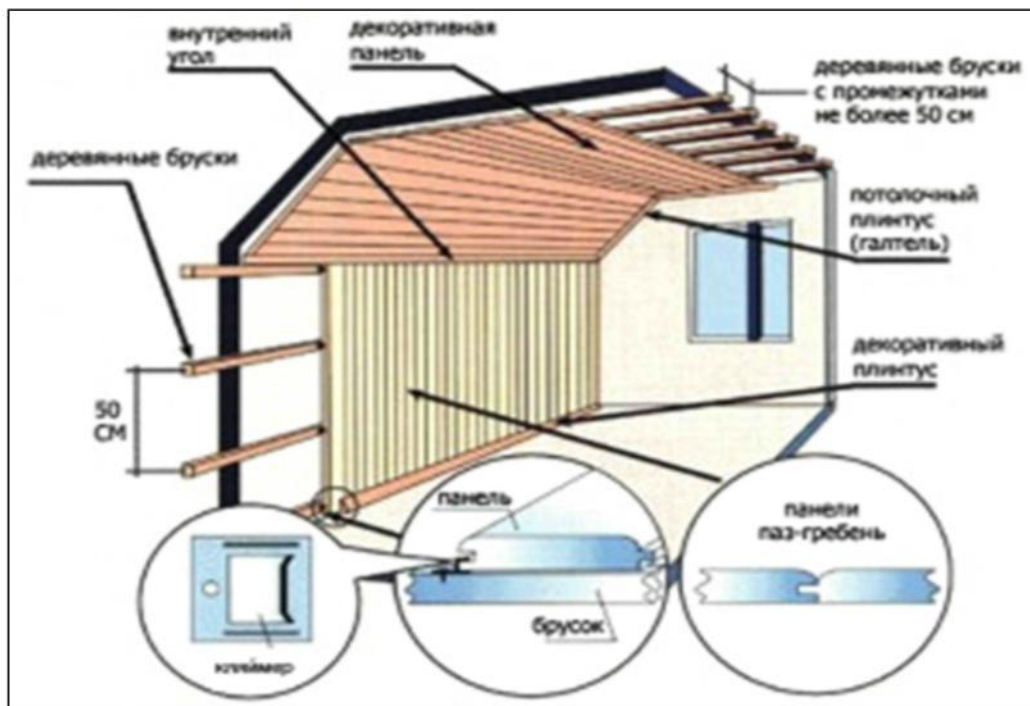
1. Визначаємо довжину стіни (рулеткою).
2. Визначаємо довжину МДФ панелі (рулеткою).
3. Визначаємо необхідну кількість МДФ вагонки по довжині стіни. (довжину стіни поділити на довжину вагонки).
4. Визначаємо висоту стіни (рулеткою).
5. Визначаємо ширину МДФ панелі (рулеткою).
6. Визначаємо кількість вагонки по висоті кімнати. (висоту стіни поділити на ширину вагонки).
7. Загальна кількість вагонки п.3+п.6)

Підрахунок необхідної кількості рейок.

Для цього висоту стін, запланованих під обшивку, ділять на крок (зазвичай 50-60 см). Потім отриманий результат заокруглюють до цілого і множать на ширину стін. Таким чином, визначаємо необхідну кількість брусків каркасу в погонних метрах. Якщо ці роботи провести своїми руками, то обшивка стін обійдеться на 50% дешевше.

Консультація 6. «Схема монтажу панелей на мансарді».

*Консультант №6. Дану консультацію надає викладач
Схема монтажу панелей МДФ на мансарді*

Методичний коментар. Нарешті ми дійшли до самого важливого питання монтаж МДФ панелей.

Консультація 7. «Послідовність монтажу МДФ панелей».

Консультант №7. Дану консультацію надає викладач. Перед початком роботи необхідно перевірити наявність всіх необхідних інструментів і обладнання:

електродриль із свердлами,
молоток з цвяхами,
викрутки з саморізами,
рівень і рейка правило,
рулетка,
ножівка чи паркетна
(учні коментують призначення цих інструментів)

Методичний коментар. Перед монтажем необхідно провести:

1. Очистку поверхні (видалення старого покриття).
2. Нанесення протигрибкового покриття.

Монтаж включає такі етапи:

1. Розмітка поверхні
2. Улаштування обрешітки
3. Укладання та кріплення МДФ панелей
4. Установка завершальних пластин

1. Розмітка поверхні

Перший етап при монтажі вагонки із МДФ включає в себе розмітку поверхні. За допомогою рулетки через кожні 50 см будівельним олівцем проводимо розмітку місць для кріплення каркасу, в якості якого використовують рейки 20x40 мм. Не забудьте розмітити місця для додаткових рейок біля вікна і дверей.

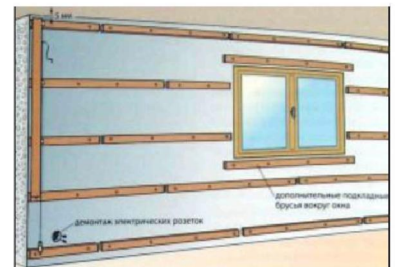
2. Улаштування обрешітки

Другий етап – обрешітка. На цьому етапі є можливість ефективного використання простору між стінами іще не укладеною вагонкою. При необхідності там можна прокласти утеплювач, гідро- і шумоізоляційні матеріали чи приховати електропроводку. Починаємо кріпити рейки до стіни за допомогою саморізів чи дюбелів.

1. Закріплюємо горизонтально верхній і нижній бруски каркасу.

2. Між ними натягаємо нитку.

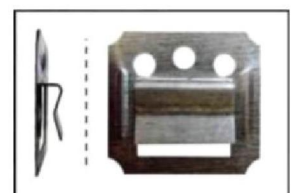
3. Кріпимо решту горизонтальних рейок відповідно до розмітки, так щоб вони ледь торкалися нитки. Завдяки нитці бруски будуть знаходитися на одній площині.

4. Перевіряємо, чи закріплені рейки строго горизонтально, вертикально за допомогою виски і рівня.

3. Укладання МДФ панелей та їх кріплення

Третій етап – монтаж вагонки.

Він починається з кріплення першої панелі строго по рівню в одному із кутів. Фіксація відбувається за допомогою кляммерів, закріплених як мінімум в 4 місцях. Якщо ширина панелі більше 2-х метрів, рекомендується використовувати будівельні скоби

Наступна панель кріпиться до першої і так далі, при цьому гребінь нової чітко повинен входити в паз попередньої.

4. Установка завершальних пластин

Для придання обшивці завершеного вигляду зовнішні і внутрішні кутові стики закриваються універсальним кутником. Також можна використовувати інші елементи декору: галтель, цокольна планка, плінтуси ін. На завершення виконується декорування поверхні, якщо це необхідно.

Методичний коментар. Як бачимо, вагонка МДФ – чудовий матеріал для внутрішнього облицювання приміщень, має багато переваг, що дає змогу використовувати його в різних випадках. А монтаж може бути виконаний своїми руками. В результаті можна отримати не тільки привабливий інтер'єр, як видно на фото, але і практичну кімнату.

Практикум.

На основі консультації запишіть алгоритм підрахунку кількості МДФ вагонки.

Виконайте розрахунки, якщо розміри кімнати 5х8х2,6 м. МДФ вагонка 198 мм на 2600 мм. Вагонка влаштована: I-варіант-горизонтально; II-варіант - вертикально.

Аналіз та порівняння результатів

IV. Підведення підсумків - 4 хв. Рефлексія

«Я, як столяр будівельний, тепер знаю, що...»

треба вчитися робити підрахунки необхідної кількості матеріалів!

вагонка МДФ - чудовий матеріал для внутрішнього облицювання приміщень.

МДФ вагонка має багато переваг, що дає змогу використовувати її в різних випадках.

монтаж може бути виконаний своїми руками, це здешевлює роботу і економить гроші!

*легкий монтаж і демонтаж!
багато знати—престижно!!!*

V. Домашнє завдання- 1хв.

Спробуйте створити рекламу (телевізійну, друковану, радіо рекламу) даного матеріалу і виду робіт так, щоб вам повірили і побажали купити, зробити.

Зацікавилися? Тоді вперед по Інтернет - ресурсах!!!

Післямова.

Хочеться сподіватися, що сучасна людина, незважаючи на високий ритм і складність життя, буде приділяти комфорту житла достатньо уваги.

Після сьогоднішнього уроку, ваша оселя буде не тільки просто іншою, а і оригінальною, красивою, затишною, дешевою і практичною.

Хочеться жити в будинку, наповненому теплом.

У такій ситуації варто звернути увагу на такий матеріал, як вагонка МДФ.

Вважаю, що спеціалісти фірми, що займається монтажем МДФ панелей надали сьогодні професійні консультації , які допоможуть вам вирішити ці проблеми.

Вірю, що після таких консультацій ви зможете провести монтаж панелей самостійно.

Фантазуйте, творіть, працюйте.

ВІРЮ, У ВАС ЦЕ ВИЙДЕ!

Методична розробка бінарного уроку „Технологія приготування виробів із січеної натуральної маси м'яса та котлетної маси”

*Наталія Кімкайло,
майстер виробничого навчання
Клеванського професійного ліцею*

Мета уроку:

навчальна: навчити самостійно організовувати робоче місце; дотримуватись правил проведення технологічного процесу; робити розрахунок сировини для приготування заданої кількості страв; самостійно готувати й відпускати страви, проводити бракераж; показувати рівень знань, умінь і набутих навичок; дотримуватись правил санітарії, гігієни й правил безпеки праці; економно використовувати сировину, воду, електроенергію;

виховна: виховувати творче ставлення до праці та навчання, охайність під час роботи; любов і повагу до обраної професії;

розвиваюча: розвивати самостійність; уміння орієнтуватися у виробничих процесах; здібності до естетичного оформлення страв із використанням технологій.

Тип уроку: бінарний, урок вдосконалення початкових умінь і формування навичок виконання операцій і видів робіт.

Комплексно-методичне забезпечення уроку:

Наочні засоби:

збірник рецептур страв та кулінарних виробів.-М.: 1982; технологічно-розрахункові картки приготування страв, картка опитування, картка самоконтролю, алгоритм приготування страв, таблиця проблемних ситуацій, картки технічних вимог безпеки праці, санітарії та гігієни, кольорові ілюстрації, муляжі напівфабрикатів з м'яса: котлети, биточки, тюфтельки, рулет.

Інструменти: ножі кухарської трійки, ніж економка.

Інвентар: робочі столи, м'ясорубка, розробні дошки „МС”, посуд, лотки, ніж для панірування, продукти: м'ясо, хліб, молоко, сіль, перець, паніровочні сухарі, начинки.

Посуд для приготування : сковороди наплитні.

Устаткування: ваги, електроплити, холодильна шафа, універсальна кухонна машина;

Комп'ютер, мультимедійна дошка.

Тривалість роботи 6 години.

Міжпредметні зв'язки:

1. Технологія приготування їжі та організація виробництва. Тема «Приготування виробів із січеної натуральної та котлетної маси м'яса»
2. Устаткування підприємств громадського харчування. Тема «Машини для подрібнення м'яса та риби».
3. Облік та калькуляція. Тема «Розрахунок сировини на невизначену кількість»
4. Організація виробництва. Тема «Організація м'ясо-рибного цеху»
5. Санітарія та гігієна. Тема «Санітарні вимоги до приготування та реалізація харчових продуктів»
6. Охорона праці. Тема «Технологічні вимоги безпеки під час експлуатації теплового обладнання»
7. Виробниче навчання : «Приготування виробів із січеної натуральної маси м'яса та котлетної маси»

Хід уроку

I. Організаційно - вступна частина (5хв).

1. Взаємне вітання.
2. Перевірка наявності учнів на уроці.
3. Перевірка зовнішнього вигляду учнів, наявності повного комплексу санітарного одягу та технологічно-розрахункових карток.

II. Вступний інструктаж (40хв).

1. Повідомлення теми уроку „Технологія приготування виробів із січеної натуральної маси м'яса та котлетної маси”.
2. Повідомлення мети уроку.
3. Мотивація навчальної діяльності учнів.
4. Актуалізація знань та життєвого досвіду учнів.
5. Інструктування з елементами показу
6. Дебрифінг вступного інструктажу

Мотивація навчальної діяльності

Майстер виробничого навчання: Отже, на сьогоднішньому уроці ми продовжуємо вивчати тему „Технологія приготування виробів із січеної натуральної маси м'яса та котлетної маси”.

Не можна уявити себе навіть середнім спеціалістом, не навчившись готувати котлетну масу з м'яса та страв з неї. Вони є достатньо поширеними в українській кухні. Страви з котлетної маси є смачними, поживними, добре засвоюються. Вони є одним з основних джерел повноцінних тваринних білків. Амінокислотний склад м'язових білків близький до оптимального і має дуже високий коефіцієнт засвоєння (97 %). М'ясо також містить жири, які підвищують калорійність раціону. Страви з м'яса містять корисні вітаміни групи В та вітамін А, а також мінеральні речовини.

Все почалося в давнину у Франції — саме ім'я „Котлета” походить від французького ребро (fin). З чого зрозуміло, що спочатку мали на увазі шматок м'яса на ребрі. Засмажений, продовжуватий шматок яловичини, і це був шматок

перших ребер, найближчих до шиї. Тепер ми називаємо їх натуральними котлетами. Потім і котлета перестала бути цілим шматком – м'ясо стало січеним. Згодом м'ясо перестало бути січеним, а стало фаршем. Далі появились, знайомі кожній домогосподарці, добавки — наприклад, молоко, хліб, яйця і сухарі.

Головна людина в радянській „котлетній” історії - є народний комісар харчової промисловості, завдяки йому котлета стала попелюшкою і принцесою радянського громадського харчування в одній особі. Фарш, фарш і ще раз „фарш” дешево, поживно, і смачно.

Перші м'ясорубки (grinder) з'явилися в кінці 70 років XIX століття і були імпортовані з Америки. Вони замінили, сікачі – качалки, які мали той же принцип, тобто різання.

У 1890 р. були м'ясорубки з „червячним” валом і хрестоподібним лезом. Покращились не тільки м'ясорубка, а також формування котлет. Появились котлето-формувальні машини і повністю механізовані лінії з виробництва котлет. В той же час, розширився асортимент із м'ясного фаршу. Ось так появились сучасні котлети.

Під час проходження виробничого навчання на підприємствах ресторанного господарства ви переконалися, що асортимент страв з січеної натуральної маси м'яса та котлетної маси різноманітний. Вони готуються не тільки в Україні, але в інших країнах світу та входять до більшості сучасних підприємств.

Щоб уникнути нещасних випадків під час проходження практики на підприємствах ресторанного господарства, потрібні знання технічних вимог безпеки праці. Щоб зберегти здоров'я відвідувачів, потрібно дотримуватись правил особистої гігієни кухаря.

Щоб уміти готувати якісні та смачні вироби, вам потрібно, перш за все:

- вивчати технологію їх приготування;
- вміти робити розрахунок сировини;
- дотримуватись норм закладання продуктів і послідовності ведення технологічного процесу;
- використовувати якісні продукти, правильно їх формувати;
- правильно організувати робочі місця, добирати інструмент, інвентар, посуд;
- працювати охайно, готувати з бажанням і любов'ю.

Актуалізація опорних знань.

Актуалізація здійснюється такими методами. Проводить викладач .

1. Завдання для гри „Ти – мені, а я – тобі”.

Учні задають один одному такі питання:

1. Яка маса з м'яса називається січеною натуральною?

Січеною натуральною називається маса з м'яса пропущеного через м'ясорубку з решіткою, яка має великі отвори ($d=9\text{мм}$).

2. З яких частин м'якоті готують січену натуральну масу?

Січену натуральну масу готують з тих частин м'якоті, яка містить велику кількість сполучної тканини (котлетного м'яса).

3. Яка маса з м'яса називається котлетною?

Січена маса з м'яса до якої доданий заздалегідь замочений у холодній воді або молоці черствий хліб без скоринки з пшеничного борошна I сорту.

4. Яка кількість хліба додається до січеної натуральної маси з м'яса щоб отримати котлетну масу з м'яса?

На 1 кг м'якоті м'яса додається 250 г (25%) хліба.

5. Яку форму має напівфабрикат «Котлета»

Напівфабрикат котлета має овально-приплюснуту форму з одним загостреним кінцем, до 2 см завтовшки, 10-12 см завдовжки і 5 см завширшки.

6. Яка особливість приготування напівфабрикату «Тюфтельки».

До котлетної маси з меншою кількістю хліба додають дрібно нарізану пасеровану цибулю.

2. Гра «Брей-ринг».

Умови проведення гри: викладач поділяє групу на три підгрупи і зачитує учням опис технології приготування страви, за яким учні мають визначити назву страви. Підгрупа яка першою, за обмежений час (30 сек.) дасть відповідь, отримує 3 (три) бали.

Завдання гри:

1. Котлетну масу розділяють на порції по 57 г. (по 1-2 шт. на порцію) обкачують у червоній паніровці, надають овально-приплюснутої форми з одним загостреним кінцем 2-2,5 см завтовшки, 10-12 завдовжки, 5 см завширшки.

- Котлети січені

2. Котлетну масу формують на порції 57 г. (по 2 шт. на порцію) обкачують у сухарях і надають округло-приплюснутої форми (2-2,5 см завтовшки, діаметром 6 см).

- Биточки січені.

3. Котлетну масу розділяють на порції, панірують, надають овально-приплюснутої форми 1 см завтовшки.

- Шніцель.

4. Котлетну масу готують з меншою кількістю хліба додають пасеровану ріпчасту цибулю, порціонують (по 2-4 шт. на порцію). Формують у вигляді кульок, обкачують у борошні.

- Тюфтельки.

3. Гра «Далі, далі...».

Прийом полягає в залученні учнів до швидкого пошуку відповідей на запитання. Проходить у формі змагання: хто з учасників дасть більше правильних відповідей на запитання за фіксований час (1хв.).

Інструктаж з охорони праці, правила санітарії та гігієни. Проводить майстер.

1. **Для виготовлення м'ясних напівфабрикатів можуть діяти небезпечні та шкідливі виробничі фактори. Назвіть ці фактори.**

- рухомі частини та механізми;
- рухомі частини електромеханічного обладнання;
- підвищений рівень шуму на робочому місці;
- гострі інструменти.

2. **Як підготувати робоче місце до безпечної роботи?**

- перевірити стійкість робочого столу;
- зручно розмістити запаси сировини, напівфабрикатів, інструмент;
- перевірити наявність гумових килимків біля електроустаткування;
- перевірити справність заземлення, занулення.

3. **Правила поводження з ножем.**

- при роботі з ножем дотримуватись обережності;
- берегти руки від порізів;
- перевірити надійність закріплення леза;
- при перерві в роботі вкладати ніж в пенал (футляр);
- не ходити і не нахилитись з ножем в руках.

4. **Які вимоги безпеки праці при роботі з електром'ясорубкою?**

• перед початком роботи перевірити справність заземлення, відсутність сторонніх предметів в робочій камері м'ясорубки, надійність закріплення робочих органів;

- завантажувати та розвантажувати машину потрібно на ходу;
- забороняється опускати руки в робочу камеру;
- проштовхувати продукти в робочу камеру штовхачем;
- у разі заклинювання продуктів необхідно зупинити машину і після повної зупинки видалити продукт.

5. **Згадаємо правила особистої гігієни працівників.**

- залишати верхній одяг, взуття, головний убір, особисті речі в гардеробі,
- зняти ювелірні прикраси, годинники;
- нігті повинні бути коротко підстрижені;
- перед початком роботи мити руки з милом та дезінфікувати 0,2% розчином хлорного вапна;
- одягати чистий санітарний одяг, підбирати волосся під ковпак або косинку;
- працювати в чистому санітарному одязі, змінювати його в міру забруднення;
- після відвідування туалету мити руки з милом та дезінфікувати;
- не вживати їжу на робочому місці.

III. Пояснення нового матеріалу.

Тема сьогоднішнього уроку: „**Технологія приготування виробів із січеної натуральної маси м'яса та котлетної маси**”. Сьогодні ми навчимося готувати такі вироби: ковбаски українські, січеники по – українські, зрази, тільне, бризоль, котлета „Лісова пісня”.

В наш час модно відпочивати в ресторанах. Тому ви являєтесь кухарями уявних ресторанів і пізніше отримаєте завдання приготувати фірмову страву.

А зараз запрошуюю всіх присутніх на майстер-клас, який проведе „шеф-кухар престижного ресторану” Наталія Петрівна.

Викладач пояснює технологію приготування виробів, відпуск та вимоги до якості, а майстер показує практично, як готують і подають страви з січеної натуральної маси м'яса та котлетної маси.

Ми з вами живемо серед мальовничої природи Поліського краю, тому ця краса і природні дари надихнула кухаря на цей „витвір мистецтва”.

Котлета „Лісова пісня”

М'ясо двічі подрібнюють на м'ясорубці, додають молоко, сіль, перемішують і формують із нього кружальця. На середину кожного кружальця кладуть фарш, згортають, надаючи овальної форми, змочують у льє зоні, обкачують у сухарях, смажать на жиру до золотистої кірочки. Потім доводять до готовності в духовій шафі (5 -7 хв.).

Котлета „Лісова пісня”

Для приготування фаршу варені гриби (рец.№21) дрібно січуть, цибулю пасерують, яйця подрібнюють, додають сіль, перець і перемішують.

Правила відпуску:

Подають котлети з комбінованим гарнім, поливають маслом вершковим або маргарином.

Вимоги до якості:

Зовнішній вигляд – овальна форма без тріщин.

Смак – смаженого м'яса і грибів, в міру солоний.

Запах – приємний, притаманний м'ясу і грибам.

Консистенція - м'яка.

«Бризолі»

А зараз ми з вами перенесемося в сонячну Іспанію і приготуємо страву „Бризолі”. Бризоль - це не просто назва страви, а спосіб приготування. Означає сам процес, тобто змочування в яйці або в льєзоні. А ще це слово нам нагадує слово „бризки” і поєднується з морем.

„Бризолі”

Майстер практично показує приготування та відпуск страви. М'ясо нарізають на шматки і пропускають через м'ясорубку, разом з черствим хлібом без скоринки, замоченим у холодній воді.

Додають сіль, мелений перець, перемішують, і вибивають. Надають виробам приплюснуто-округлої форми. Яйця збиваємо і виливаємо в тарілочку. Потім бризоль вмочуємо у борошно і кладемо на тарілочку з яйцем і охайно викладаємо на розігріту сковорідку і смажимо з обох сторін до готовності. На

поверхню виробу кладемо смажені гриби з цибулею заливаємо майонез і затираємо сиром. Запікаємо в жаровій шафі при температурі 180 – 200°C.

Правила відпуску :

Подають – на мілкій столовій тарілці, кладуть гарнір картопляне пюре потім бризоллю, поливають маслом і посипають посіченою зеленню.

Вимоги до якості:

Форма округло-приплюснута, краї рівні без тріщин, зверху охайно викладені гриби з сиром, збоку розміщений гарнір.

Смак – в міру солоний.

Запах – з ароматом, характерним для даного виду м'яса.

Консистенція – соковита однорідна.

„Ковбаски українські”

Наступна страва ковбаски українські. А як ви думаете, чим відрізняються ковбаски українські від ковбасок баварських?

Учень: в українські ковбаски додають сало і часник.

Підготовлене м'ясо пропускають через м'ясорубку, додають сало нарізане кубиками, молоко або воду, хліб, сіль, перець і добре перемішують. З підготовленої маси формують ковбаски (2 шт. на порцію). 12 – 15 см. завдовжки, замочують у яйці, панірують у сухарях, смажать у жирі.

Ковбаски українські

Правила відпуску:

Перед подаванням у тарілку кладуть комбінований гарнір, поряд – ковбаски, поливають їх вершковим маслом.

Вимоги до якості:

Смак – в міру солоний, смаженого м'яса.

Запах – смаженого м'яса, спецій.

Консистенція - м'яка, однорідна.

„Зрази”

Наступна страва зрази – це рулетики з м'яса, риби або картоплі з начинкою. Ця страва дуже поширена в польській, білоруській, литовській та українській кухні. Більш ситний варіант для любителів м'ясних страв – це зрази з м'яса.

До котлетної маси додають менше хліба, порціонують, надають форми кружальця 1 см. завтовшки, на середину кладуть фарш, краї з'єднують, обкатують у червоній паніровці і формують у вигляді цеглини з овальними краями. Для фаршу пасеровану ріпчасту цибулю з'єднують з вареними січеними яйцями, зеленню

Зрази

петрушки, додають сіль, мелений перець, перемішують. Можна також для фаршу використовувати омлет, нарізаний дрібними кусочками.

Підготовлені напівфабрикати підсмажують основним способом, і доводять до готовності у жаровій шафі.

Правила відпуску:

На тарілці кладуть гарнір картопляне пюре, наперед зрази поливають маслом.

Вимоги до якості:

Зовнішній вигляд – форма цеглинки з заокругленими краями, на поверхні рум'яна кірочка без тріщин і ламаних країв.

Смак - м'яса у міру солоний із запахом спецій.

Запах – смаженого м'яса із спеціями.

Консистенція – м'ясо соковите, м'яке.

„Тільне”

Страва тільне – це старовинна російська страва. Свою назву вона отримала, тому що готується із „тіла” риби. В наш час готують також із свинячого фаршу, тому що з яловичого втрачає форму.

До котлетної маси додають менше хліба, порціонують, надають форми

„Тільне”

кружальця 1 см. завтовшки, на середину кладуть фарш, краї з'єднують,

обкатують у червоній паніровці і формують у вигляді напівмісяця. Для фаршу пасеровану ріпчасту цибулю з'єднують з вареними січеними яйцями, зеленю петрушки, додають сіль, мелений перець, перемішують. Можна також для фаршу використовувати омлет, нарізаний дрібними кусочками.

Підготовлені напівфабрикати підсмажують основним способом, і доводять до готовності у жаровій шафі.

Правила відпуску:

На тарілці кладуть гарнір картопляне пюре, наперед тільне і поливають маслом.

Вимоги до якості:

Зовнішній вигляд – форма напівмісяця, на поверхні рум'яна кірочка без тріщин і ламаних країв.

Смак - м'яса у міру солоний із запахом спецій.

Запах – смаженого м'яса із спеціями.

Консистенція – м'ясо соковите, однорідне.

„Січеники по-українськи”

На закінчення майстер – класу приготуємо січеники по-українськи. Січеники – це старовинна українська страва, яка прийшла до нас із часів Київської Русі. Вони являють собою перепічку із фаршу. Спочатку м`ясо дрібно сікли ножами, а пізніше стали пропускати на м`ясорубку...

Січеники по-українськи

Підготовлене м`ясо пропускають через м`ясорубку і вимішують додаючи сіль і яйця. Вибивають. Формують січеники у вигляді кружалець і в середину кладуть подрібнені пасеровані гриби. Січеникам надають округлу форму, панірують у сухарях, замочують у яйцях і знову панірують. Смажимо на сковороді основним способом. Як гарнір використовують: картоплю смажену, картопляне пюре.

Вимоги до якості:

Січеники повинні зберігати свою форму, мати рівномірну добре підсмажену кірочку.

Смак страви специфічний, властивий певному виду м`яса, без стороннього присмаку.

Консистенція – м`яка і соковита, фарш не сирий.

Послідовність виконання роботи

1. Отримати інструмент, інвентар, посуд (розробну дошку „МС”, лотки, м`ясорубку, ніж).

2. Організувати робоче місце:

- а) вимити стіл та інструмент гарячою водою;
- б) перед початком роботи руки вимити милом і ополоснути їх 0,2% розчином хлорного вапна;
- в) ніж покласти лезом до дошки праворуч, продукти розмістити ліворуч;
- г) розробну дошку розмістити перед собою, на відстані 5-6 см. від краю стола;
- д) м`ясо зачистити від плівок, сухожилок, порізати на шматочки;
- е) білий черствий хліб без шкоринки замочити в охолоджену молоці або воді;
- є) пропустити один раз м`ясо через м`ясорубку, змішати з хлібом, пропустити ще раз крізь м`ясорубку;
- ж) довести котлетну масу до смаку, перемішати, вибити;
- з) порціонувати та запанірувати напівфабрикати.

Для панірування напівфабрикатів організувати робоче місце:

- 1) ніж для панірування покласти праворуч від розробної дошки лезом до дошки, а поряд - посуд з сухарями,
- 2) ліворуч від розробної дошки розмістити посуд з котлетною масою.
- 3) лотки для готових напівфабрикатів розмістити попереду розробної дошки.

IV Поточний інструктаж

1. Перевірка особистої гігієни.
2. Інструктаж щодо правил використання обладнання, економного використання води та електроенергії.
3. Інструктування щодо місць обробки продуктів.
4. Надання практичної допомоги у:
 - підборі посуду, інструментів, інвентарю;
 - правильному веденні технологічного процесу;
 - дотриманні норм часу, правил санітарії та гігієни, технічних вимог безпеки праці;
 - оформленні страв, підготовці бракеражу та дотриманні форм відпуску страв.
5. Видача завдань для самостійної роботи учнів та пояснення порядку їх виконання.

Бригада №1 – котлета «Лісова пісня» гарнір – картопляне пюре.

Бригада №2 – приготування «Бризолі», гарнір– картопляне пюре.

Бригада №3 – приготування ковбаски українські, гарнір – картопляне пюре.

Бригада №4 – приготування зрази, гарнір – картопляне пюре.

Бригада №5 – приготування тільне, гарнір – картопляне пюре.

Бригада №6 – приготування січеники по – українські, гарнір – картопляне пюре.

1. Розподіл учнів за робочими місцями.
2. Повідомлення про критерії оцінювання виконаних робіт.
3. Цільові обходи робочих місць майстром з метою перевірки:
 - організації робочого місця;
 - дотримання послідовності виконання трудових операцій;
 - виявлення недоліків, додаткове інструктування;
 - хронометраж приготування виробів;
 - дотримання правил охорони праці.
 - прийом виконаних робіт.
 - прибирання робочих місць

Майстер виробничого навчання показує прийоми:

а) вибивання котлетної маси;

б) порціонування напівфабрикатів;

в) панірування напівфабрикатів;

г) техніка перекладання готових напівфабрикатів у лотки, смаження та проведення теплової обробки.

Під час поточного інструктажу майстер виробничого навчання:

а) з`ясовує правильність організації робочих місць;

б) ступінь засвоєння учнями показаних прийомів, раціональне використання сировини, інструментів;

в) дотримання правил санітарії і гігієни, технічних вимог безпеки праці.

Увага майстра фіксується на роботі кожної бригади, особливо на діяльності слабших учнів.

V. Дебрифінг вступного інструктажу

1. Висновок бригадирів щодо активності членів бригад на уроці.
2. Нагадування учням завдань для самостійної роботи в кухні-лабораторії.
3. Акцентування уваги на дослідницькому елементі.
4. Визначення термінів виконання завдань.
5. Повідомлення критеріїв оцінювання роботи учнів.

VI. Заключний інструктаж.

1. Доповідь бригадирів.
2. Майстер виробничого навчання:
 - аналізує, як пройшло заняття, яких результатів досягла кожна бригада та окремі учні; визначає помилки, порушення трудової та технологічної дисципліни;
 - проводить бракераж страв, виставляє оцінки;
 - аналізує результати дослідницької роботи;
 - дає завдання та контрольні питання на наступний урок.

Методична розробка уроку з правознавства „Екологічне право”

*Лариса Добринська,
викладач суспільних предметів
ВПУ №29 смт Володимирець*

Тема уроку: Екологічне право.

Мета уроку:

освітня: ознайомити учнів з поняттям “екологічне право”, екологічними правами та обов’язками громадян України;

розвиваюча: сприяти формуванню навичок самостійної роботи учнів над вивченням окремих питань теми; розвивати вміння аналізувати життєві ситуації та визначати взаємозв’язки галузей права;

виховна: формувати правову та екологічну культуру учнів, сприяти формуванню життєвих компетентностей учнів: інформаційної, соціалізуючої та комунікативної.

Обладнання: Конституція України; витяги із Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”; навчальна таблиця “Екологічне законодавство та його структура”; підручник із правознавства.

Тип уроку: комбінований.

Форма уроку: інтерактивна бесіда з елементами самостійної роботи учнів.

Епіграф: “Ми настільки радикально змінили наше середовище, що тепер, для того, щоб існувати в ньому, ми повинні змінити себе.” (Н. Вінер)

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент уроку.

II. Перевірка домашнього завдання.

1. Фронтальне опитування за темою “Адміністративне право” (*поняття “адміністративне право”, адміністративне законодавство та його структура, адміністративний проступок, адміністративна відповідальність, види адмінстягнень тощо*).

2. Завдання 1. Визначте, в яких випадках мають місце адміністративні правовідносини:

- 1) учень отримав свідоцтво про базову середню освіту і подав заяву про прийом до профтехучилища;
- 2) суд засудив громадянина за вбивство;
- 3) дівчина завітала на день народження своєї подруги;
- 4) районне управління юстиції прийняло рішення про реєстрацію нової партії.

III. Мотивація навчальної діяльності.

Запитання.

1. Чи доводиться вам користуватися тим, що дає природа?
2. Які проблеми збереження навколишнього середовища існують нині?

IV. Вивчення нового матеріалу.

План вивчення нового матеріалу

1. Поняття та джерела екологічного права.

Викладачем надається визначення поняття “екологічне право”, пояснюється поняття “екологічні відносини”. Наголошується, що екологічне право має взаємозв’язки з багатьма основними галузями права.

Джерела екологічного права вивчаються за допомогою роздаткового матеріалу - навчальної таблиці “Екологічне законодавство та його структура”.

2. Екологічні права та обов’язки громадян.

Групова робота. Учні об’єднуються в дві групи і одна з них визначає, які екологічні права доцільно надати громадян України, інша - які екологічні обов’язки має закріплювати національне законодавство. Свою точку зору кожна група коротко обґрунтовує.

Після закінчення обговорення учням пропонується самостійно ознайомитися з екологічними правами та обов'язками громадян України за допомогою підручника (С. 256).

3. Поняття природокористування, його види і різновиди.

Викладачем надається визначення поняття “природокористування”, визначаються види природокористування: загальне і спеціальне, а також вказуються суб'єкти та особливості кожного із видів природокористування; визначаються різновиди природокористування в залежності від об'єктів природи: землекористування, водокористування, надрокористування тощо.

Завдання 2. Порівняйте збирання грибів чи ягід в лісі відпочиваючими для власного споживання та заготівлю лісу для промислової переробки.

Допоміжні запитання.

1. Чи потрібно отримувати дозвіл на виконання зазначених дій?
2. З якою метою здійснюються зазначені дії?
3. Чи повинні зазначені особи сплачувати за свої дії державі чи іншим особам?

4. Чи можуть поруч з ними на тій самій ділянці лісу інші особи займатися такою самою діяльністю?

4. Червона книга України.

Повідомлення учня за попередньо отриманим завданням про Червону книгу України.

V. Закріплення навчального матеріалу.

Завдання 3. Визначте, в яких випадках йдеться про загальне, а в яких - про спеціальне природокористування:

- 1) батьки з дітьми відпочивають біля моря на пляжі;
- 2) підприємство розпочинає видобування граніту;
- 3) приватний підприємець вирощує рибу в ставку;
- 4) група учнів вирушила в туристичний похід у ліс.

Завдання 4. Визначте вид юридичної відповідальності (*дисциплінарна, адміністративна чи кримінальна*) за порушення екологічного законодавства, якщо відомі такі факти:

1) футболіст-любитель влучив м'ячем у город сусіда і пошкодив ділянку городуни;

2) під час зміни працівник Кирильчук порушив встановлені екологічні вимоги щодо випуску продукції;

3) 16-річні підлітки навмисне вогнем знищили значну площу лісового масиву вздовж залізниці;

4) 62-річний чоловік незаконно здійснював порубку дерев на території природного заповідника.

VI. Підсумки уроку.

- Екологічне право регулює відносини у галузі охорони, використання і відтворення природних ресурсів.

- Основним нормативно-правовим актом екологічного права є Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища”.

- Процес раціонального використання людиною природних ресурсів з метою задоволення різних потреб і інтересів називають природокористуванням.
- Кожний громадянин має не тільки права щодо природокористування, але й обов'язки.

VII. Домашнє завдання.

1. Опрацювати §21.
2. Скласти схему взаємозв'язків екологічного права з іншими галузями права.

Додатки

1. Інформаційні матеріали “Екологічна культура особистості”.
2. Навчальна таблиця “Екологічне законодавство та його структура”.

ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ	
ЕКОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Екологічна культура - поняття, яке характеризує рівень ставлення людини до природи. ✓ Екологічна культура особистості передбачає наявність у людини певних знань, переконань, екологічного мислення та готовності до практичних дій щодо збереження довкілля. ✓ Екологічна культура особистості формується в процесі виховання і навчання. ✓ Метою екологічного виховання є формування екологічної свідомості, яка охоплює поняття екологічної моралі - збалансованості між сприйняттям навколишнього середовища, його пізнанням і поведінкою людей по відношенню до нього. 	
Складники екологічної культури особистості	
Любов до природи, усвідомлення себе її частиною.	Дбайливе ставлення до природних багатств України.
Знання, практичні уміння й навички раціонального природокористування, передбачення наслідків своїх дій.	Здатність оцінювати стан навколишнього середовища та приймати відповідальні рішення щодо його поліпшення.
Прагнення до пізнання навколишньої природи в поєднанні з морально-етичними переживаннями.	Відчуття відповідальності за природу як національну і загальнолюдську цінність, основу життя на землі.
Утвердження природоохоронних ідей, нетерпиме ставлення до тих, хто завдає шкоди природі.	Свідоме дотримання норм поведінки в природі, боротьба із забрудненням природного середовища.
Цитати для роздумів	
<p><i>“Природа - єдина книга, усі сторінки якої сповнені глибоким змістом”. Й. Гете</i></p> <p><i>“Творіння природи досконаліші за творіння мистецтва”. Цицерон</i></p>	

“Раніше природа загрожувала людині, а тепер людина загрожує природі”. Ж. І. Кусто

“Природа - такий самий унікальний, як картина Рафаеля. Знищити її легко, відновити неможливо”. І.П. Бородін

Навчальна таблиця

ЕКОЛОГІЧНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА ЙОГО СТРУКТУРА	
ПОНЯТТЯ	ЕКОЛОГІЧНЕ ЗАКОНОДАВСТВО (або джерела екологічного права) - сукупність нормативно-правових актів, які вміщують екологічні вимоги і принципи, розраховані на врегулювання та охорону екологічних правовідносин.
ОСНОВНИЙ НПА	Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” (1991 р. , із змінами 1998 р.) Цей Закон закріплює основні засади правового регулювання екологічних відносин: <ul style="list-style-type: none">✓ завдання та основні принципи охорони природи;✓ право власності на природні ресурси та їх використання;✓ екологічні права і обов’язки громадян; відповідальність за порушення екологічного законодавства тощо.
КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ	Стаття 16. Забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи - катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов’язком держави. Стаття 66. Кожен зобов’язаний не заподіювати шкоди природі, культурній спадщині, відшкодовувати завдані ним збитки.
КОДЕКСИ	<ul style="list-style-type: none">✓ Земельний кодекс України✓ Лісовий кодекс України✓ Водний кодекс України✓ Кодекс України “Про надра”
ЗАКОНИ УКРАЇНИ	<ul style="list-style-type: none">✓ “Про охорону атмосферного повітря”✓ “Про тваринний світ”✓ “Про карантин рослин”✓ “Про природно-заповідний фонд”✓ “Про Червону книгу України” <i>Інші Закони України</i>
ЧЕРВОНА КНИГА УКРАЇНИ	Державний документ, що містить узагальнені відомості про сучасний стан видів тварин і рослин України, що перебувають під загрозою зникнення, і заходи щодо їх збереження та науково обґрунтованого відтворення.

Методична розробка уроку з основ екології „Вплив діяльності людини на навколишнє середовище”

*Алла Болдишева,
викладач біології
ВПУ №29 смт Володимирець*

Тема уроку: Вплив діяльності людини на навколишнє середовище.

Мета уроку:

освітня: узагальнити знання учнів про вплив людини на стан біосфери; проаналізувати проблеми й визначити шляхи збереження й охорони природи;

розвиваюча: розвивати вміння знаходити взаємозв'язки між діями й наслідками доводячи важливість матеріалу екологічних проблем сучасності;

виховна: виховувати бережливе ставлення до природи та відповідальність за наслідки своєї діяльності, сприяти формуванню життєвих компетентностей учнів: інформаційної, соціальної та комунікативної.

Обладнання: фотографії, малюнки з краєвидами України, роздатковий матеріал, реферати „Найголовніші екологічні проблеми”.

Тип уроку: систематизації та узагальнення знань

Форма уроку: урок-суд

Епіграф:

*А земля та стане пустинею через вину
жителів її через плід діянь їхніх.*

Біблія (Мих,7:13)

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент уроку.

II. Мотивація навчальної діяльності.

На Поліссі ми живем,

Край свій любим дуже.

Та у нас екопроблем

Не злічити, друже.

І ще диво, ось так диво-

Був Жовкинський ліс красивий:

Птахи, квіти, звірі, трави,

Усього було чимало.

А тепер лиш глянь - умреш

Чого там тільки не знайдеш?

*Був лісочок - став смітник,
І народ до цього звик.
Була річка Бережанка
Там вода, мов у криниці.
Раптом сталася біда,
Забруднилася вода.
То не буря і не смерч,
Наш хімсклад розпався весь.
Тож уся хімічна шкода
Враз потрапила у воду.
Ось такі діла веселі
У рідненькій нам оселі.
Цим ми дихаєм, їмо,
Як ми досі живемо ?*

III. Повторення основних понять теми.

1. Головні завдання екології.
2. Основний зміст сучасної екології.
3. На які групи поділяються організми за способами живлення?
4. Які геосфери розрізняють на планеті Земля?
5. Як визначається нижня і верхня межа біосфери?

Екологічне повідомлення

З повідомлення ви здогадалися, що мова піде про основні екологічні проблеми сучасності. У недалекому минулому Українське Полісся - найчистіший край Європи. Однак сьогодні також потребує природоохоронних заходів. Великої шкоди Полісся завдали необґрунтовані меліорації, осушення боліт, які відіграли важливу гідрологічну роль. Інтенсивне осушування розпочалось у 1966 році. Рівень води знизився, близько 50% малих річок стали жертвами, зменшилась кількість риби, зникли деякі види флори і фауни. Страшного удару Полісся завдала Чорнобильська катастрофа. Наша рідна земля на якій ми народилися і проживаємо потребує уваги. Адже Українське Полісся разом з Карпатами - легені України.

Сьогодні ми з вами спробуємо проаналізувати найголовніші екологічні проблеми. А допоможуть нам у цьому **Дійові особи:** Атмосфера, Ґрунт, Дніпро, Суддя, Прокурор, Секретар .

Секретар. Прошу встати! Суд іде!

Суддя. Прошу сісти. Засідання суду оголошується відкритим.

Секретар. Слухається справа за номером 253/2 про вплив діяльності людини на природу.

По даній справі були викликані і з'явилися на судове засідання: прокурор, адвокат, свідки: атмосфера, Дніпро, ґрунт.

Суддя. Засуджується атмосферний фактор.

Секретар. Атмосферний фактор - це вплив діяльності людини на навколишнє середовище.

Суддя. Слово надається прокурору.

Прокурор. Дякую, Ваша честь. Діяльність людини змінює всі аспекти природного середовища. Площа земель, що знаходиться під водою збільшилась з 1,5 млн га до 24 млн га. Акваторія ставків збільшилась на 20%. Побудовано 7 каналів, 800 водосховищ, 55% земель знаходяться під водою. Найбільш потерпілим в аспекті водних ресурсів є Дніпро. Ваша честь, прошу викликати свідка.

Суддя. Викликати свідка.

Секретар. Запрошується свідок Дніпро.

Суддя. Пане Дніпро, ви несете повну відповідальність за дачу завідомо неправдивих свідчень. Клянетеся говорити правду і тільки правду.

Дніпро. Клянуся говорити правду і тільки правду. Водосховища Дніпра можуть затримувати більше 18 кілометрів кубічних води. Щороку промисловість використовує 8834 млн метрів кубічних води, в тому числі:

- чорна металургія - 1089 млн метрів кубічних;
- сільське господарство - 6623 млн метрів кубічних,
- житлове і комунальне господарство - 3813 млн метрів кубічних.

З малих річок басейну Дніпра споживачі забирають понад 21 млрд біологічно повноцінної природної води, з яких повертають 18 млрд метрів кубічних.

Суддя. Чи будуть запитання у прокурора?

Прокурор. Так, Ваша честь. В чому Ви, пане Дніпро, звинувачуєте Антропогенний фактор?

Дніпро. Безповоротна втрата водних ресурсів, забруднення води, затоплення ґрунтів.

Прокурор. В мене питань немає.

Суддя. Чи будуть питання у адвоката?

Адвокат. Так будуть. Побудова водосховищ забезпечила водними ресурсами регіони, які мають мізерні власні водні ресурси, солоні озера, лимани. Будівництво водосховищ велося з думкою про людей. Чи могли би ви, пане Дніпро, запропонувати інший спосіб забезпечення цих районів водою.

Дніпро. Будівництво водосховищ повинно було вестися з урахуванням географічних та геологічних особливостей, що не призвело б до затоплення великої кількості земель.

Адвокат. В мене питань немає.

Суддя. Пане Дніпро, Ви можете бути вільним.

Секретар. Засідання суду продовжується. Слово надається прокурору.

Прокурор. Дякую. Вернадський назвав ґрунт “душею біосфери”. Земельний фонд складає 60,35 млн га.. Ефективність використання земельно-ресурсного потенціалу в 2-2,5 раза нижча, ніж в країнах Західної Європи. Однією з причин цього вважається погіршення в останні часи якісного стану і родючості ґрунтів. Прошу викликати другого свідка пана Ґрунта .

Суддя. Запрошується свідок Ґрунт. Ви несете кримінальну відповідальність за дачу завідомо неправдивих свідчень. Клянетеся говорити правду і тільки правду.

Грунт. Клянуся говорити правду і тільки правду. Галузі народного господарства використовують земельні ресурси таким чином: в хімічній промисловості на кожну умовну одиницю капіталовкладень приходиться 6,63га, в місцевій промисловості 5,12 га. Існуючі норми відведення земель під промисловість, транспорт та енергетику у 2,5-2,7 разів перевищують нормативи, прийняті в країнах Західної Європи. Ерозія руйнує кращі ґрунти із швидкістю 80-100 тисяч га. за рік. Вражена ерозія охопила 18% земель і продовжує поширюватися. Інтенсивність ерозії в 6-8 разів перевищує темпи природного процесу ґрунтоутворення. Майже 50% врожаю всіх сільськогосподарських культур вирощується на ґрунтах, які обробляються хімічними добривами і пестицидами. Останнім часом щороку в сільському господарстві використовується до 100000 т. пестицидів, 5 млн тон азотно-калійно-фосфатних мінеральних добрив.

Суддя. Чи будуть запитання у прокурора?

Прокурор. Так, будуть. Назвіть відкриття моніторингу геологічного середовища.

Секретар. Моніторинг - спостереження і контроль за змінами стану довкілля, що відбуваються завдяки людській діяльності, а також прогноз явищ, несприятливих для довкілля, здоров'я та виробничої діяльності людини.

Грунт. Моніторинг геологічного середовища викрив, що за 1969-1998рр. в 4-7 разів збільшилась кількість випадків небезпечних геологічних процесів, яких на 80% території міст спостерігається понад 20 видів (серед них: підтоплення, зсуви.) В 2240 населених пунктах підтоплено 800 тисяч га ґрунтів.

Прокурор. В мене запитання до Антропогенного фактора. Назвіть результати діяльності в гірничо-видобувній промисловості.

Антропогенний фактор В районах, де діє гірничо-видобувна промисловість, порушення підземних горизонтів призвело до виникнення техногенного ландшафту, а саме:

- знижується рівень підземних вод в радіусі 2,5-15 км;
- змінюється хімічний склад підземних і поверхневих вод внаслідок переміщення їх з шахтними водами;
- падає врожай сільськогосподарських культур.

Прокурор. Питань немає.

Суддя. Чи будуть запитання у адвоката?

Адвокат. Так. Відомо, що 1га чорнозему може прогодувати 30 чоловік за рік. Ораність земель в нашій країні становить - 57,5%. Такі землі забезпечують харчовий раціон населення України. Що ви можете сказати з цього приводу?

Грунт. Екологічно допустима норма 40%, а кількість ораних земель в нашій країні перевищує норму.

Адвокат. Запитань немає.

Суддя. Пане Грунт Ви можете бути вільні.

Прокурор. Я продовжую, якщо Ви дозволите. Щороку на кожного мешканця України припадає понад 300 кг антропогенних речовин, що

викидаються у повітря. Прошу викликати ще одного свідка, пані Атмосферу.

Суддя. Запрошується свідок Атмосфера. Ви несете кримінальну відповідальність за дачу завідомо неправдивих свідчень. Клянетеся говорити правду і тільки правду.

Атмосфера. Повітряна оболонка Землі, її атмосфера є однією з найголовніших умов життя. Без їжі людина може прожити місяць, без води - тиждень, а без повітря не може прожити і двох хвилин. Атмосфера має величезне значення. Вона захищає живі організми від космічних випромінювань, регулює сезонні й добові коливання температури, є носієм тепла й вологи. Якби на Землі не існувало атмосфери, то добові коливання температури на ній досягли б $+200$ градусів Цельсія. Через атмосферу відбуваються фотосинтез та обмін енергії. Атмосфера спричиняє ряд складних процесів вивітрювання гірських порід, мерзлоти, діяльність природних вод. Для деяких організмів як бактерії, птахи та інші, атмосфера є основним середовищем життя. На землі вже практично не залишилось ділянок, де повітря зберігає свою первісну чистоту та якість, а в деяких промислових центрах стан атмосфери став уже просто загрозливим для здоров'я.

Одним з головних промислових забруднювачів повітря є підприємства теплової енергетики, які постачають до 29% всіх шкідливих викидів. Металургійній і вугільній промисловості належить відповідно 25%.

Майже 20% забруднювачів є мутагени. В 1999 році викиди автотранспорту склали 1798,5 тис. тон. Сильне забруднення повітряного басейну змінює стан озонового шару над територією України. В 1996 році середньорічне відхилення від загального вмісту озону в атмосфері складало 0,38, в 1999 році - 0,494.

Суддя. Чи будуть запитання ?

Прокурор. Як кислотні дощі впливають на поверхневий шар ґрунтів? Ці дощі шкідливо діють на навколишнє середовище.

Атмосфера. Внаслідок тривалого впливу кислотних опадів поверхневий шар ґрунтів втрачає кальцій, магній, калій та накопичує важкі метали, знижується врожайність більшості сільськогосподарських культур внаслідок ушкодження листя кислотами; гинуть ліси, отруєється вода озер і ставків, гине риба, зникають комахи, водо плаваючі птахи, що харчуються комахами, збільшується кількість захворювань людей.

Суддя. Чи будуть ще запитання у прокурора?

Прокурор. Так, будуть. Як впливає тютюновий дим на атмосферу?

Атмосфера. Ще один вид забруднення повітря, що в сотні тисяч разів перевищує забруднення від будь-якого металургійного чи хімічного комбінату, проте люди свідомо вдихають таке повітря. Мова йде про паління. Людина, що палить сигарету, вдихає повітря, забруднення якого в 384000 разів перевищує всі гранично допустимі норми. Людина, що палить сигарету в абсолютно чистій атмосфері, зазнає такого шкідливого впливу, ніби перебуває в умовах, де забруднення в тисячі разів перевищує допустиме. Вчені кажуть, що вдихати тютюновий дим у чотири рази шкідливіше, ніж вихлопні гази безпосередньо з вихлопної труби автомобіля. Такої атмосфери, яку створює для себе той, що

палить, нема в жодному над забрудненому промисловому центрі. Щорічно на Землі від хвороб, спричинених палінням вмирає 1,5 млн людей. Недарма видатний російський письменник А. Чехов сказав: „Поцілувати людину, що палить, - це все одно, ніби поцілувати попільничку”.

Прокурор. В мене питань немає.

Адвокат. Ваша честь, хочу відмітити, що останнім часом зменшилися темпи промисловості, що зменшує забруднення атмосфери.

Суддя. Зауваження прийнято. Пані Атмосферо, ви вільні.

Секретар. Надається останнє слово Антропогенному фактору.

Антропогенний фактор. Високий суд! Усе своє життя я намагався жити для блага людей, але необдумані мої дії привели до екологічних проблем. Надалі обіцяю кожен свій крок обмірковувати і не наносити шкоди навколишньому середовищу.

Суддя. Заслухавши і обговоривши справу за № 253/2 про вплив діяльності людини на природу, суд прийняв рішення.

Секретар. Всім встати для винесення рішення суду.

Суддя. Життя людини не можливе без використання природних ресурсів, але необдумана діяльність людини привела до економічної катастрофи. Суд вирішив, що Антропогенний фактор винен і засуджує його до позитивного виправлення своїх помилок. Рішення суду остаточне і апеляції не підлягає.

Секретар. Засідання суду закінчено.

IV. Підсумки уроку.

Вивчаючи екологічні проблеми ми побачили, що люди перетворюють природу, отримуючи від неї все необхідне для життя, але цей процес може повернутися для людства зовсім іншою стороною. Для цього необхідні екологічна грамотність і культура.

V. Домашнє завдання.

Економічні проблеми Володимиреччини.

Творче завдання. Напишіть, як ви розумієте слова: „Людина не стане володарем природи, доки вона не стане володарем самої себе”.

Методична розробка уроку з історії України „Гетьманський переворот Павла Скоропадського”

*Наталія Гузова,
викладач історії
ВПУ №29 смт Володимирець*

Тема уроку: Гетьманський переворот П. Скоропадського.

Мета: - розглянути внутрішню і зовнішню політику П.Скоропадського та причини падіння гетьманського режиму в Україні;

- продовжувати роботу над формуванням умінь та навичок чітко і аргументовано висловлювати власну думку, правильно вести дискусію;
- навчати учнів неоднозначно ставитися до тенденційної інформації, виявляти розбіжність у позиціях, формувати власну точку зору;
- виховувати почуття толерантності та патріотизму.

Очікувані результати: після уроку учні зможуть:

- а) назвати хронологічні межі правління П.Скоропадського;
- б) впізнати портрет Скоропадського;
- в) засвоїти основні дати і терміни;
- г) визначати причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами та процесами періоду гетьманського режиму;
- д)характеризувати внутрішню та зовнішню політику Української держави П.Скоропадського;
- е) формулювати власні погляди та оцінки щодо значення Української держави;
- є) описувати соціально-економічне становище, настрої населення за часів правління Павла Скоропадського.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Обладнання: політична карта України, документи, ілюстрації, портрет П.Скоропадського, опорний конспект.

Основні поняття і терміни: монархія, диктатура, гетьман, Гетьманат, Українська Держава.

Основні дати та події: 29 квітня 1918 рік - Переворот П. Скоропадського і утворення Гетьманату: повалення УНР. 30 квітня 1918 року – „Грамота до всього українського народу”, якою Центральна і Мала Ради розпускалися, а міністри звільнялися з посад.

1 липня 1918 року - заснування Кам'янець-Подільського державного університету,

14 листопада 1918 року – публікація гетьманом грамоти про федерацію з білогвардійською Росією. 18 листопада 1918 року – перемога військ Директорії, основу яких складала полк Січових стрільців під командуванням Євгена Коновальця, над гетьманськими військами, значну частину яких становили російські офіцерські дружини, в бою під Мотовилівкою. 14 грудня 1918 року - Гетьман П. Скоропадський зрікся влади на користь Директорії. Таким чином перестав існувати гетьманський режим.

Епіграф:

Без знання історії ми маємо визнати себе випадковостями, які не знають як і навіщо прийшли у світ, як і до чого маємо прагнути.

В. Ключевський

ХІД УРОКУ

I. Організація навчальної діяльності.

II. Актуалізація опорних знань учнів.

Пригадаємо про ситуацію в країні на кінець 1917 року – початок 1918 року. (5 учнів отримали тестові завдання, а решта відповідали усно (використали методичний прийом «Ромашка», на пелюстках - запитання, завдання – дати правильну відповідь на нього.)

III. Вивчення нового матеріалу.

Ознайомлення учнів з темою, метою та планом уроку.

1. Вступ військ Німеччини та Австро-Угорщини на територію УНР. Гетьманський переворот.

2. Внутрішня та зовнішня політика Української гетьманської держави.

3. Боротьба проти гетьманської влади.

Викладач:

Сьогодні на уроці ми розглянемо один із періодів національно-визвольних змагань, а саме період Української Держави Павла Скоропадського.

Політика гетьманського уряду мала суперечливий і неоднозначний характер.

У радянській час Скоропадського вважали запеклим ворогом більшовиків, радянської влади, народу; у період горбачовської „перебудови” і з розвитком „гласності” народу почали повертатися забуті імена В. Винниченка, М. Грушевського, П. Скоропадського та інших, переосмислювалася по-новому і їх діяльність. У своїх спогадах П. Скоропадський писав: „Я думаю, час покаже, хто зрадив Україну”.

1. Вступ військ Німеччини та Австро-Угорщини на територію УНР. Гетьманський переворот

Викладач:

18 лютого 1918 року німці розпочали широкомасштабний наступ. Під тиском 450-тисячної армії німецького блоку більшовики втрачали позицію за

позицією і вже на початку березня були змушені залишити Київ. До травня німецько-австрійське військо зайняло майже всю Україну і Крим. Проте для Центральної Ради це була піррова перемога. Військо УНР того часу, за німецькими даними, налічувало лише „дві тисячі колишніх солдатів і офіцерів, безробітних і авантюристів” і тому не могло контролювати ситуацію у всій Україні. Через це фактично було встановлено окупаційний режим (німці безконтрольно хазяйнували в окремих галузях господарства; видавали власні нормативні акти, що мали чинність в Україні, тощо). Деякий час після ліквідації радянської влади в Україні зберігалася республіканська форма правління: усі державні акти підписувалися від імені УНР. Але її авторитет серед населення України знижувався. Рада виявилася неспроможною забезпечити вивезення до Німеччини продовольства. За такої ситуації кайзерівські чиновники, всупереч обіцянкам, почали дедалі активніше втручатися у внутрішні справи УНР. Поступово склалися передумови для усунення Центральної Ради з політичної арени. Відбулося зближення німецької воєнної адміністрації та колишнього царського генерала П. Скоропадського. Невдовзі саме на нього німецька сторона зробила ставку 29 квітня 1918 року засідала Центральна Рада. Останнім рішенням Ради було прийняття демократичної конституції УНР і обрання Президентом України

М. Грушевського. Цього ж дня у найбільшому в місті приміщенні цирку зібрався хліборобський з'їзд, на який прибуло майже 8 тисяч делегатів. Як тільки у ложі з'явився П. Скоропадський, у залі вибухнула овація, пролунали вигуки „Хай живе гетьман!”. Після цього головуючий запросив П. Скоропадського у президію, і той подякував присутнім, що вони довірили йому владу. На цьому процедура „виборів” завершилася. У ніч на 30 квітня 1918 року прибічники гетьмана захопили державні установи. Переворот відбувся малою кров'ю: у сутичці з охоронцями Ради - галицькими січовими стрільцями - загинули три офіцери-гетьманці. На політичній карті з'явилося нове утворення - Гетьманат - Українська держава. На Всеукраїнському з'їзді землевласників, який зібрав 6 432 делегати, було вирішено встановити монархічну форму державного правління і проголосити гетьманат.

Гетьманом України було обрано одного з найбільш відомих організаторів військових частин генерала Павла Скоропадського, нащадка славетного гетьманського роду. Серед перших рішень гетьмана було проголошення Української держави замість УНР .

Отже, 29 квітня 1918 року на чолі України став новий гетьман - Павло Скоропадський.

Викладач:

Легенда свідчить, що коли молодий офіцер російського імператора Павло Скоропадський чергував у Зимовому палаці, він побачив у залі з експонатами зброї гетьманську булаву. Взяв до рук, але не втримав, і вона з гуркотом упала. В цей час до зали зайшов цар Микола II і жартома сказав: „Ти, Скоропадський, напевно, хочеш стати гетьманом!” .

Попри те, що Катерина II в свій час вимагала, аби „саме ім'я гетьманів” забули, мрія про булаву не полишала частину українців. Та чи мріяв про це сам Скоропадський? А чи може гетьманська булава випадково впала йому до рук?

Виступ учня, який отримав випереджувальне завдання підготувати мультимедійну презентацію про Павла Скоропадського.

Павло Скоропадський (1873-1945)

Походив із старовинного роду. Засновником його був виходець з Уманщини Федір Скоропадський, який воював у війську Б. Хмельницького і поліг під Жовтими Водами. Онук Федора, Іван був гетьманом України (1708-1722 рр.). Безпосередній предок П. Скоропадського, брат гетьмана, Василь, дослужився до чину генерального бунчужного, а його син Михайло займав посаду генерального підскарбія при Кирилі Розумовському. Павло Скоропадський виховувався у пошані до української старовини і культури. Закінчив пажеський корпус – привілейований навчальний заклад при царському дворі. Влітку 1917 року він українізував 34-ий армійський корпус на Південно-Західному фронті (40 тис. солдат і офіцерів). На з'їзді в Чигирині, де було задекларовано відновлення стану українських козаків, Скоропадського обрали почесним отаманом вільного козацтва. Керівники Центральної Ради ставилися до цього енергійного, ініціативного й популярного генерала-монархіста вкрай недоброчливо, бо справедливо вбачали у зростанні його авторитету загрозу демократії.

Під тиском С. Петлюри Скоропадський змушений був залишити службу у військах і зблизився з партією українських хліборобів – демократів. Близькі йому люди з I Українського корпусу і вільного козацтва утворили так звану „Українську народну громаду”. Ця організація почала прощтовхувати думку про те, що тільки сильна диктаторська влада здатна вивести країну з безладдя і анархії. Найдоцільнішою, на їх погляд, формою влади було гетьманство, а найкращою кандидатурою на гетьмана – П. Скоропадський. Уроки Другої світової війни Скоропадський широко використовував свої давні зв'язки з представниками німецького генералітету з метою надання допомоги українським діячам, що переслідувались нацистами.

Викладач:

За словами П. Скоропадського він уявляв собі політичну форму правління як гармонійне поєднання зусиль всіх класів суспільства „Не диктатура вищого класу, не диктатура пролетаріату, а рівномірна участь усіх класів суспільства в політичному житті краю”.

2. *Внутрішня та зовнішня політика Української гетьманської держави.*

Викладач:

Як вже було зазначено, 29 квітня 1918 року стався державний переворот. Прихильники гетьмана захопили майже всі державні установи. Переворот відбувся майже безкровно, мирно. Це свідчить про те, що населенню України набридла вже анархія. Люди були зацікавлені в наведенні порядку, забезпеченні стабільності в економіці й суспільному житті. Внаслідок

перевороту Центральна Рада була розпущена і в українських землях виникло нове державне утворення — гетьманат «Українська держава».

У день перевороту 29 квітня гетьман звернувся до українського народу з **«Грамотою до всього українського народу»**, *Зачитує гетьман*

Грамота П. Скоропадського «До всього українського народу»

«Громадяне України!

Всім: Вам, козаки та громадяне України, відомі події посліднього часу, коли джерелом лилася кров кращих синів України і знову відродившиися Українська Держава стояла коло краю загибелі.

Спаслась Вона, дякуючи могутньому підтриманню центральних держав, які, вірні своему слову, продовжують і по цей час боротись за цільність і спокій України.

При такій піддержці у всіх зродилась надія, що почнеться відбудовання порядку в Державі й економічне життя України вийде, врешті, в нормальне русло.

Але ці надії не справдились.

Буше Українське Правительство не здійснило державного будування України, позаяк було зовсім не здатне до цього.

Бешкети й анархія продовжуються на Україні, економічна розруха і безробіття збільшуються і розповсюджується з кожним днем і врешті для багатющої колись-то України встає грізна мара голоду.

При такому становищі, яке загрожує новою катастрофою Україні, глибоко сколихнуло всі трудові маси населення, які виступили з категоричним домаганням негайно збудувати таку Державну Владу, яка здібна була б забезпечити населенню спокій, закон і можливість творчої праці.

Як вірний син України, я рішив відкликнутись на цей поклик і взяти на себе тимчасово всю повноту влади.

Цією грамотою я оголошую себе Гетьманом всієї України.

Управління Україною буде провадитися через посередництво призначеного мною Кабінету Міністрів і на остаточнім обгрунтованні нижче долучених до цього законів про тимчасовий державний устрій України.

Центральна і Мала Рада, а также всі земельні комітети з нинішнього дня розпускаються. Всі Міністри і товариші звільняються.

Всі нинішні урядовці, працюючі в державних Інституціях, зістаються на своїх посадах і повинні продовжувати виконання своїх обов'язків.

У найближчий час буде виданий закон, установляючий новий порядок Виборів до Українського Союму.

До цього я буду твердо стояти на сторожі порядку й законности в Українській Державі, буду домагатись негайного виконання всіх державних розпоряджень і буду підтримувати авторитет влади, не спиняючись ні перед якими самими крайніми мірами.

Права приватної власности - як фундаменту культури і цивілізації відбудовуються в повній мірі, і всі розпорядження бувшого Українського Уряду, а рівно тимчасового уряду російського, відмінються і касуються. Відбувається повна свобода по зробленню купчих до куплі-продажі землі.

Поруч з цим будуть прийняті міри по відчуженню земель по дійсній їх вартості від великих власників, для наділення земельними участками малоземельних хліборобів.

Рівночасно будуть твердо забезпечені права робітничого класу. Особлива увага буде звернена на поліпшення правового становища і умов праці залізничників, котрі при виключно тяжких умовах і на один час не кидали своєї відповідальної праці.

Викладач:

В Українській Державі влада (виконавча, судова і законодавча) до скликання парламенту зосереджується у руках гетьмана, Скоропадський формує апарат за принципом професіоналізму.

Символом гетьманської влади став старовинний козацький герб „козак з мушкетом”. 17 травня гетьман затвердив тризуб атрибутом військового одягу. Державна печатка була виконана Г. Нарбутом і поєднувала „козака з мушкетом” і тризуб. Було затверджено також і новий опис прапора Української держави. Ним стало полотнище з синьої та жовтої горизонтальних смуг.

(Учні отримали випереджальне завдання підготувати повідомлення про політику гетьмана, і розповідають для учнів групи.)

1-а група *Формування органів влади.*

Гетьманський уряд був сформований на професійній основі. До нього Скоропадський намагався включити фахівців, які добре знали свою справу і готові були служити Україні. До уряду увійшли відомі українські діячі, такі як Д.Дорошенко (міністр закордонних справ), М. Василенко (міністр освіти), М.Чубинський (міністр юстиції), І. Кістяківський (державний секретар). Головою уряду було призначено полтавського поміщика, вихідця із старовинного козацького роду Федора Лизогуба. За 230 днів гетьманського режиму в Українській державі було прийнято понад 300 законопроектів. Восени 1918 року було прийнято закон про правила проведення виборів до національних земств і міських дум в Українській державі. Активне виборче право надавалось особам усіх національностей і віросповідань, але лише з 25 років, якщо вони на 1 липня 1918 року проживали в повіті не менше одного року, мають постійну оселю або ж володіють будь-яким майном. Обмеження встановлювалися для жінок. До виборів допускалися лише ті, хто володів протягом річного терміну майном, що обкладалося земським збором.

Завдання які ставив Скоропадський до свого майбутнього уряду

Зачитує гетьман

„Створити здібний до державної праці сильний уряд. Відбудувати армію і адміністративний апарат. Провести необхідні політичні і соціальні реформи. Політичну реформу я уявляю собі так: ні диктатура вищого класу, ні диктатура, пролетаріату, а рівномірна, участь усіх класів суспільства, в політичному житті краю”.

2-а група *Економічні перетворення*

Деякі заходи в галузі економіки були добре продуманими й вдалими. Успішно формувалася власна банківська система. Введена Радою національна

грошова одиниця - гривня - виявилася досить стабільною. Відновився залізничний рух, для цього ремонтувалися локомотиви, залізниці та мости.

Певна стабілізація відбувалась і в промисловості. Але тут, як і в сільському господарстві, давалася взнаки непоступливість фабрикантів і заводчиків, яким власті повертали націоналізовані підприємства. Прикриваючись інтересами народного господарства, власники відкидали всі ті зміни у взаєминах з робітниками, які відбулися після Лютневої революції. В Україні була обмежена свобода профспілкової діяльності, хазяї на свій розсуд визначали рівень заробітної плати. Відновлювалося дореволюційне законодавство про покарання за участь у страйках. Швидко зростало безробіття, яке в липні 1918 року досягло 200 тис. чол. Соціальне напруження в місті не знижувалось. Найболючішими для робітничого класу були локаути – припинення роботи зі звільненням всіх працюючих, щоб через деякий час найняти покірливіших та ще й за меншу плату.

Також гетьман дав згоду на вивезення з України значної кількості продовольства та сировини. За німецькими даними, з України у вересні-жовтні 1918 року до Німеччини та її союзників було відправлено близько 2 млн пудів цукру, 9 132 вагони зерна, 105 тис. голів худоби, 96 тис. коней, вивезено велику кількість різноманітної сировини.

3-я група. Аграрна політика П. Скоропадського.

Відразу після ліквідації в Україні радянської влади великі землевласники з допомогою німецьких та австрійських військ почали спішно відновлювати свою власність на землю і майно: на їхні вимоги власті примушували селян повертати не лише землю й реманент, а й відшкодовувати втрати, яких зазнали поміщики під час революції. Повернення їх в маєтки нерідко супроводжувалося масовим насильством. Німецькі та австрійські воєнні власті охоче надавали в розпорядження поміщиків озброєні загони, а деякі землевласники формували з кримінальних злочинців власні каральні групи.

Водночас гетьманський уряд розробив аграрне законодавство й опублікував у липні 1918 р. „Проект загальних основ земельної реформи”. Передбачалося збільшити кількість землевласників за рахунок наділення селян державними, удільними та викупленими у великих власників приватними землями. Землею за викуп наділялися „справжні хлібороби, які мали власні господарства” з робочою худобою і реманентом. Щодо лісових угідь, земельних ділянок площею 140200 дес. (а в деяких випадках і значно більше), то вони залишалися за власниками. Цю консервативну аграрну реформу більшість селянства сприйняла негативно. Негативно її сприйняли і великі землевласники. Проте нічого реального щодо впровадження в життя проголошеного проекту реформи гетьманський уряд зробити не встиг.

4-та група. Військова реформа

У гетьманському кабінеті військовим міністром став генерал О. Рогоза. Проте роботи в міністра було небагато. Окупаційні власті не давали згоди на те, щоб справа справді рушила з місця. Їм було вигідно, щоб Україна платила за „послуги” німецьких та австро-угорських військ, а не утворювала власні збройні сили. Три дивізії та полк січових стрільців, що перебували у

розпорядженні Центральної Ради, не перейшли відразу під владу гетьмана. Побойуючись опору, німці роззброїли ці частини, а потім з великою неохотою дали свою згоду переформувати їх. Скоропадський планував створити українську національну армію з восьми армійських корпусів, гвардійської дивізії сердюків, чотирьох кавалерійських дивізій і спецчастин (понтонерів, ескадрилій, залізничних частин тощо). Армійський корпус мав складатися з двох стрілецьких дивізій, трьох артилерійських бригад, кавалерійського полку і спецчастин, у тому числі броньованих. Численність такої армії у мирний час мала перевищувати 300 тис. осіб. До створення цієї армії доводилося обмежуватися наявними силами. Збройні сили гетьмана склалися із Запорозької дивізії (з полком гайдамаків), двох дивізій синьожупанників, а також сформованої в Австро-Угорщині з полонених українців дивізії сірожупанників. Улітку закінчилося формування на добровольчих засадах сердюцької дивізії. Восени у Білій Церкві почала відтворюватися бригада січових стрільців. Загальна чисельність збройних формувань не перевищувала 65 тис. осіб. Як німці, так і П. Скоропадський боялися, що вони вкладуть рушницю в руки людей, не задоволених соціальною політикою режиму. Можливо тому гетьман повернувся до старих планів утворення козацького стану і формування козацьких частин. Універсал про відродження козацького стану було видано в жовтні 1918 року. У ньому з піднесенням розповідалося про стародавні козацькі традиції, але крізь рядки проглядалася практична мета: покластися при формуванні збройних сил перш за все на верстви заможного селянства. Однак з організацією козацтва режим не встиг і змушений був спиратися виключно на окупаційні багнети. У липні 1918 року був виданий закон про загальну військову повинність. Армія мала складатися з 8 армійських корпусів, гвардії, 4 кавалерійських дивізій та спеціальних частин. Військовим резервом мало стати відновлене козацтво. Почалось формування українського флоту за рахунок вцілілої частини колишнього Чорноморського флоту.

5-а група. Зовнішня політика

Головним напрямом зовнішньої політики були відносини з країнами Четвертого союзу, бо на території України перебувало окупаційне військо Німеччини та Австро-Угорщини і це впливало на внутрішню і зовнішню політику. 2 червня 1918 р. Німеччина офіційно визнала Українську державу. Її визнали також Австро-Угорщина, Болгарія, Туреччина. Гетьманат намагався також вирішити на свою користь Бессарабське питання, Кримське питання, приєднати до України Холмщину, Підляшшя. Для Гетьманату надзвичайно важливої ваги набували відносини з більшовицькою Росією. Росія прагнула включити українські землі до свого складу. У результаті переговорів 12 червня 1918 р. було підписано договір, за яким Росія визнавала незалежність Української держави. Припинялися військові дії між обома державами, відбувався обмін консульськими представниками. Розглядалося питання і про кордони. Лінія кордону відступала від української етнографічної межі на 125–200 верств на користь Росії. Гетьманський уряд налагодив добрі відносини з державами, що утворилися на території колишньої Російської імперії - Грузією, Доном, Кримом, Кубанню, Литвою, Фінляндією. Чимало зробила українська

дипломатія для визнання України на міжнародній арені. Українська держава мала представництва в 25 країнах світу (Німеччина, Австро-Угорщина, Болгарія, Туреччина, Фінляндія, Польща та ін.).

6. Національно-культурна політика.

Найбільших успіхів Скоропадський досяг у сфері національно-культурної політики, бо тут він мав певну свободу дій. Метою гетьмана було створення умов для національно-культурного відродження України.

Робота з опорним конспектом

Викладач:

11 листопада 1918 року Німеччина підписала Комп'єнське перемир'я, що означало закінчення війни та її програш. Тому Скоропадський терміново почав шукати контакти з Англією і Францією. Але країни Антанти намагались відродити „єдину і неподільну Росію”. Тож 14 листопада гетьман видав грамоту про федерацію України з Росією. Це було вимушеним кроком. Попередня орієнтація на Четвертий союз загрожувала втратою державності, бо саме в цей час на кордоні з Україною зосереджувалися війська більшовицької Росії, що загрожували війною Україні. Грамоту Скоропадського можна вважати політичною декларацією. Обнародування грамоти призвело до активізації українських національних сил.

Зачитує гетьман

Основні положення грамоти гетьмана П. Скоропадського 14 листопада 1918 р.: *„На принципах федеративних повинна бути відновлена давня могутність і сила всеросійської держави. В цій федерації Україні належить зайняти одне з перших місць, бо від неї пішов порядок і законність в краю, і в її межах перший раз вільно віджили всі принижені і пригноблені більшовицьким деспотизмом громадяни бувшої Росії... На тих принципах ... повинна бути збудована майбутня політика нашої України. Їй першій належить виступити в справі утворення всеросійської федерації, якої кінцевою метою буде відновлення великої Росії. В досягненні цієї мети лежить як запорука добробуту всієї Росії, так і забезпечення економічно-культурного розвитку цілого українського народу на міцних підставах національно-державної самобутності”.*

Проте ідея федерації з Росією не посилала підтримку гетьманського уряду з боку росіян та русофільських елементів України. Вони бажали не федерації, а відновлення централізованої Російської імперії. Отже, гетьманський уряд опинився в лещатах між білогвардійськими військами Денікіна, якого підтримувала Антанта, і військами Радянської Росії.

3. Боротьба проти гетьманської влади.

Викладач:

Недоліки внутрішньої та зовнішньої політики гетьмана спричинили наростання невдоволення гетьманською владою. Восени 1918 року покотилася хвиля робітничих страйків. У середині липня 1918 року розпочався загальноукраїнський страйк залізничників, у якому взяло участь понад 2000 тис. чол. Селянська боротьба в Україні набрала широкого розмаху влітку 1918

року у Звенигородському і Таращанському повітах на Київщині, коли повстання охопило десятки тисяч селян. У ніч з 13 на 14 листопада на засіданні УНС для керівництва збройною боротьбою з гетьманом була утворена Директорія УНР, до складу якої ввійшли В. Винниченко,

С. Петлюра, Ф. Швець, О. Андріївський. А. Макаренко. Незадовго до засідання УНС й обрання Директорії С. Петлюра виїхав до Білої Церкви, де оголосив себе отаманом республіканських військ. 15 листопада у зверненні до населення України Директорія закликала до збройної боротьби з гетьманом, пообіцявши при цьому демократичні свободи, 8-годинний робочий день, передачу поміщицьких земель селянам. 17 листопада Директорія підписала угоду з представниками окупаційних військ про їх нейтралітет у подіях. Директорії вдалося завоювати масову підтримку селянства, яке стихійно піднімалося на антигетьманську боротьбу. На її бік перейшла частина гетьманських військ. Під селом Мотовилівкою 18 листопада гетьманські війська, значну частину яких становили російські офіцерські дружини, були вщент розбиті. Через три тижні становище гетьмана стало безнадійним. 14 грудня Скоропадський зрікся влади. 18 грудня 1918 року Директорія УНР вступила до Києва.

Зачитує гетьман

„Я, Гетьман усієї України, протягом семи з половиною місяців прикладав усіх своїх сил, щоб вивести країну з того тяжкого становища, в якому вона перебувала. Бог не дав мені сил впоратися із цим завданням.”

Робота з документом.

«...До відходу поїзда до Німеччини залишилося півгодини ... - Ну й хуртовина, ні неба, ні землі не видно, як при створенні світу, - відмітив полковник Удовиченко. - Швидше це схоже на кінець світу, - похмуро пожартував Павло Скоропадський ... Зняв козацьку папаху, перехрестився, поклонився Києву, що вже ховався в ранні зимові сутінки, немов рятуючись від біди..., ступив до вагону. ... Що буде далі? Проплив перон і поїзд занурився в суцільну снігову 14 грудня 1918 року Зречення. До 1945 року Скоропадські мешкали у Ванзее - передмісті Берліна.»

Викладач:

Методичний коментар. Літературні твори посідають особливе місце серед історичних джерел. Вони допомагають набагато краще зрозуміти час. Через задіяння історичної емпатії (співпереживання) механізми емоційного впливу на учнів. Потрібно пам'ятати, що літературні твори завжди несуть відбиток суб'єктивної оцінки автора. М. Булгаков сам учасник громадянської війни. Його твори – „Біла гвардія” та „Дні Турбіних” показали драму представників російської інтелігенції, що не прийняли революцію.

IV. Узагальнення та систематизація знань

1. Гра „Знайди зайве”:

- М.Грушевський, гетьманат, активна дипломатична діяльність.
- Федір Лизогуб, Львівський університет, Держава Павла Скоропадського;
- 29 квітня 1918р., 22 січня 1918р, 13 грудня.

2. Визначте правдивим чи хибним є твердження:

1. П. Скоропадський захопив владу за допомогою російських військ;
2. Ставши гетьманом він створив новий уряд, армію та велику увагу приділяв культурі;
3. Серед жителів країни була єдина схвальна думки щодо дій Скоропадського;
4. 13 грудня 1920 року гетьман зрікається влади та емігрує до Австралії.

3. Поставте події в хронологічній послідовності, використавши при цьому фрагменти джерел.

А) «Я, Гетьман усієї України, протягом семи з половиною місяців прикладав усіх своїх сил, щоб вивести країну з того тяжкого становища, в якому вона перебувала. Бог не дав мені сил впоратися із цим завданням.»

Б) «У цій федерації Україні належить одне з чільних місць, бо від неї пішов порядок і законність в краї ... Йй першій належить виступити в справі створення Всеросійської федерації, кінцевою метою якої буде відновлення великої Росії.»

В) «...Не для власної користі беру на себе тягар тимчасової влади. Ви самі знаєте, що всюди шириться анархія і що тільки тверда влада може навести лад.»

V. Підсумки уроку.

Прийшовши до влади Гетьман намагався провести реформи для стабілізації становища в країні і досягнення незалежності. Але його політика була приречена на невдачу. Його не підтримали провідні українські політичні сили, а соціальна політика не викликала захоплення у більшій частини населення країни. На міжнародній арені Україна була залежна від країн німецького блоку, які зазнали поразки в I Світовій війні.

VI. Домашнє завдання.

1. Опрацювати конспект та підручник за редакцією Кульчицького С.В. Історія України: підручник, 10 кл.

2. Вказати по 5 позитивних і негативних на Вашу думку заходів в діяльності гетьмана П. Скоропадського.

Опорний конспект

Гетьманат Павла Скоропадського.

9 лютого 1918 року – укладено Брестський договір між УНР та країнами Троїстого союзу.

Умови:

- Скасовувався воєнний стан між воюючими сторонами;
- Встановлювалися кордони України та дипломатичні зв'язки;
- Визначалися економічні зв'язки.

Наслідки:

- Країна стала першою державою, що вийшла з I Світової війни;

- Україна стала повноправним членом міжнародних відносин;
- Відбулося падіння радянської влади в УНР;
- Відновлено владу Центральної ради, обмежено суверенітет України.

За допомогу у звільненні від більшовицької окупації УНР зобов'язувалась у вигляді матеріальної компенсації поставити Німеччині та Австро-Угорщині продукти харчування, натомість отримати техніку та обладнання.

29 квітня 1918 року П. Скоропадський за підтримки німецького австрійського командування здійснив державний переворот і став гетьманом проголошеної Української держави.

Внутрішня та зовнішня політика гетьмана Павла Скоропадського.

Формування державного апарату:

- формування Ради міністрів з орієнтацією на кваліфікованих чиновників - С. Гербея, Ф. Лизогуба;
- розбудова органів місцевої влади та українізація державного апарату;
- функції поліції та державної безпеки виконувала Державна варта.

Заходи в промисловості:

- проголошувалося право приватної власності, відбудовувалися підприємства;
- націоналізовані підприємства поверталися колишнім власникам;
- ліквідовувалися демократичні свободи для робітників, обмежувалася свобода профспілок;
- робочий день збільшено до 12 годин, а заробітна плата не підвищилася;
- організовано діяльність міністерства фінансів;
- введено національну валюту, яка була забезпечена природними ресурсами України;

Аграрна політика:

- метою реформи було створення міцного прошарку дрібних і середніх власників;
- відновлено приватну власність на землю, коли вона надавалась успішним господарям;
- згідно закону „Про заходи боротьби з розрухою в сільському господарстві” великі землевласники відновлювали свою власність і майно, часом вдаючись до насилля; селянам довелося повернути поміщикам землю та ренант, відшкодувавши збитки.

Розбудова збройних сил:

- сформовано національну армію зі складу 300 тис. вояків;
- відновлено козацтво в Чернігівській, Полтавській та Харківській губерніях;

Міжнародні відносини:

- було встановлено дипломатичні відносини з Німеччиною, Австро-Угорщиною, Швейцарією, Туреччиною, Фінляндією, Великою Британією, Румунією.
- Україну визнали 30 країн світу і розмістили в Києві свої представництва.
- проведено велику дипломатичну роботу, щодо повернення Криму, Холмщини, Підляшшя.

- наслідком переговорів з Росією стало укладання угоди про перемир'я.
- Національно-культура політика:
- українізація державного апарату, загальноосвітніх шкіл;
- прийнято закон про обов'язкове вивчення української мови та літератури, історії та географії;
- засновано університети в Києві та Кам'янці-Подільському;
- у російських університетах Києва, Одеси, Харкова відкривалися українські кафедри;
- відкрито Українську Академію Наук, яку очолив В.Вернадський та працювали академіки: Д.Багалій, А.Кримський, С.Тимошенко, М.Туган-Барановський, Ф.Тарнавський та інші.
- було організовано роботу: Національної бібліотеки, Національного архіву, Національної галереї мистецтв, Національного історичного музею, Українського Національного театру.
- видано кілька мільйонів примірників українських підручників.

13 грудня 1918 року із-за внутрішньої не підтримки та зовнішніх несприятливих обставин Павло Скоропадський зрікся влади та емігрував до Німеччини.

Методична розробка уроку з фізики в 11 класі на тему: “Лінзи. Побудова зображення в лінзі. Формула тонкої лінзи”

***Ірина Кривошеєва,**
викладач фізики та електротехніки
Клеванського професійного ліцею*

Мета уроку:

навчальна: ознайомитись із заломленням світла у сферичних поверхнях на прикладі лінзи; навчитись будувати зображення за допомогою лінз та розв'язувати задачі за формулою тонкої лінзи

виховна: виховати шанобливе ставлення до вкладу вчених у розвиток новітньої науки та прищепити інтерес до предмета.

розвивальна: ознайомити учнів з сучасними досягненнями фізичного світу.

Тип уроку: Комбінований.

ХІД УРОКУ:

I. Організаційний етап.

II. Перевірка домашнього завдання.

(Вибіркове оцінювання домашнього завдання)

III. Актуалізація опорних знань.

1. Що вивчає розділ фізики „Оптика”?
2. Які є властивості світла?
3. Назвіть закони відбивання.
4. Сформулюйте закони заломлювання світла.
5. Який прилад ви бачите на малюнку? (лупа) Для чого служить цей прилад?

IV. Вивчення нового матеріалу.

План

1. Лінзи.
2. Побудова зображення в лінзі.
3. Формула тонкої лінзи.
4. Застосування лінз у техніці.

1. Лінзи.

Шановні учні, Шерлок Холмс, відомий герой книг Артура Конан-Дойля та безлічі фільмів, найчастіше використовував у своїй роботі лупу – прилад, який призначений для збільшення або зменшення різних предметів. У лупі закладені різні властивості лінз.

Давайте розглянемо поняття лінзи і вивчимо їх властивості. Згідно з вашим опорним конспектом, яким я прошу користуватись вас упродовж уроку, де внесені короткі відомості:

Лінза – це оптично прозоре тіло, обмежене сферичними поверхнями.

Існує два види лінз: опуклі й увігнуті.

При виготовленні лінз для видимого діапазону світла використовують оптичне або органічне скло, в УФ діапазоні — кварц, флюорит, в ІЧ діапазоні — спеціальні сорти скла, кремій, сапфір, германій, ряд солей.

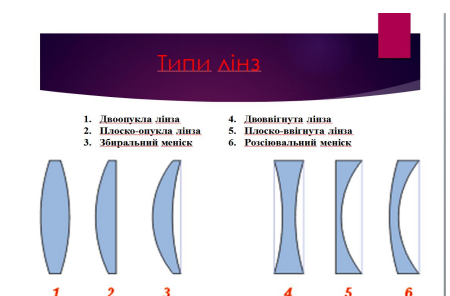
Здебільшого лінзи мають аксіальну симетрію й обмежені двома сферичними поверхнями однакового або різного радіусу.

Оптичні лінзи зазвичай виготовляються зі скла або пластику.

Природною оптичною лінзою є кришталік ока.

Лінзи, що перетворюють пучок паралельних променів у збіжні та збирають їх в одну точку, називаються *збиральними лінзами*; або робити їх розбіжними – *розсіювальними лінзами*.

Є як мінімум 6 видів лінз. Зокрема погляньмо на їх типи:

Давайте подивимось хід променів світла через різні лінзи у відеоматеріалах.

Отже, фокусом називають точку, в якій сходяться світлові промені, паралельні головній оптичній осі, або продовження променів розбіжних пучків у розсіювальних лінз.

Розсіювальні лінзи мають уявний фокус, тому вони не утворюють зображень на екрані

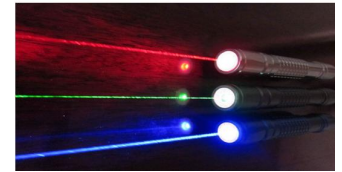
Лінза, товщина якої набагато менша від радіусів кривизни її поверхонь, називається *тонкою лінзою*.

Запишемо у зошит основні характеристики лінзи (увага на екран)

Пучок паралельних променів, що падають на лінзу вздовж головної оптичної осі, після заломлення в лінзі збирається в точці, яка називається

головним фокусом,
- точка F

Характеристики лінзи

Важливими характеристиками лінзи є **фокусна відстань** і обернена до неї величина - **оптична сила лінзи**.

Тонка лінза – це лінза, товщина якої набагато менша за **фокусну віддадь**.

Оптичний центр лінзи – точка, проходячи через яку, **промінь світла не змінює свого напрямку**.

Фокусною відстанню лінзи – відстань від оптичного центра до одного з фокусів.

2. Побудова зображення в лінзі.

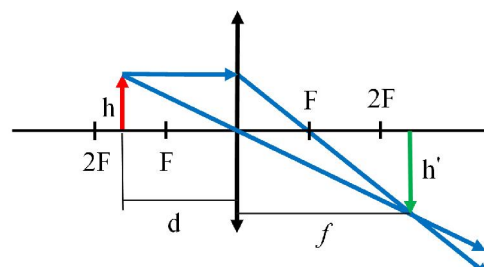
Давайте здійснимо побудову ходу променів світла через збиральну лінзу і визначимо основні фізичні величини, з якими працюватимемо при розв'язуванні задач.

Для побудови зображення будь-якого предмета як правило користуються двома-трьома променями, що виходять з довільної точки тіла і прямують у певних характерних для лінзи напрямках. Один з таких променів напрямлений паралельно головній оптичній осі, а після заломлення він перетинає вісь у фокусі лінзи. Другий промінь, який проходить через фокус, після заломлення в лінзі стає паралельним головній оптичній осі. Третім променем необхідно обирати той, що проходить через оптичний центр лінзи і не заломлюється. Усі вони перетнуться у точці, яка відтворюватиме зображення обраної ділянки тіла. Для побудови нам достатньо здійснювати хід першого і третього променів.

Тонка лінза

Основними характеристиками лінзи є:

- фокусна відстань (F) – фокус
- другий фокус (2F)
- оптична сила лінзи (D)
- h – висота предмета
- h' – висота зображення;
- f – відстань від лінзи до зображення
- d – відстань від предмета до лінзи

Оптична сила лінзи – це величина, обернена до фокусної відстані. Оптична сила вимірюється в діоптріях. Цю розмірність використовують для характеристик окулярів.

$$D = \frac{1}{F} \quad [F] = 1 \text{ м}$$

$$[D] = 1 \text{ дптр}$$

$D > 0$ – збиральна лінза

$D < 0$ – розсіювальна лінза

А тепер, давайте уявимо себе на місці нашого видатного героя Шерлока Холмса. Будемо виконувати почергові кроки для побудови ходу променів світла через тонку лінзу.

Отже, шановні мої Шерлоки Холмси, виконайте перше завдання детективів: прошу вас поділитись на групи і віднайти зображення у випадках, коли предмет розміщений на різних відстанях від лінзи та охарактеризувати шукане зображення (дійсне, уявне, пряме, обернене, збільшене, зменшене та ін.).

Учні працюють у групах по 4 чоловіка і повідомляють по виконання своїх дій сигнальними карточками. Капітан групи характеризує отримане зображення.

Результати досліджень кожної групи зазначимо в таблиці

3. Формула тонкої лінзи.

Для того, щоб розрахувати положення зображення предмета відносно лінзи, застосовують формулу лінзи, яка пов'язує між собою фокусну відстань з положеннями предмета і його зображення відносно неї.

Формула тонкої лінзи

$$\frac{1}{F} = \frac{1}{d} + \frac{1}{f}$$

Також важливою характеристикою лінзи є її збільшення. Лінійне збільшення лінзи – це відношення висоти зображення до висоти предмета:

Завдання для Шерлока Холмса № 1

Побудова ходу променів світла через тонку збиральну лінзу

Розміщення предмета	Схематична побудова зображення	Характеристика зображення
$d < F$		
$d = F$		
$F < d < 2F$		
$d = 2F$		
$d > 2F$		
$d \gg 2F$		

$$\Gamma = \frac{h}{h'} = \left| \frac{f}{d} \right|$$

$\Gamma > 1$ – збільшене зображення
 $\Gamma < 1$ – зменшене зображення

Пропоную розв'язати задачу кожній групі учнів на використання формули тонкої лінзи.

Увага – завдання-задача Шерлока Холмса № 2.

Практично і аналітично віднайдіть відстань від лінзи до зображення, якщо предмет висотою 1,5 см знаходиться від центр лінзи на відстані 5 см, а фокусна відстань даної лінзи 2 см.

Проаналізуйте відмінність у результатах практичної побудови та математичних розрахунків даної задачі.

Завдання для Шерлока Холмса № 2

Задача:

Практично і аналітично знайти відстань від лінзи до зображення, якщо предмет висотою 1,5 см знаходиться від центру лінзи на відстані 5 см, а фокусна відстань даної лінзи 2 см.

Проаналізуйте відмінність у результатах практичного і математичного розв'язку задачі

4. Застосування лінз у техніці.

Лінзи мають широке застосування у різних галузях промисловості. Про це у своїх доповідях розповідатимуть учні, які напередодні отримали додаткові завдання.

Застосування лінз:

- > Медицина
- > Радіоастрономія
- > Мистецтво
- > Використовують як збільшуваче скло
- > Радари
- > У конструкції палутонівських ядерних бомб
- > Телевізори
- > Оптичні прилади
- > Бинокла
- > Телескопи
- > Теодоліти
- > Мікроскопи
- > Фототехніка
- > Відеотехніка

V. Закріплення вивченого матеріалу.

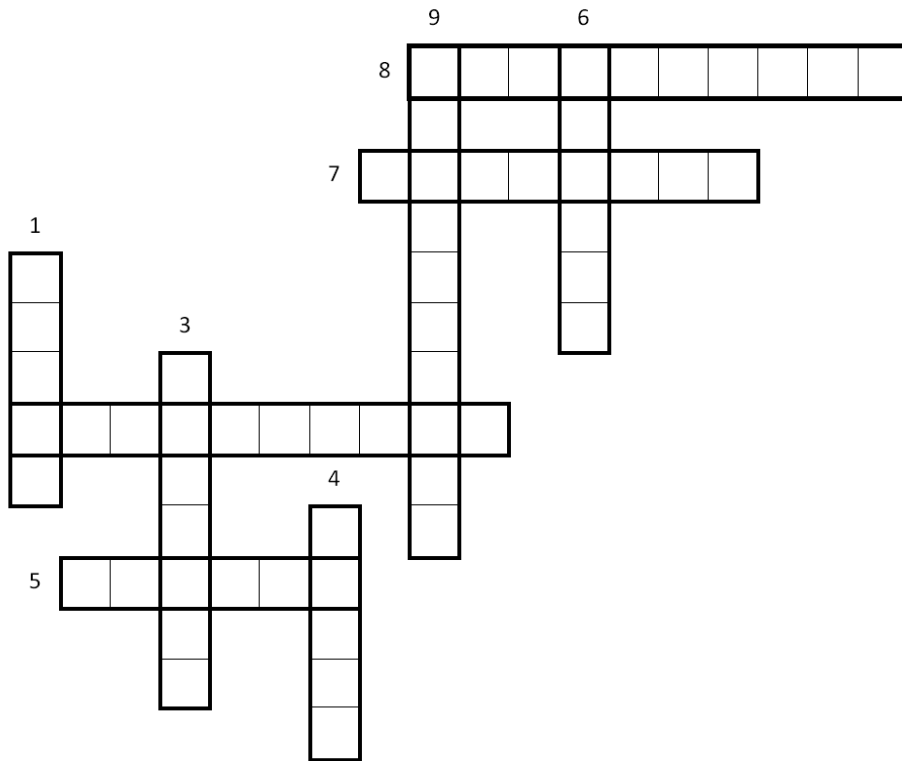
Для закріплення вивченої теми пропоную дати відповіді на питання кросворду-естафети. Кожен учень, що сидить на останній парті повинен дати відповідь на будь-яке одне із запитань, заповнивши клітинки з правильною відповіддю, та передати одногрупнику, що сидить перед ним. Таким чином у нас утворено 4 команди. І чий кросворд швидше потрапить учневі, що сидить на першій парті, з найбільшою кількістю правильних відповідей – та команда й виграла естафету. Отже, з останньої парті передаємо кросворд „Лінзи” по своєму ряду до першої парті.

Завдання для Шерлока Холмса № 3

Кросворд-естафета «Лінзи»

Кросворд «Лінзи»

1. Буває опукла й увігнута.
2. Його можна побачити у дзеркалі.
3. Пучок світла.
4. Характеристика лінзи.
5. Антонім до слова „темно”.
6. Розділ фізики про властивості світла.
7. Розмірність оптичної сили лінзи.
8. На межі поділу двох середовищ різної густини відбувається світла.
9. У лінзи є лінійне (- відношення висоти зображення до висоти предмета)

VI. Підведення підсумків уроку та оцінювання учнів.

VII. Домашнє завдання:

Є.В.Коршак, О.І.Ляшенко, В.Ф.Савченко. Фізика 11 клас. Рівень стандарт. §56, вправа 29 (3).

Збірник А.Римкевича – 1118, 1128.

Заповнити таблицю „Побудова ходу променів світла через збиральну лінзу”.

Розробка позаурочного виховного заходу професійного спрямування „Казковий вечір „Чудо-пічка”

*Надія Мельник,
викладач спецпредметів ДПТНЗ
„Соснівський професійний ліцей”*

Мета: Пропагувати професію „Пічник” серед учнів першого курсу, активізувати любов учнів до обраної професії, виховувати любов до рідного краю, повагу до його історичного минулого і сучасного, шанобливе ставлення до звичаїв та традицій свого народу.

Обладнання:

- презентація до казкового вечора,
- мультимедійна установка,
- проектор,
- уривки з мультфільму „Вовка в тридев'ятому царстві”,
- пісня „Мамина піч”,
- запис пісні з відеогри „Колобок і чудо – пічка”,
- цегла та інструменти для інсценування кладки печі.

Місце проведення: мала актовка зала.

Учні, які приймають участь у казковому вечорі:

Лафета Сергій (гр. №14) – головний герой.

Чабелець Іван (гр. №7) – гінець царя.

Карпінський Володимир (гр. №6) – царський літописець.

Пилипаки Сергій та Роман (гр. №14) – двоє з ларця однакових з лиця.

Ілюков Віталій (гр. №15) – царський цілитель.

Козачок Олександр (гр. №15) – царський казначей.

Марчук Павло (гр. №7) – царський радник.

Довмат Марина, Довмат Оксана, Семенюк Юлія (гр. №14) – Василиси Премудрі.

Пасічник Галина (гр. №14) – донька царя.

Хід вечора:

Вступне слово вчителя: Доброго дня, діти та гості нашого вечора! Ми раді вітати вас сьогодні у цій залі! Адже сьогодні ми проводимо казковий вечір

за темою „Чудо – пічка”. Такий захід ми вирішили провести, перш за все, для учнів груп мулярів першого курсу, які прийшли у цьому навчальному році до нас у ліцей. А також ми переконані, що казку люблять усі – як дорослі, так і малі, бо всі ми родом із дитинства. Тож, зараз відкриваємо перед вами двері нашого казкового вечора!

Вечір розпочинається тим, що на задньому плані сцени учні вчаться зводити варисту піч. Сергій – учень гр.№14, полюбляє подискутувати на різні теми та доводити свою думку. Ось і з учнями своєї групи вступив у суперечку.

- Хлопці, для чого ви займаєтеся справою, яка сьогодні нікому не потрібна! От коли ми мурували опалювальну піч або кухонну плиту, то я ще з цим згоден. А варисті печі зараз уже втратили свою актуальність.

Хлопці, відмахнувшись від Сергія, продовжують свою справу. Сергій же, позіхаючи, вмощується за стіл, поринає в солодкий сон і...

На екрані з'являється слайд 2 «Кам'яне царство».

- Привіт, ти хто такий? – запитує спантеличений Сергій.

- Я – гінець царя. А ти як сюди потрапив?

- Як я сюди потрапив не можу згадати. Пам'ятаю лише, що хлопці мурують варисту піч, а я вважаю, що в наш час це нікому не потрібна справа.

Гінець царя. А чи знаєш ти, що варисті печі широко розповсюджені в Україні, Росії, Білорусії. Схожі печі я бачив також у Європі. Наприклад, такі печі мені траплялися в Греції та Італії, Германії і в скандинавських країнах, а також в Китаї (Слайд 3). В таких печах варять, парять, жарять, печуть, гріють, „томлять”. Це я тобі кажу, як гінець, що об'їздив усі царства.

- То й що, що і в Германії, й в Італії, й в Китаї. Подумаєш!

- Гаразд, тоді пропоную тобі прогулянку нашим кам'яним царством і тут ти сам усе побачиш.

Та й пішли вони. І от на шляху їм зустрівся царський літописець.

- Доброго дня, шановний літописцю! Ось до нашого царства завітав Сергій, який каже, що вариста піч – нікому сьогодні не потрібна річ!

Царський літописець.

Все життя нашого народу нерозривно пов'язане з піччю. Адже вона використовується не тільки для приготування їжі та випічки хліба, але також і для сушіння риби, ягід, грибів, овочів, фруктів, лікарських рослин. Наша піч також сприяла розвитку багатьох народних промислів, впливала на традиції і обряди нашого народу. Наприклад, наречений повинен був викрасти наречену саме з печі. А під час сватання наречена повинна була колупати піч. Деякі дослідники вважають, що таким чином вона виконувала символічний акт: під нігті потрапляли не просто глина, а часточки батьківського домашнього тепла, материнської любові, які дівчина хотіла взяти у дім нареченого.

У деяких регіонах з цією ж метою молода при переході в оселю молодого брала з собою жарини з печі.

(Слайд 4). Піч відігравала важливу роль в народних повір'ях. Вважалося, що вона володіла цілющою енергією та оберігала домівку. Зайшовши в дім та приклавши долоні до теплої печі, гість проникався домашнім теплом та

добротою. Новонароджених дітей клали на пічку, щоб вони вирости міцними та здоровими, а іноді навіть їх „окутували пічним духом” на декілька секунд, щоб пічка „подихала” на дитину. Піч сприймали майже як живу. „Піч наша регоче, короваю хоче”, - приспівували жінки, саджаючи в неї весільний хліб. Вважалося також, що пічним димом можна продезінфікувати приміщення. Золю ж застосовували в народній медицині. Піч була також оберегом від різної нечисті.

В усі покоління піч об’єднувала родину: зимовими вечорами біля неї розповідалися казки та легенди, співали душевних пісень. Одночасно з цим жінки займалися рукоділлям, а чоловіки майстрували. Піч-окраса життя, головний оберіг сім’ї, сімейне вогнище. Що є в печі – на стіл мечи. Піч у хаті поєднувала в собі функції обігрівача, плити та постелі.

В історії людства лише деякі технічні пристрої зіграли таку роль в розвитку цивілізації, як побутові печі. Українська піч кілька століть зігрівала наших предків. Пічне опалення не втрачає свого значення і в наші дні.

Перші конструкції печей були глинобитними, іноді армованими солом’яною січкою. Процес зведення печей був складним, його довіряли тільки досвідченим майстрам. Конструкція сохла кілька днів, а потім її обпалювали кілька тижнів на малому вогні.

Наприкінці XV століття глину все частіше стала замінювати обпалена цегла, а над дахами піднялися дерев’яні димники. Шлях диму з печі лежав через житлове приміщення на горище, а звідти в димар. Система димовідводу швидко удосконалювалася, і незабаром місце димника зайняла труба з тесу. Нарешті, на кінець століття пічники винайшли новий спосіб відведення димових газів. Була потрібна безпечна цегляна труба, але вона в той час була по кишені лише вельможним дворянам.

Основи конструювання печей і систем пічного опалення заклав російський архітектор Н.А. Львів (1751-1804). Архітектор і будівельник І.І. Світязь в XIX ст., вивчивши численні конструкції опалювального обладнання, теоретично обґрунтував прийоми його проектування, а також винайшов багато оригінальних паливників печей.

За документальними джерелами встановлено, що в XVIII і на початку XIX ст. пічне мистецтво займало ключові позиції в Європі. Типи варистих печей були поширені в Німеччині, Франції, Англії та інших країнах Західної Європи.

- Так це було колись! Тоді багато чого було не так, як сьогодні.

- Ходімо далі, я познайомлю тебе з двома із ларця, однаковими з лиця (на екрані уривок з мультфільму „Вовка в тридев’ятому царстві”).

Двоє з ларця однакових з лиця (брати Пилипаки). Ми хочемо розповісти тобі, як правильно користуватися піччю.

- Та знайшли що розказувати! Я й сам усе добре знаю. Погляньте, ось так? (на екрані уривок з мультфільму «Вовка в тридев’ятому царстві»).

Двоє з ларця однакових з лиця. Та де там! Відкривши затулку, завантажують паливник сухими дровами, бажано однієї породи, розколотими на поліна приблизно однакової товщини. Укладають їх щільно,

горизонтальними рядами. Таке укладання сприяє рівномірному горінню. Повторне завантаження палива виконують тоді, коли дрова першого завантаження перетворюються до стадії крупного вугілля. Полум'я у паливнику має бути світло – жовтого кольору. При розтопленні печі забороняється застосовувати бензин, гас і інші легкозаймісті речовини, а також сирі дрова, які при топленні виділяють велику кількість чадного газу і засмічують піч. Якщо правильно користуватися піччю, то й вона прослужить тобі довго та віддано.

Пішли вони далі, а назустріч їм царський цілитель.

Царський цілитель. Швидко ширяться чутки, що в нашому царстві подорожує молодик, який впевнений, що мурувати варисту піч йому навчитися не обов'язково. Проте, я тобі скажу, що справжня піч з лежанкою є відмінним засобом для лікування ревматизму і чудово бореться з відкладенням солей у хребті. Крім хвороб спини, тепло печі відмінно справляється з простудними захворюваннями. Крім того, в ній можна приготувати дуже смачну і здорову їжу, що також принесе величезну користь вашому здоров'ю. Піч успішно може замінити парову баню та відіграє роль домашньої метеостанції.

- Та ж помитися можна у ванні, купити продуктів в магазині, а лікуватися лікарськими препаратами з аптек.

- Які там продукти та препарати, коли я тобі про користь та здоров'я кажу! Е-е-ех!

- Ну, можливо, ти й маєш рацію - погодився Сергій.

Помандрували вони далі, милуючись казковими краєвидами. І на своєму шляху зустріли царського казначея.

- Здрастуй, казначей. Ти, мабуть, добряче вмієш економити, якщо ваше царство так процвітає! - мовив Сергій. – Що ж ти мені цікавого можеш розказати?

Царський казначей. Я скажу тобі, що топити піч можна дровами, вугіллям або деревними відходами. Дрова - легкодоступний паливний матеріал. По-друге, відкрите полум'я - це особливо цінний антураж в нашому неспокійному світі.

Будь-яка опалювальна система не ідеальна. При всіх перевагах електронних систем опалення - електроенергія може часто відключатися, і її подача може бути не стабільною. У замських будинках та дачах немає сенсу монтувати дорогу систему опалення. Звичайна піч ідеально підходить для них. Піч також може бути додатковим варіантом опалення.

- Дякую тобі за корисну інформацію. Бувай!

- Я б хотів ще тебе познайомити з дуже важливою людиною в нашому царстві – царським радником. Без нього не вирішуються ніякі державні справи – промовив царський гінець.

Царський радник. Хочу нагадати, що їжа готується в варильній камері, яка називається горнилом. Жар в такій камері знаходиться глибоко всередині. Опалювально-вариста піч має ще й підпіччя - місце, де зберігається інвентар, також використовується для збереження їжі в гарячому стані.

Якщо піч має плиту й духову шафу, то її часто називають "шведкою". Походження цього терміну точно не відоме. Зустрічається думка, що при Петру

І-ому полонені шведи влаштували мануфактуру з виробництва кахлів, звідси й пішла назва.

Будівельник печі називається пічником. Хороші пічники завжди користуються пошаною і повагою серед населення, так як погано складену піч іноді дуже важко полагодити (перебрати), погана піч димить і погано зберігає тепло (що вимагає перевитрати дров). А добре змурована піч повинна:

- забезпечувати розрахункову температуру при малій витраті палива;
- добре прогріватися;
- забезпечувати максимальну температуру;
- мати просту конструкцію, яка не викликає утруднень при муруванні печі;
- бути простою і безпечною в експлуатації;
- бути довговічною;
- не мати на поверхні тріщин, через які димові гази потраплятимуть в приміщення;
- не псувати зовнішнього вигляду приміщення.

Сьогодні піч також є предметом дизайну інтер'єру, а також виражає ідею сімейного вогнища. Добра, я скажу тобі річ, коли в хаті є піч!

- Хм, подумаєш, інтер'єр! Я піду в магазин накупую хліба, булок, різної смакоти і такий інтер'єр на столі влаштую, що й не наснитися!

(На екрані уривок з мультфільму „Вовка в тридев'ятому царстві”).

Василіси Премудрі. *(Троє дівчаток.)* Ніде не можна приготувати такого смачного наваристого борщу та запашних пирогів із хрумкою скоринкою як у нашій печі! А чи пробував ти хоч раз пахучий теплий хліб домашньої випічки? Та де там тому купованому братися!*(На екрані слайд 5).* Магазинний хліб випікають з „безглютенового борошна” (складна суміш крохмалів і борошна з декількох злаків, що не містять глютену, яка приблизно імітує смак пшеничного борошна). Тому такий хліб дуже швидко черствіє. Домашній хліб містить у собі дуже багато поживних речовин. У хлібі є білки, вуглеводи, вітаміни груп В, мінеральні сполуки, наприклад, життєво важливі організму солі кальцію, заліза, фосфору. І що ще важливо, домашній хліб має рідкісну властивість – він не приїдається, не може набриднути людям. Хліб – практично єдиний продукт, який не втрачає своєї привабливості, зберігає здатність залишатися корисним, навіть якщо його використовують у їжу не відразу. Якщо хліб зачерствіє, він усе одно корисний для харчування людини. Сьогодні хлібом людина майже наполовину вдовольняє потребу організму у вуглеводах, на третину – в білках, понад половину – вітамінів групи В, солях фосфору і заліза. Хліб на 30% покриває нашу потребу у калоріях. На відміну від магазинних буханців і батонів, домашній хліб повністю натуральний у ньому немає хімічних добавок та сої. Тому у порівнянні з купованим хлібом термін життя домашнього хліба в два – три рази довший. Крім того, для здорового харчування можна випікати багатий клітковиною та вітамінами хліб з висівками, злаками, ізюмом. А каша або млинці, приготовані в такій печі, відрізняються за смаком від тієї ж їжі, приготовленої односпрямованим підігріванням (на плиті). Процес приготування їжі в печі можна назвати

„томлінням” - тривалий час тримається рівномірне температурне поле. Тому деякі страви з тією ж смаковою гаммою неможливо приготувати в інших умовах, наприклад, пряжене молоко, перлова каша з грибами, смажені в сметані гриби або картопля і багато іншого. Нашу піч можна по праву вважати гордістю українського народу. Її розігріте горнило годинами зберігає тепло, в ньому можна томити молоко, варити розсипчасті каші, готувати печеню. Смак їжі, приготовленої в печі, дивовижний і непорівнянний ні з чим, тут наша піч поза конкуренції!

- Добре, добре! Із цим також погоджуюся, але уявіть собі сучасний дім з хорошим ремонтом, і... піч! Ну не пасує вона сюди аж ніяк!

Донька царя Любава. Звичайно, піч у домі не може бути безликою. Ще здавна її прикрашали найрізноманітнішими орнаментами (Слайд 6,7). Розпис здійснювали прямо по побілці, як правило, в червоних та синіх тонах. Хоча пізніше, коли в хаті навчилися робити великі вікна, і в кімнатах стало світліше, печі стали прикрашати коричневими та зеленими відтінками. Зверху виконували світло – декоративне оздоблення. Фарби готували із натуральних компонентів: трав і корінців, а замішували їх на основі яєчних жовтків. Для розпису застосовували фігурні штампи, виготовлені з картоплі та буряка. Щоб нанести на піч зображення троянди, необхідно було розрізати навпіл качан капусти, нанести фарбу на місце зрізу і притиснути до поверхні печі. Щіточки для нанесення візерунку виготовляли із шерсті тварин або пір'я.

Пізніше почали з'являтися складніші орнаменти та візерунки. Піч була символом високих естетичних смаків українців.

Ну, а якщо тобі до вподоби більш сучасне опорядження печі, то на сьогоднішній день величезний вибір матеріалів для її оздоблення: цегла лицьова та клінкерна, ціле розмаїття керамічної плитки, поверхня, стилізована під природний камінь (Слайд 8).

А для справжніх цінителів краси та вишуканості оздоблення печі може бути комбінованим із двох матеріалів (Слайд 9) або ж мати зовсім незвичний вигляд. Такий варіант опорядження я бачила в царстві 3D. Ось поглянь! (Слайд 10).

- Яка краса! Сьогодні я дізнався дуже багато цікавого та корисного про печі і тепер переконався, що краще за нашу піч не вигадаш! Я обов'язково навчуся її мурувати і стану хорошим пічником!

Звучить пісня „Мамина піч” у виконанні головного героя.

Учень знову сідає за стіл, прокидається від сну. Головний герой потягується, а побачивши хлопців, що мурують піч, протирає ще раз очі. Надзвичайно радісний від того, що повернувся назад підбігає до учнів, закидаючи їх запитаннями: „А чому черінь ви так старанно викладаєте?”, „А чому тут клинчасті шви?”, „А як ви тут уклали замок?” ...

(Лунає пісня з відео-гри „Колобок і чудо – пічка”).

Всі дійові особи виходять і вклоняються глядачам.

Слайд 1

Слайд 2

Слайд 3

Слайд 4

Слайд 5

Слайд 6

Слайд 7

Слайд 8

Слайд 9

Слайд 10

Методична розробка виховного заходу до дня української писемності та мови „Нетлінний скарб століть...”

Надія Себа,
бібліотекар ДПТНЗ „Соснівський професійний ліцей”

*В землі віку лежала мова
І врешті вибилась на світ.
О мово! Ніжна, қолисқова!
Прийми мій радісний привіт!
Навік пройшла пора безславна,
Цвіти і сяй, моя державна!*

(Олександр Олесь)

Мета: ознайомити учнівську молодь з історичними аспектами розвитку та становлення української мови.

Розвивальна: розвивати культуру мовлення, почуття особистої відповідальності за збереження і збагачення рідної мови.

Виховна: виховувати любов до української мови, бажання досконали її знати.

Навчальна: навчити учнів сприймати і розуміти рідне слово.

Дидактична: поглиблювати, розширювати та систематизувати набуті знання.

Форма проведення: книжково-ілюстративна виставка, дискусія.

Обладнання:

засоби мультимедіа для демонстрації слайдів, ілюстрацій до текстів, книг; портрети видатних українських письменників та поетів (Т.Шевченко, І.Франко, Л.Українка, В.Стус, В.Симоненко, П.Загребельний, Л.Костенко);

квіти, кетяги калини, вишиті рушники;

плакати із надписами:

Мова — то цілюще народне джерело, і хто не припаде до нього вустами, той сам висихає від спраги (В.Сухомлинський);

Мова — державна перлина,

Нею завжди дорожить:

Без мови немає країни -

Мову, як матір, любіть (Ф.Пантов).

(захід проходить у бібліотеці, бібліотекар та виступаючі — в українському одязі; на презентаційній дошці висвітлено тему, мету, звучить запис пісні у виконанні Ніни Матвієнко "Квітка-душа")

Бібліотекар. Мова наша, мова -
Мова кольорова.
В ній гроза травнева
Й тиша вечорова.

*Мова наша, мова, -
Літ минулих повість,
Вічно мудра юність,
Сива наша совість.
Мова наша, мова -
Мрійнику — жар-птиця,
Грійнику — спокута,
Спраглому — криниця,
А для мене, мово,
Ти, мов синє море,
У якому тоне і печаль, і горе.
Мова наша, мова, -
Пісня стоголоса,
Нею мріють весни,
Нею плаче осінь,
Нею жарять зими.
Нею плаче осінь.*

Багато таємниць є на світі, і одна із них — це мова.

Мова дана людині Богом. Вона формувалася протягом тисячоліть, а звук - віддзеркалювався в знакові.

***Споконвіку було Слово,
а Слово у Бога було,
і Бог був Слово!***

З раннього дитинства і до глибокої старості людину супроводжує рідна мова, єдина функція, що вивищує людину над світом, робить її нездоланною в пошуках істини.

Учениця. *Мова — краса спілкування,
Мова — як сонце ясне,
Мова — то предків надбання,
Мова — багатство моє.
Мова — то чиста криниця,
Де б'є, мов сльоза, джерело,
Мова — то наша світлиця,
Вона, як добірне зерно.
Мова — державна перлина,
Нею завжди дорожить:
Без мови немає країни -
Мову, як матір любить.*

Бібліотекар. 9 листопада ми, українці, вшановуємо і святкуємо День української писемності та мови. Цей день не дарма обрано, адже саме цього дня — день вшанування пам'яті Преподобного Нестора Літописця. Саме Нестор Літописець зафіксував у „Повісті временних літ” період нашого ще дохристиянського існування, вписавши в широкий історичний контекст наш етнос.

Наша писемність пережила глаголицю, увійшла в кирилицю разом із слов'янським світом. А це вже свідчить про те, що знак відбився на наших землях дуже давно — на кістці, на гончарних та металевих виробках.

(звучить запис пісні у виконанні Ніни Матвієнко "Ой, летіли, дикі гуси...")

Бібліотекар: Мудра і всезнаюча муза історії Кліо для знавців і справжніх шанувальників української минувшини, котрі хочуть істотно розширити свій історичний кругозір й отримати інтелектуальну насолоду, відкриває свої найпотаємніші секрети і знайомить з найзаплутанішими історичними сюжетами, повідає нам, що геніальні композитори, із світовим ім'ям, - Моцарт і Бетховен, Глінка і Чайковський, Барток і Стравінський користувалися українськими мелодіями у своїй творчості. А це свідчить про те, що і вони чули вібрацію найвищих небесних нот нашої мови.

Учениця. *Ой, яка чудова українська мова!*

Де береться все це, звідкіля і як?

Є в ній ліс — лісок -

лісочок, пуща, гай, діброва,

Бір, перелісок, чорноліс.

Є іще й байрак.

І така ж розкішна і гнучка,

як мрія,

Можна "звідкіля" і "звідки",

можна і "звідкіль".

Є в ній хурделиця, віхола, завія,

Завірюха, хуртовина, хуга,

заметіль...

Учень: Мова — це щедрий дарунок людині Богом, небесами ще за незапам'ятних часів, розвинутий і вдосконалений за часи існування людського суспільства.

Кожен народ має свій дар — свою мову. Це великий скарб, який необхідно всім шанувати, берегти та збагачувати Вірою, Надією і Любов'ю.

Учениця.

Мово! Пресвятая Богородице мого народу! З чорнозему, з любистку, м'яти, рясту, євшан-зілля, з роси, з дніпровської води, від зорі і місяця народжена.

Мово! Мудра Берегине, що не давала погаснути земному вогнищу роду нашого і тримала народ на небесному олімпі волелюбності, слави і гордого духу.

Мово! Велична молитво наша у своїй нероздільній трійці, що еси ти і Бог Любов і Бог Віра, і Бог Надія! Мово, що стояла на чатах коло вівтаря нашого національного Храму й не впускала туди злого духа виродження, злого духа скверності, ганьби. Тож висвячувала душі козацького народу спасеними молитвами і небесним вогнем очищення, святими водами Божого річища, щоб не змалів і не перевівся нарід той. І множила край веселий, святоруський, люд хрещений талантами, невмирущим вогнем пісень і наповнювала душі Божим сяйвом золотисто-небесним, бо то кольори духовності й Божого знамення.

Мово наша! Звонкова кринице на середохресній дорозі нашої долі! Твої джерела б'ють десь від магми, тому й вогненна така. А вночі купаються в тобі ясні зорі,

тому й ласкава така. Тож цілювала Ти втомлених духом, давала силу і здоров'я, довгий вік і навіть безсмертя тим, що пили Тебе, цілющу джерелицю, і невмирущими ставали ті, що молилися на дароване Тобою слово. Бо «Споконвіку було Слово і Слово було у Бога і Слово було Бог».

Мово наша! Пресвятая незаймана Діво! Яничарами в степах ввіймана, на курному шляху звалтована, в дикий кривавий ясир ординцем погнана, на продажній толоці розтоптана, в рабство за безцінь на торжищі продана.

Мово наша! Передчасно постаріла, посивіла, змарніла, на хресті мук розіп'ята, на палю посаджена, за ребро на гак повішена дітьми-покручами. Стражденнице, великомученице Матір Божя наша, в сибіри й на колими погнана, в соловецьких ямах згноєна, за моря й океани розвіяна, голодомором викошена, лютим чоботом розтоптана, стонадцять раз розстріляна, чорнобильською смертю засіяна.

Мово наша! Убога прочанко з простягнутою рукою! Оскверена й знеславлена своїми дітьми, Твоїм сім'ям немудрим, що вродило не з тих полів, де квітують гречки, мовби зійшли на землю ангели, де половіють жита, як Божий лик, сяє небо, як Божий престол, а із зловісного валуєвського тирловища, де густо родить чортополох звиродніння, осот безпам'ятства, блекота запродавства, кукіль здрібнілого мислення, будяки бездуховності, чорнобиль рабської покори, прибиті сірою курявою повільної смерті вичахання. На межі того здичавілого поля вже стоїть вічний плуг і вічний плугатар Час і чекає Божого знаку: зачати переорювати той бур'ян чи, може, станеться диво...

Прости їх, Рідна! Прости гріхи їхні вільні й невольні, прости той чорнобильський плід і дике зілля, що густо вродило на нашому трагічному лану. І прости цю велестражденну землю, на якій диявол справив моторошне весілля, де здичавілі й сп'янілі від крові янголи його все котять і котять мутні тумани на Великі Луги, поки його лукаві слуги косять наші молоді трави...

Караючий Третій Янгол, що протрубив у ніч із 25-го на 26-те квітня за дев'ять днів до 1953 воскресіння Спасителя, що висвятив цю землю і люд цей її многогрішний – покара і за Тебе, Матір нашу скорботну.

Прости їх змалілих, здрібнілих, перероджених, звироднілих нащадків козацького роду, які повірили лукавим корчмарям і ненажерливим косарям, що Ти не древня, що Ти не мудра, не велична, не велика, не прекрасна, не свята, не вічна єси. Перероджений плід із древа нашого роду впаде в чорнобильську землю значно раніше, ніж ти...

Стаю перед тобою на коліна і за всіх благаю: прости нас, грішних і не ховайся за чорнобильську межу, а повернися до нашої хати, звідки Тебе вигнано, вернися до нашого краю...

Я тебе викликаю із нетрів, із боліт, із забуття. Я ж висвячую Тебе святою водою і священним вогнем. Самоспалюючою Любов'ю своєю відгоню від Тебе злих духів, молюся за Тебе і на Тебе, окроплюю живою водою воскресіння, виціловую лик Твій скорботний, Матір Божя. Мово мого народу!

Прости! Воскресни! Повернися! Возродися! Забувай вічним і віщим Словом від лісів – до моря, від гір – до степів. Освіти від мороку і освяти святоруську землю, Русь-Україну, возвелич, порятуй народ її на віки! (Катерина Мотрич, "Молитва до мови")

Бібліотекар: Ще Вольтер зазначив, що всі основні європейські мови можна вивчити за шість років, а свою рідну мову потрібно вивчати протягом всього життя.

Наша мовна традиція сягає далеких, докняжих часів. Віками на нашій землі жили люди: сіяли і збирали хліб, ростили дітей — майбутнє, плекали слово і щиро вірили в його безсмертя.

Горіли хроніки, храми і святі книги, а слово вийшло із пекельного вогню як віщий заповіт. Його не стяла ні шабля, не затопили і не затоптали в болота кінські копита зайд, а залишилося сіллю землі і народу.

Наша мова має найміцніші слов'янські корені і заодно і родину, зажила світової слави на Олімпі мов.

Учениця. *Якою мати розмовля*

*І гомонить в степу земля.
Такою мислю і спілкуюсь,
Вона і вчить і окриля.
Із нею мрію, з нею сплю,
Вона чистіша від вогню,
Серед усіх народів світу
Звеличує мою рідню.
Вона і гріє, і сіяє,
Вона, мов пісня солов'я.
Якби змінив її на іншу,
Себе зневажив сам би я.
Чи буду в штормі, чи в льодах,
Чи доля кине по світах,
Вона повзе до того краю,
Де ходить в полі білий птах,
Де батько яблуньку садив,
Де я, неначе в казці, жив,
До сонця в гості в чисте поле
Раненько з мамою ходив.
З усіх чужин, з усіх доріг,
Який би світ не впав до ніг,
Хто рідної не зрікся мови,
На рідний вернеться поріг.
Бо вдома горе — не біда,
Бо мова, як жива вода,
Вона багата, наша мова,
І древня, й вічно молода.*

(звучить запис пісні у виконанні Ніни Матвієнко "Сіла птаха...")

Бібліотекар: Згадаймо історію рідного слова, як протягом багатьох століть, як шедеври світового зодчества, мистецтва, розпинали українську мову, лише за її існування: забороняли її, насміхалися з неї, одягали на неї терновий вінець, зраджували, зрікалися її свої і байдужими до неї були чужі.

Учениця. Скорботний календар рідного слова промовляє до нас мовою документів:

1720 рік – Петро I видає указ про заборону книгодрукування українською мовою;

1754 рік — указ Катерини II про заборону книгодрукування українською мовою в Києво-Могилянській академії;

1769 рік – видано розпорядження Синоду про вилучення українських букварів та українських текстів із церковних книг;

1775 рік – Катерина II зруйнувала Запорізьку Січ;

1775 рік - закрито українські школи при полкових козацьких канцеляріях;

1811 рік — закрито Києво-Могилянську академію, де навчався сам Ломоносов;

1817 рік — указ про викладання в школах України лише польською мовою;

1847 рік — судовий процес над Кирило-Мефодіївським братством, а офіційно “процес українослов’яністів”;

1862 рік –закрито недільні українські школи, які безкоштовно організовували видатні українські діячі;

1863 рік – Валуєвський циркуляр про те, що “никакого особенного малороссийского языка не было, нет и быть не может... А посему...” заборонили видання українською мовою;

1876 рік — у м.Емсі було видано указ під назвою “Емський”, підписаний царем Олександром II. Указ забороняв і переслідував не лише українську книжку, але й саму мову, пісню, культуру;

1884 рік — закрито всі українські театри;

1895 рік — заборонено випуск української дитячої книжки;

1908 рік — блокують усю українську культуру і науку, але за вимогою відомих учених із 1905 до 1914 року дозволено друкувати українські газети;

1914 рік – Микола II забороняє українську пресу – газети та журнали;

1925 рік — відбувся Пленум ЦК України про “українізацію України”, а 1929 року з приходом до влади Лазаря Кагановича знову розпочинається переслідування всього українського;

1938 рік – сталінський уряд видає постанову про обов’язкове вивчення російської мови, чим підтинає коріння української;

Від 1959 — 1989 року українці мали право звільняти своїх дітей від вивчення рідної мови;

1978 — 1983 роки — постанови про посилене вивчення російської мови в школах союзних республік;

У 1989 році 5 мільйонів українців відмовилися від рідної мови;

1989 рік — на десятій сесії Верховної Ради УРСР прийнято Закон “ Про мови в Українській РСР”, який забезпечує розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя, який проголосив українську мову державною.

Учень.

Я запитую в себе, питаю у вас, у людей,

Я питаю в книжок, роззираюсь на кожній сторінці:

Де той рік, де той місяць, той проклятий тиждень і день,

*Коли ми, українці, забули, що ми — українці?
І що в нас є душа, повна власних чеснот і щедрот,
І що є у нас дума, яка ще од Байдю нам в'ється,
І що ми на Вкраїні — таки український народ,
А не просто юрба, що у звітах населенням зветься.
І що хміль наш — у пісні, а не у барилах вина,
І що щедрість — в серцях, а не в магазинних вітринах.
І що є у нас мова, і що українська вона,
Без якої наш край — територія, а не Вкраїна.
Я до себе кажу і до кожного з вас: — Говори!
Говоримо усі, хоч ми й добре навчилися мовчати!
Запитаймо у себе: відколи, з якої пори
Почали українці себе у собі забувати?
Запитаймо й про те, як ми дружно дійшли до буття,
У якому свідомості нашій збагнути незмога,
Чом солодшим од меду нам видався чад забуття
Рідних слів, і пісень, і джерел, і стежок від порога?
Українці мої! То вкраїнці ми з вами — чи як?
Чи в "моголах" і вмерти судила нам доля пихата?
Чи в могили й забрати судилось нам наш переляк,
Що розцвів нам у душах смиренністю "меншого брата"?
Українці мої! Як гірчать мені власні слова...
Знаю добре, що й вам вони теж — не солодкі гостинці.
Але мушу казати, бо серце, мов свічка, сплива,
Коли бачу, як люто себе зневажають вкраїнці.
Українці мої! Дай вам Боже і щастя, і сил.
Можна жити й хохлом, і не згіркне від того хлібина.
Тільки хто ж колись небо нахилить до ваших могил,
Як не зраджена вами, зневажена вами Вкраїна?..*

(Віктор Баранов, „До українців”)

Бібліотекар: Мова — душа народу, як же сталося, що ми забули про душу свою?

(роздуми учнів)

Бібліотекар: Чому ж українці говорять і, напевно, ще довго будуть розмовляти російською?

(роздуми учнів)

Бібліотекар: Чого ж варта стаття 10-та нової Конституції, яка продекларувала Державний статус української мови?

(роздуми учнів)

Учениця. Я вважаю, що все це залежить від коренів.

У Кизилкумах з давніх-давен і понині ростуть верблюжа колючка і перекотиполе. Корені колючки, простягнуті до води, досягають 40-ка метрів. Коли піднімаються піщані буревії і гонять великі хвилі піску, безкореневе перекотиполе під дією вітру котиться-мчить степом туди-сюди, а верблюжа

колючка — завжди на своєму місці. Яка сила кореня! Так із нами, з нашою вірою!

Учень. На півдні Донеччини живуть здавна греки. До 1937 року вони розмовляли рідною мовою — мовою Сократа. Працювали школи, звучали грецькою мовою радіопередачі, видавалися періодичні видання.

1937 рік — репресії.

Учениця. Сьогодні досить часто чути, що Харківщина - “рускоязычная”. Але згадаймо 1951 рік. Цього року було розстріляно 33 студентів Харківського університету за відмову складати іспити російською мовою, а 800 — репресовані. То коли ж Харків став “руским городом”?

Учень. А чому вчить історія із івритом?

1948 року Ізраїль став незалежною країною. Євреї вирішили, що державною мовою має бути іврит, на той час мертва мова. Вони відродили мову прадідів-дідів, осучаснили її і, сьогодні, це — мова вжитку у всіх сферах життя.

Учениця. Згадаймо і історію Чехії. До першої світової війни ця країна була частиною Австро-Угорської імперії, де панувала німецька мова. До розпаду Радянського союзу, Чехія входила до складу Чехословацької Республіки.

На даний момент, це незалежна Чеська Республіка, в якій чехи не дали померти власній мові, а відродили з жахливих руїн і зараз це — державна мова.

Учень. Часто на телебаченні в ефірі окремі депутати згадують США, де кожен штат розмовляє різною мовою. Але, чомусь злязика забувають, що це країна емігрантів, багатонаціональна. Тому і не дивно, що в кожному штаті інша мова, проте, там панує англійська мова в статусі державної. 1998 року Сенат США підтвердив: єдиною офіційною мовою на території США є англійська.

Учениця. А згадаймо приїзд Папи Римського. Який урок української Іоанн Павло II продемонстрував всім невігласам, які зреклися чи відцуралися мови прадідів-дідів!

Учениця.

*Діамант дорогий на дорозі лежав,
Тим великим шляхом люд усякий минав,
І ніхто не пізнав діаманта того.
Йшли багато людей і топтали його.
Але раз тим шляхом хтось чудовний ішов,
І в пилу на шляху діамант він найшов.
Камінець дорогий він одразу пізнав,
І додому приніс, і гарненько, як знав,
Обробив, обточив дивний той камінець
І уставив його у коштовний вінець.
Сталось диво тоді: камінець засіяв,
І промінням ясным всіх людей здивував,
І палючим огнем кольористо блищить,
І проміння його усім очі сліпить.
Так в пилу на шляху наша мова була,*

*І мислива рука її з пилу взяла,
Полюбила її, обробила її,
Положила на ню усі сили свої,
І в народний вінець, як в оправу, ввела,
І, як зорю ясну, вище хмар піднесла.
І на злість ворогам засіяла вона,
Як алмаз дорогий, як та зоря ясна.
І сіятиме вік, поки сонце стоїть,
І лихим ворогам буде очі сліпить.
Хай же ті вороги поніміють скоріш,
Наша ж мова сія щогодини ясніш!
Хай коштовним добром вона буде у нас,
Щоб і сам здивувавсь у могилі Тарас,
Щоб, поглянувши сам на створіння своє,
Він побожно сказав: Відкіля нам сіє?!*

(Володимир Самійленко, "Українська мова" (Пам'яті Т.Шевченка))

Бібліотекар: Мені хочеться вірити, що ви, учні, в подальшому житті не зречетеся рідного слова, а будете тільки пишатися, що ви — українці і за всіх обставин розмовляти рідною українською мовою, яка життєдайно переливається в душу нації, творить почуттєву нерозривність українського серця й української землі. Хочеться всім присутнім нагадати слова Максима Рильського, який закликав любити, гордитися рідною мовою: “Любімо її, вивчаймо її, розвиваймо її. Борімося за красу мови, за правильність мови, за багатство мови”.

*В землі віків лежала мова
І в реїтї вибилася на світ.
О мово! Ноче колискова!
Прийми мій радісний привіт.*

Ці слова актуальні і сьогодні, адже Стаття 10 Конституції України (згідно нормативних документів з урахуванням останніх змін в редакції станом на 13.03.2014 р.), основного закону нашої держави, говорить: “**Державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України**”.

*З чого мова? - з літер,
З барвистих кольорів,
Та звуків, наче квітів,
Із променю й вітрів.
Із солов'їних щебетів,
Із грушевих медів,
Із лету білих лебедів,
Із м'ятних вечорів.
Із батькової мужності,
З матусиних калин,
З чорнозему дужості,*

*Вкраїнності дивин,
Дніпра в ній сила стверджена,
Що пута-грати рве.
І пісня неосквернена,
Що в світлий сад зове.*

Учениця. А щоб бути свідомим українцем, потрібно дотримуватися 10 мовних заповідей:

- Мова — то серце народу: гине мова — гине народ.
- Хто цурається рідної мови, той у саме серце ранить свій народ.
- Літературна мова — то головний двигун розвитку духовної культури народу, то найміцніша основа її.
- Вживання в літературі тільки говіркових мов дуже шкодить культурному об'єднанню нації.
- Народ, що не створив собі соборної літературної мови, не може зватися свідомою нацією.
- Для одного народу мусить бути тільки єдина літературна мова й вимова, тільки єдиний правопис.
- Головний рідномовний обов'язок кожного свідомого громадянина — працювати для підвищення культури своєї літературної мови.
- Стан літературної мови — то ступінь культурного розвитку народу.
- Як про духовну зрілість окремої особи, так і про зрілість цілого народу судять насамперед із культури його літературної мови.
- Кожний свідомий громадянин має практично знати свою соборну літературну мову і вимову та свій соборний правопис, а також виконувати рідномовні обов'язки свого народу.

Бібліотекар: *Над усі багатства і*

припливи мод

Шануймо мову серцем

і вустами,

Народ без мови — це вже

не народ,

Без мови всі ми б сиротами

стали.

Ідуть гріхи за нами і борги.

Від них зректися -

не шукаймо броду,

Шануймо мову над усі боги,

Якщо ми хочемо зватися

народом.

(звучить запис пісні у виконанні Ніни Матвієнко "Ой, летіли, дикі гуси...")